T.C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

OSMANİYE İLİNİN TURİZM POTANSİYELİNİN BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMİN GELİŞİMİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

Mehmet Tevfik İZGİ

2501030099

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER

İstanbul 2007

Tez Onay Sayfası

OSMANİYE İLİNİN TURİZM POTANSİYELİNİN BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMİN GELİŞİMİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

An Assessment on the Tourism Potential of Osmaniye According to Regional Development Policies: A Model Proposal for Sustainable Tourism Development

Mehmet Tevfik İZGİ

ÖZ

Bu tezde Osmaniye'nin turizm potansiyeli incelenmiş ve bölgesel kalkınma için doğal ve kültürel kaynaklarının nasıl kullanılabileceği araştırılmıştır. Bölgesel kalkınma, ekonomiyi oluşturan tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin dengeli gelişmeleriyle mümkündür. Türk turizminin sürdürülebilirliğini ve turizm çeşitliliğini arttırmak amacıyla turizm hareketlerinin Anadolu'nun içlerine doğru yayılması planlanmaktadır. Ekoturizm ve kültür turizmi için Osmaniye'nin geliştirilebilecek bir destinasyon olduğu sunulmuştur. Yerel halkın turizme bakışını anlayabilmek için Osmaniye Merkez ve altı ilçesine saha gezileri düzenlenmiş ve anketler yapılmıştır. Bu saha gezilerinin amacı bölgenin turizm potansiyelini, arz durumunu yerinde görmek ve incelemek, gerekli bilgi altyapısını oluşturmaktır. Osmaniye ilinin turizm potansiyeline yönelik ÜZFT analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen veri ve bilgiler ışığında sürdürülebilir turizmin gelişimi için bir model önerisi sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Bölgesel Kalkınma, Sürdürülebilir Turizm, Turizm Potansiyeli, Model Önerisi, Osmaniye

ABSTRACT

In this thesis tourism potential of Osmaniye is assessed and, how the natural and cultural resources can contribute to regional development has been investigated. Regional development is possible with balanced development of agriculture, industry and service sectors. For diversification and sustainability of Turkish tourism, it is planned to spread tourism movement into Anatolia. For ecotourism and cultural tourism, it is presented that Osmaniye is a potential destination. In order to understand local people's way of looking at tourism in Osmaniye Center town and other six towns, field travels and surveys have been administered. The aim of these field travels is to see the tourism potential and demand in the area and to seek for data. SWOT Analysis of Osmaniye's tourism potential has been done and according to the implications and findings, a model for sustainable tourism has been suggested.

Key words: Regional Development, Sustainable Tourism, Tourism Potential, Model Proposal, Osmaniye

ÖNSÖZ

Bu tezin amacı Osmaniye'de Bölgesel Kalkınma Politikası olarak turizmin kullanılabilecek şekilde yeterli doğal ve kültürel kaynaklara sahip olduğunu ortaya koymaktır. Osmaniye İlinde araştırma için yapılan ankette yerel halkın turizme bakışı incelenmiş, turizme ne düzeyde uyum sağlayabileceği ve sahiplenebileceği konularına cevap aranmıştır.

Dünyada turizme katılan kişilerin sayısı ve turizmden elde edilen uluslar arası gelir sürekli artış göstermektedir. Turizm endüstrisine yüksek yatırımlar yapılmakta, istihdam yaratıcı özelliği ve diğer sektörlerle entegre olabilmesi ile yakın gelecekte dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olacağı öngörülmektedir.

Turizm özellikle gelişmekte olan ülkelerin istihdamına, gelir düzeyinin yükselmesine ve ödemeler dengesine sağladığı katkı ile Bölgesel Kalkınma Politikalarında daha fazla önem verilmesi gereken bir olgudur. Bölgesel Kalkınma Politikalarının uygulandığı ve projelerinin geliştirildiği illerde gelişmeler olduğu gözlenmektedir. Osmaniye bozulmamış doğası sürdürülebilir turizm ilkelerinin dikkate alındığı yatırımlar ve projelerle turizmin çeşitlendirilmesinde kullanılabilir. Bu tezin içeriğinde Kalkınmada Öncelikli Yöreler arasında bulunan Osmaniye'nin istihdam ve refah sorunlarını turizm ile aşabileceği savunulmuştur.

Saha çalışmalarında bana yardımcı olan ve gerekli ilgiyi esirgemeyen Osmaniye Valisi Sayın Zübeyir Kemelek'e, Kadirli Kaymakamı Sn. Sadettin Kalkan'a, Bahçe Kaymakamı Sn. Harun Sarıfakıoğulları'na, Düziçi Kaymakamı Sn. Ahmet Yurtseven'e, Toprakkale Kaymakamı Sn. İskender Yönden'e, Sumbas Kaymakamı Sn. Fatih Baysal'a, Osmaniye İl Kültür ve Turizm Md. Sn. Ahmet Tabur ve Şube Md. Sn. Garip Yıl'a, anketlerde yardımcı olan anneme ve ikiz bebeklerimizi taşıyan eşim Özlem'e sabır ve anlayışı için teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının gerçekleşmesinde katkı ve desteklerini esirgemeyen İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Başkanı tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Füsun İstanbullu Dinçer'e ve Prof. Dr. Mithat Zeki Dinçer'e teşekkür ederim, akademik çalışmalarımda kendisini örnek almaya ve eğitiminden yararlanmaya devam edeceğim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ..... iii

ABSTRACT iv

ÖNSÖZ.....v

İÇİNDEKİLER.....vi

TABLOLAR LİSTESİ.....x

ŞEKİLLER LİSTESİ.....xi

KISALTMALAR .....…xii

GİRİŞ .....…1

BİRİNCİ BÖLÜM: BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMİN GELİŞİMİ VE TÜRKİYE'DEKİ DURUM……..…….5

1. Bölgesel Kalkınma Kavramı ve Kalkınma Politikaları…….……..5

1.1. Bölgesel Kalkınma Kavramı ve Teorik Yaklaşımlar…….9

1.1.1. Bölge Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Kavramı……...10

1.1.1.1. Bölge Kavramı……..……..11

1.1.1.2. Bölgesel Kalkınma Kavramı……..14

1.1.2. Bölgesel Kalkınmaya Teorik Yaklaşımlar…….……..15

1.2. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları…….18

1.2.1. Antalya Bölgesi Projesi……..……..19

1.2.2. Marmara Bölgesi Projesi …….…….....19

1.2.3. Zonguldak Bölgesi Projesi……...…….20

1.2.4. Çukurova Bölgesi Projesi …..……20

1.2.5. Keban Projesi ……..……21

1.2.6. Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi ……22

1.2.7. Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı……..22

1.2.8. Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi ……..…….23

1.2.9. Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi……24

1.2.10. Marmara Bölge Planı……..……..…… 24

1.2.11. Güneydoğu Anadolu Projesi.....24
1.2.12. Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi…….…….25
1.2.13. Türkiye-Avrupa Birliği Mali İşbirliği Kapsamındaki
Bölgesel Kalkınma Programları …….……..25

2. Bölgesel Kalkınma Politikalarında Sürdürülebilirliğin Önemi…….……..28
2.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımı ve Gelişim Aşamaları…….....30
2.1.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Gelişimi……....31
2.1.1.1. Ortak Geleceğimiz Raporu…….32
2.1.1.2. Rio Zirvesi……..33
2.1.1.3. Rio+5 Zirvesi……..35
2.1.1.4. Johannesburg Zirvesi……..35
2.1.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımı…….….38
2.1.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Aşamaları……..….....39
2.1.3.1. Ekonomik Sürdürülebilirlik…….……...39
2.1.3.2. Çevresel Sürdürülebilirlik……..40
2.1.3.3. Sosyal Sürdürülebilirlik……..……....41
2.2. Bölgesel Kalkınma İhtiyacının Doğması ve Dinamikler…….……41
3. Bölgesel Kalkınma Politikaları Çerçevesinde Turizm ve Sürdürülebilirlik…...….42
3.1. Sürdürülebilir Kalkınma İçinde Turizm……..43
3.1.1. Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri, Amaçları ve Sürdürülebilir
Turizm Pazarı…….……45
3.1.2. Sürdürülebilir Turizm Anlayışı Çerçevesinde Pazarın Rekabet
Gücü ve Turistik Ürün……...…….…….47
3.2. Bölgesel Kalkınma Politikaları Çerçevesinde Sürdürülebilir Turizmin
Gelişimi……..……53
3.2.1. Bölgesel Kalkınma Politikaları İçinde Turizm……..……54
3.2.1.1. Avrupa Birliği'nde Bölgesel Kalkınma Politikaları
İçinde Turizm……..55
3.2.1.2. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları İçinde
Turizm…….……57
. 3.2.2. Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi ve Türkiye'deki Durum…..59

İKİNCİ BÖLÜM: ÇUKUROVA BÖLGESİ'NİN KALKINMA POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE OSMANİYE İLİ'NİN TURİZM ARZ VE TALEBİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ…….……65

1. Çukurova Bölgesinin Sosyo-Ekonomik Gelişmesinde Osmaniye'nin Konumu Ve Yeri……..……..…….....66

1.1. Çukurova Bölgesindeki Kalkınma Politikaları……66

1.2. Çukurova Bölgesinde Osmaniye İlinin Sosyo-Ekonomik Analizi ..…...68

2. Osmaniye İlinin Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı……..…..70

2.1. Demografik Yapı…….70

2.2. Yasal ve İdari Yapı……..……72

2.3. Ekonomik Yapı…….…...…….73

3. Osmaniye İlinin Tarihi, Coğrafi Konumu ve İklimi …….….76

3.1. Tarihi……77

3.2. Coğrafi Konumu……..78

3.3. İklimi …….…..80

4. Osmaniye'nin Turizm Arzı…….…81

4.1. Doğal Kaynaklar……..81

4.2. Kültürel Kaynaklar……..90

4.3. Ulaşım……..95

4.4. Osmaniye'nin Bölgenin Ekonomik Yapısı Çerçevesinde Turizm Yatırımlarının ve İşletmelerinin Mevcut Durumu ve Sorunlar……97

5. Osmaniye İlinin Turizm Talebi…….…….98

5.1. İç Turizm Açısından Değerlendirme……98

5.2. Dış Turizm Açısından Değerlendirme……...100

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: OSMANİYE İLİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM AÇISINDAN YEREL HALKIN TURİZME BAKIŞININ İNCELENMESİNE YÖNELİK YAPILAN ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ, OSMANİYE İLİ'NİN TURİZM POTANSİYELİNE YÖNELİK ''ÜZFT (ÜSTÜNLÜKLER, ZAYIFLIKLAR, FIRSATLAR, TEHDİTLER)'' ANALİZİ VE MODELİN KURULMASI……..……102

1. Sürdürülebilir Turizm Açısından Osmaniye'de Yerel Halkın Turizme Bakışının İncelenmesine Yönelik Bir Anket Çalışması……..……..102

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı……...…102

1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Uygulanması……....103

1.3. Anket Bulgularının Değerlendirilmesi……..…….103

1.3.1. Ankete KatılanlarınYaş Kriteri……...103

1.3.2. Ankete Katılanların Cinsiyeti…….…..……..105

1.3.3. Ankete Katılanların Eğitim Durumu……..……..…105

1.3.4. Ankete Katılınan İlçe… ……106

1.3.5. Yerel Halkın Turizme Yönelik Bilgi Seviyesinin Tespiti…...106

1.3.6. Lokantaların Yetersiz Kalması Durumunda Ev Halkının Yemek Yapıp Satarak Para Kazanma Fikrine Ve Ev Pansiyonculuğu İle Para Kazanma Fikrine Verilen Cevaplar…….…….108

1.3.7. Yöredeki Kültürel ve Doğal Kaynaklara Yönelik Düşüncelerin Tespiti……..…….....108

1.3.8. Ev Pansiyonculuğu veya Yöresel Yemek Yapıp Para Kazanmak İstenilmemesi Durumu……..……..109

1.3.9. Yöreye Yabancı Turist Gelip Gelmemesi Ve Yöreye Yerli Turist Gelip Gelmemesi Durumu İle İlgili Düşünceler.……110

1.3.10. Yerli Yabancı Turist Tercihi…….110

1.3.11. Yabancı Turistlerin Örf ve Adetlerinin Farklı Oluşu……110

1.3.12. Turistlerin Gelmesine Olan Destek ve Fırsat Görülürse Turizm Faaliyetine Girilmesi Durumu …….…..……110

1.3.13. Yabancı Turist Tercihi…….…..…..……..…111

1.3.14. Yörede Yapılabilecek Turizm Çeşitleri……...……..112

1.3.15. Eklemek İstenenler……...……..112

2. Anket Bulgularının Genel Olarak Değerlendirilmesi…….…….….112
3. Osmaniye İlinin Turizm Potansiyeline Yönelik ‘‘ÜZFT (Üstünlükler, Zayıflıklar, Fırsatlar, Tehditler)’’ Durum Tespit Analizi……...….114
4. Osmaniye İlinde Turizmin Geliştirilmesi İçin Öneriler……124
5. Osmaniye İlinde Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi İçin Bir Model Önerisi…...128
SONUÇ ……...139
KAYNAKÇA…………...144
EKLER ……...……149
Ek 1 Türkiye Turizm Stratejisi Kavramsal Eylem Planı…….……....149
Ek 2 Kırmıtlı’da Rastlanan Kuş Çeşitleri(116 Çeşit)..……..……...150
Ek 3 Seyhan ve Ceyhan Havzaları……..……153
Ek 4 Anket……...154

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo: 1- Kalkınmada Öncelikli Yöreler Listesi……..….16
Tablo: 2- Bölgesel Turizmin Gelişmesinin Fayda ve Maliyetleri…….....30
Tablo: 3-Rio Deklarasyonu İlkeleri……...34
Tablo: 4- Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının İlkeleri……....47
Tablo: 5- Bazı Bölge / Faaliyetler için Ziyaretçi Kapasitesi…….52
Tablo: 6- Turistlerin Yerel Normlara Uyumu……53
Tablo: 7-Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi…….61
Tablo: 8- Nüfus Yoğunluğu ……..70
Tablo: 9- Şehir nüfusunun toplam nüfusa oranı ……70
Tablo: 10- 2000 Genel Nüfus Sayımına Göre Osmaniye'nin Nüfusu……...73
Tablo: 11- Osmaniye Sanayi Bölgesi **……**75
Tablo: 12- İklimsel Değerler……..96
Tablo: 13- Mozaik Envanteri……..…96
Tablo: 14- Osmaniye'deki Tescilli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklar……99
Tablo: 15- Osmaniye'de Bulunan Seyahat Acentalarının Sayısı……100
Tablo: 16- 1998-2007 Arasında Konaklayan Yabancı Turist Sayısı……...102
Tablo: 17- Karatepe Açıkhava Müzesi Ziyaretçi Sayısı……..103
Tablo: 18- Kastabala Yerli Ve Yabancı Ziyaretçi Sayısı……103
Tablo: 19- İllere Göre Konaklayan Kişi, Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi Ve Milliyetlerin Dağılımı……103
Tablo:20- Katılımcıların İkamet, Cinsiyet ve Yaş Özelliklerine Göre Dağılımı….107
Tablo: 21- Ankete Katılanların Yaşları **…….....**108
Tablo: 22- Ankete Katılanların Eğitim Durumu……..109
Tablo: 23- Ankete Katılınan İlçe……110
Tablo: 24- Yerel Halkın Turizme Yönelik Bilgi Seviyesi……...111
Tablo: 25- Yerel Halkın Kültürel ve Doğal Kaynaklara Yönelik Düşüncelerin Tespiti…….112
Tablo: 26-Ankete Katılanların Yabancı Turist Tercihi……114
Tablo: 27- Yörede Yapılabilecek Turizm Çeşitleri…….115
Tablo: 28-Stratejik yönetim süreci……..….133
Tablo: 29- Günübirlik……..…141
Tablo: 30-Uzun Kalış…….. ……..……..142

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil: 1- İlin Arazi Dağılımı……..…….80
Şekil: 2- Osmaniye Ve Komşu İller……...81
Şekil: 3- Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı…….87
Şekil: 4- Göçmen Kuşların Göç yolları ...…….88
Şekil: 5- Zorkun Yaylası Kayak Merkezi Telesiyej Ve Kayak Pist Güzergahı……...131

KISALTMALAR

AB - Avrupa Birliği

ATBKAY(EUICZM) - Avrupa Topluluğu Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi (European Union Integrated Coastal Zone Management)

ATİB - Av Turizmi İzin Belgesi

BETUYAB - Belek Turizm Yatırımcıları Birliği

BM - Birleşmiş Milletler

DAKP - Doğu Anadolu Kalkınma Programı

DAP - Doğu Anadolu Projesi

DATUR(TDEAP) - Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi (Tourism Development East Anatolian Project)

DIE - Devlet İstatistik Enstitüsü

DOKAP - Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı

DPT - Devlet Planlama Teşkilatı

ECONETT - European Community Network For Environmental Travel And Tourism (Turizm Ve Çevresel Seyahatler İçin Avrupa Topluluğu Ağı)

ETF - European Training Foundation (Avrupa Eğitim Vakfı)

EMME - Eastern Mediterranean and Middle East Region (Doğu Akdeniz Ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı)

EUROSTAT - Statistical Office Of The European Communities (Avrupa İstatistik Enstitüsü)

FAO - Food And Agriculture Organization (Gıda Ve Tarım Örgütü)

GAP - Güneydoğu Anadolu Projesi

GOÜ - Gelişmekte Olan Ülkeler

GSMH - Gayri Safi Milli Hasıla

HİA - Hanehalkı İşgücü Anketi

HTHA - Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi

İBB - İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İŞKUR - Türkiye İş Kurumu

İİBK - İş Ve İşçi Bulma Kurumu

IFTO – International Federation Of Tour Operators (Tur Operatörleri Uluslar arası Federasyonu)

IUCN - International Union For The Conversation Of Nature (Uluslararası Doğayı Ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği)

IULA - International Union Of Local Authorities (Uluslar Arası Yerel Yönetimler Birliği)

KOBİ - Küçük Ve Orta Boy İşletmeler

KÖY - Kalkınmada Öncelikli Yöreler

MAK - Merkez Av Komisyonu

MEDA – Mediterranean Economic Development Area (Akdeniz Ekonomik Kalkınma Bölgesi)

NUTS – Nomenclature Of Territorial Units For Statistics (İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması)

OECD - Organisation For Ecomomic Co-Operation And Development (Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Teşkilatı)

OTGP - Osmaniye Turizm Geliştirme Projesi

PHARE - Poland And Hungary: Assistance for Restructuring Their Economies

STK - Sivil Toplum Kuruluşları

TDO - Toplam Doğurganlık Oranı

TUBİTAK-MAM - Türkiye Bilimsel Ve Teknik Araştırma Kurumu Marmara Araştırma Merkezi

UNDP - UN Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

UNEP - UN Environment Programme (BM Çevre Programı)

UNWTO - The UN World Tourism Organization (BM Dünya Turizm Örgütü)

WTTC - World Travel And Tourism Council (Dünya Turizm Ve Seyahat Konseyi)

WWF - World Wildlife Fund (Doğal Hayatı Koruma Vakfı)

GİRİŞ

Turizm, Avrupa'da savaş sona erdikten sonra endüstrinin gelişmesiyle kitle taşıma araçlarının daha uzun mesafelere, daha kısa zamanda ve daha konforlu yolculuk sunması, ağırlama sektöründe konfor ve kalitenin zaman içinde artması ile cazip hale gelmiştir. Ekonomik refahın artması, yıllık ücretli izin hakları ve çalışma sürelerinin kısalmasıyla oluşan boş zamanların artması sonucu olarak tatil yapmaya ve seyahatlere daha çok zaman ayrılmaya başlanmıştır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile insanlarda basında okudukları, radyoda duydukları, daha sonrasında da televizyonda ve internet ortamında gördükleri yerleri merak etme ve oralara gitme isteği ortaya çıkmıştır. Sosyal reformlar ile sosyal turizm gelişmiş gençler, dar gelirliler ve engelli kişiler de turizmi yaşama şansı elde etmişlerdir. Üst yaş grubundaki insanlar sağlık alanında gelişmelerle insan ömrünün uzaması ve uluslararasında geçerli olan sağlık sigortası ile emeklilik zamanlarında dünyayı dolaşmaya başlamışlardır.

Dünya Turizm Örgütü 2020 yılında uluslar arası turizm gelirlerinin 2 trilyon ABD dolarına ulaşacağını tahmin etmektedir.

Bu tezin amacı, dünyada gelişen turizm akımından Türkiye'nin daha fazla yararlanabilmesi amacıyla turizmde çeşitlendirmelerin yapılması, bu bağlamda Osmaniye'nin Turizm Merkezi veya ekoturizm ve kültür turizmi potansiyeli ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olması gerektiğini göstermektir.

Turizmin, sürekli çalışan, monoton bir iş yaşantısı sürdüren insanların dinlenme ve enerji kazanarak işlerine tekrar dönmek için tatil yapma ihtiyacını gideren bir olgu olduğu kadar, dünya barışına katkısı ve iktisadi yönden gelir arttırıcı, istihdam yaratıcı özellikleri de vardır. Küreselleşme sonucu ülkeler ve bölgeler arasında oluşan gelir dağılımındaki bozulmanın normalleşebilmesi amacıyla turizmin gelir artırıcı ve istihdam yaratıcı özellikleri kullanılabilir. Bu amaçla, bölgesel kalkınma politikaları içinde turizme gereken önemi vermek, sürdürülebilir kalkınmayı sürdürülebilir turizm ilkelerine bağlı kalarak sağlamak; çevreye, topluma, tarihi ve kültürel dokuya zarar vermemek, tüm değerleri ekonomiye, dolayısıyla topluma katkı sağlayacak şekilde ele alıp değerlendirmek gerekmektedir.

Tezin ilk bölümünde bölgesel kalkınma politikaları incelenmiş, Türkiye'deki uygulamaları araştırılmış ve turizme yeterince önem verilmediği görülmüştür. Turizmin gelişmediği ve doğal yapısı, çevresi bozulmamış olan il için turizm planlamaları yapılırken sürdürülebilir turizme uygun projeler geliştirilmesi önemlidir. Bölgesel Kalkınma Politikaları çerçevesinde turizmin sürdürülebilir olduğu çevreyle uyumlu projeler araştırılmıştır.

''Mukayeseli Üstünlük'' adı verilen dış ticaret teorisinin Ricardo tipinde, üretim fonksiyonlarının ülkelerde farklı olacağı ve üstünlüğün bu nedenle doğacağı öne sürülmüştür. Mal üretimi için geliştirilen bu teori ile paralel düşünülür, hizmet üretimi ve turizm için yorumlanırsa şu sonuca ulaşılabilir: Turizm, Türkiye'nin tarihi, kültürü, sanatı, doğal güzellikleri, gastronomisi, folkloru ve Türklerin hayata bakışındaki hoşgörü, misafirperverlik ve yardımseverliği ile ağırlama konusundaki tarihsel ve kültürel mukayeseli üstünlüğe sahip olduğu, potansiyelinin fırsata dönüştürülmesini bekleyen bir endüstrisidir. Küreselleşen dünyada paranın akış yönünü ülkemize çevirebilmek için kullanılabilecek bir kalkınma aracı olarak düşünülebilir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı, Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu ana politikalarından bir tanesi ''turizm sektörünün bölgeler arasındaki gelir ve gelişmişlik dengesizliklerinin azaltılması yönünde katkıda bulunması'' dır. Amaçlar arasında ülkeye daha çok turist gelmesinin yanı sıra kişi başına düşen geliri ve sunulan hizmetin kalitesini artırmak, pazarlama kanallarını çeşitlendirmek, doğal sermayeyi koruyan ve sürdürülebilir kılan karşılaştırmalı rekabet üstünlüğüne uygun turizm çeşitlerini ön plana çıkarmak ve sadece kamu kaynaklarını kullanmak yerine yeni kaynaklar yaratma aşamasına geçmek yer almaktadır.

Stratejik tedbirler arasında turizm yatırımlarının çeşitlendirilmesi ve ülke yüzeyinde yaygınlaştırılması, turizm etkinliklerinin gelişmiş ve yoğun kullanıma konu olan yörelerden diğer alanlara kaydırılması ve tüm yıla yayılması, doğal ve tarihi çevrenin korunması ile iç ve dış talep dengesinin bölgelere ve ürünlere dengeli dağılımının sağlanması vardır.

Tezin ikinci bölümünde Çukurova Bölgesi içinde Osmaniye'nin turizm arz ve talebi değerlendirilmiş doğal ve kültürel varlıklar sunulmuştur. Bölgesel Kalkınma stratejileri içinde Osmaniye'de geliştirilebilecek turizm çeşitleri araştırılmıştır.

Osmaniye 24.10.1996 tarihine kadar idari olarak Adana'ya bağlı bir ilçe iken, bu tarihten itibaren 4200 Sayılı Kanunla il statüsüne kavuşmuştur. DPT tarafından 1996 yılında yayınlanan 'İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması' araştırması sonuçlarına göre Osmaniye ilçesi Türkiye genelinde 858 ilçe içinde 146. sırayı almıştır. Osmaniye'ye bağlanan ilçeler Bahçe 217., Kadirli 255., Düziçi 506. sırada yer almış Osmaniye'nin il olması ile ilçe olan Hasanbeyli, Sumbas ve Toprakkale sıralamada yer almamıştır.

Yine DPT tarafında 2003 yılında yayınlanan 'İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması' sonuçları değerlendirilerek ülke; farklı gelişmişlik düzeylerinde 5 ayrı gruba ayrılmış; birinci grupta 5, ikinci grupta 20, üçüncü grupta 21, Osmaniye'nin bulunduğu dördüncü grupta 19 ve beşinci grupta ise 16 il yer almıştır. Aynı raporda Osmaniye İli Türkiye genelinde, genel gelişmişlik sıralamasında 47. sırada kalmıştır. Osmaniye, Anadolu'nun bölgesel gelişme farklarını yaşayan, yeterince geliştirilememiş coğrafyası içindedir. Bu olumsuz tabloyu düzeltme amacıyla Osmaniye, 'Kalkınmada Öncelikli Yöreler' kapsamına alınmıştır. Son üç yılda Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi yatırımcı akınına uğradığı görülmüştür. Ucuz elektrik ve indirimli istihdam vergileri avantajları ile Adana, Gaziantep, Mersin başta olmak üzere yakın şehirleri kıskandıracak şekilde yatırım için tercih edilmektedir. Turizme sektörüne de yatırımların yapılması gereklidir. Turizm bir kalkınma aracı olabilir.

Tezin üçüncü bölümünde yerel halkın turizme bakışını inceleyebilmek için merkez ve altı ilçede nüfusun binde birini kapsayacak şekilde 459 kişiye anket yapılmıştır. Anket sonuçları yorumlanmış, ''ÜZFT (Üstünlükler, Zayıflıklar, Fırsatlar, Tehditler)'' durum tespit analizi yapılmış ve öneriler sunulmuştur.

Tez çalışmasında temel hedef Osmaniye ilinin kalkınması için politikalar belirlenirken ilgili devlet organlarına, il yöneticilerine ve turizm yatırımcılarına faydalı olmasıdır.

Osmaniye'de, Türkiye'nin ilk açık hava müzesi olan Karatepe Aslantaş Açıkhava Müzesi ve Milli Parkı, ilk deprem müzesi, Kastabala Ören Yeri, Kaleler,

Kadirli Ala Cami, Karatepe Kilimleri, Kayıkhane Tesisleri, şelaleler, kaplıcalar, yaylalar, yoğun ormanlık alanlarında gelişmiş yaban hayatı ve endemik bitki örtüsü, yöresel yemekleri ile içecekleri ve Mayıs 2007'de açılan Kırmıtlı Kuş Cenneti vardır.

Arkeolojik zenginliklerini, bozulmamış doğası ve yöresel yemekleri ile birleştiren Osmaniye turizm destinasyonu olmaya aday bir ildir ve coğrafi konumu ulaşıma elverişlidir. Adana havaalanına 80km, Gaziantep havaalanına 122km mesafede oluşu, demiryolu imkanları ve şehirlerarası otobanın ilden geçmesi, İskenderun körfezine 75km mesafede olması hava, deniz, tren ve karayolu ulaşım olanakları olduğunu göstermektedir. Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin suladığı verimli Çukurova bölgesinde yer alan Osmaniye tarım ve sanayi yanında turizm ile kalkınma hamlesinin eksik kalan kısmını da tamamlayacaktır. Turizm çeşitliliği sağlanarak yabancı yatırımcıların da ilgisinin çekilmesi planlanmaktadır.

Osmaniye'de yatırım önceliğinin matematiksel olarak belirlenmesi amacıyla (Gearing, Sward, Var) GSV kaynak dağıtım modelini önerisi sunulmuştur. Model çözümünde yöneylem araştırması çözüm tekniklerinden faydalanılmaktadır. GSV Modelinin mantığının daha kolay anlaşılabilmesi amacıyla turizm potansiyeli değerlendirme modeli ayrıca verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM:
BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMİN GELİŞİMİ VE TÜRKİYE'DEKİ DURUM

1. Bölgesel Kalkınma Kavramı ve Kalkınma Politikaları

Bölgelerin kalkınma ve gelişmeleri ülke ekonomisinin kalkınmasını sağlamaktadır. Kalkınma politikaları oluşturulması ve uygulanması kalkınmanın sağlanmasında temel koşuldur.

İktisadi büyüme ile iktisadi kalkınma ve iktisadi gelişme kavramları gerek yazı gerekse konuşma dilinde çoğu kez aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak, her ne kadar bu kavramlar birbirinin yerine kullanılıyorsa da yeri geldiğinde aralarındaki farkı ayırt etmek gerekir. Ülke ekonomisinin nüfus, işgücü, toprak ve diğer üretim faktörlerinde gerçekleşen artışlara büyüme denmektedir. Kalkınma ya da gelişme ise, ekonominin bünye ve çatısında meydana gelen değişmeleri ifade eder. İktisadi büyüme ve iktisadi kalkınma kavramlarının dile getirdiği asıl nokta, ekonomide işgücünün, doğal kaynakların, teknik seviyenin ve diğer faktörlerinin bir yıldan diğerine kişi başına daha fazla reel gelir sağlayacak şekilde artma ve genişlemesidir (Acar, 2002: 9-10).

Kalkınma ve gelişmişliğin ölçülmesinde milli gelir kriterinin esas alınması, nüfusun etkisinin ihmal edilmesine sebep olmaktadır. Bu sebeple kişi başına düşen milli gelir daha gerçekçi sonuçlara ulaşmamıza yardımcı olacaktır.

Ulusal gelir üretim, gelir ve harcamalar olmak üzere üç yöntemle hesaplanabilir (Yağcı, Eylül 2003: 150). Üretim yönteminde bir ekonomide bir yıl içinde üretilen tüm mal ve hizmetlerin üretim değerleri toplamına ulaşılmaya çalışılır. Gelirler yönteminde, ekonomide bir yıl içinde elde edilen hasıla değeri, üretimde kullanılan girdilere yapılan ödemeler toplamı hesaplanarak elde edilir. Üçüncü yöntem olan harcamalar yönteminde ise ekonomide belli bir dönemde nihai mal ve hizmetler üzerine yapılan harcamaların toplamı alınır. Teorik olarak hangi yöntem seçilirse seçilsin aynı değere ulaşılması gerekir. Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ekonomide bir yıl içinde üretilen tüm nihai mal ve hizmetlerin toplam

parasal değeridir (Yağcı, Eylül 2003: 147). GSMH'dan aşınma ve yıpranma payı düşülürse Safi Milli Hasıla'ya ulaşılır. SMH'dan vasıtalı vergilerin düşülmesi sonucu Milli Gelire ulaşılır. Milli Gelir fertlerin gelir düzeylerini ifade etmektedir; ücret, faiz, rant ve kar gelirlerinin toplamıdır. Refah ölçüsü ya da iktisadi büyümenin ölçülmesinde kriter olarak kullanılması da bu sebeple olmaktadır. Nominal Milli Gelirden fiyat artışlarından doğan etkinin giderilmesiyle reel MG'e ulaşılır. Refahın ne ölçüde arttığı reel MG mukayeseleri ile anlaşılabilir. Milli Gelirin ülke nüfusuna bölünmesiyle kişi başına gelir bulunur ve bu ortalamayı gösterir. Gelir dağılımında bozulma varsa ülkede refah artışından söz etmek mümkün değildir (Acar, 2002: 12-17).

Ülkelerin ve bölgelerin GSMH ve nüfus artış hızının farklı olması onların farklı gelişme düzeylerinde olmalarına sebep olmaktadır. Özellikle 2. Dünya savaşından sonra, savaştan galip ve yenik çıkan ülkelerle beraber yeni bağımsızlıklarını kazanan ülkelerin de olması gelişmişlik farkları ve kalkınma konularının önem kazanmasına neden olmuştur. Özellikle GOÜ için ciddi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların giderilmesi için ise ülkeler farklı yöntemler kullanmışlardır. Özellikle Türkiye ekonomisinde bu konuyu değerlendirdiğimizde planlı büyüme modelinin kabul edilmesi ve DPT'nın kurulması ile devlet büyüme ve kalkınmada yol gösterici olarak yer almaktadır.

Dönemler itibariyle bölgesel gelişme politikalarını Planlı Dönem Öncesinde Bölgesel Gelişme Politikaları (1923-1960) ve DPT'nin kurulduğu 30 Eylül 1960 sonrasında; ilki 1963 yılında başlayan beş yıllık kalkınma planlarını da Planlı Dönemde Bölgesel Gelişme Politikaları olarak ayırabiliriz (Özaslan ve Akpınar, 2005: 236-237):

- **Devletçilik Dönemi (1923-1950)**

  Ulusal ekonomiyi geliştirme alanında atılan ilk adım olan 17 Şubat 1923'te toplanan İzmir İktisat Kongresi'nin amacı ulusal ekonominin özel girişim ve özellikle de Türk girişimcilerinin katkısıyla geliştirilmesi için prensiplerin saptanmasıydı. 28 Mart 1927'de '' Teşvik'i Sanayi Kanunu'' çıkarıldı. 1933-39 arasında beşer yıllık olmak üzere iki sanayi planı hazırlanmıştır.

- **Liberal Dönem (1950-1960)**

  Hükümet programlarında Doğu'da bir üniversitenin temelinin atılacağı ve köy yollarının yapılacağı belirtilmiştir. Bölgeler arası dengesizlikleri azaltmak için 30 Eylül 1960 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur.

- **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)**

  Görece geri kalmış yörelere özel sektörün yatırım yapmasını teşvik amacıyla 19 Şubat 1963 tarih ve 202 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda bir değişiklik yapılarak ''Yatırım İndirimi'' uygulaması getirilmiştir. Bu plan döneminde Doğu Marmara Bölgesinde sanayinin, Antalya Bölgesinde tarımın ve turizmin, Çukurova Bölgesinde tarımın ve sanayinin, Zonguldak Bölgesi'nde sanayinin gelişmesini hedefleyen çalışmalar yapılmıştır.

- **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)**

  I.BYKP'nındaki ilkeler korunmakla birlikte özel sektörün geri kalmış bölgelere gitmesini sağlayacak; özel kredi imkanları, vergi indirimleri, altyapısının hazırlandığı sanayi bölgeleri, ucuz enerji imkanları ve yatırımcılara rehberlik hizmeti gibi özendirici tedbirlerin artırılacağından söz edilmiştir. Yatırım indirimi uygulaması devam etmiş, yararlanan il sayısı 1968 yılında 22, 1969-71 arasında 23, 1972'de 33'e yükselmiştir. 1972 yılındaki programda Kalkınma Planı metnindeki ''Bölgesel Gelişme'' bölümünün yerine ''Yurt Düzeyinde Dengeli Gelişme'', Bölge Planlaması yerine ''Kalkınmada Öncelikli Yöre'' KÖY başlıkları kullanılmıştır. KÖY'ler dairesi kurulmuş Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi bu kapsama dahil edilmiştir.

- **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)**

  KÖY'lere dahil il ve ilçeler her yıl belirlenmiş, buralara özel girişimi çekmek için uygulanacak teşvik tedbirlerinin neler olduğu belirtilerek uygulanmıştır. İllerin sayısı 40'a çıkmıştır.

- **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)**

  İlk üç kalkınma planında yetersiz politikalar sonucu bölgeler arası gelişmişlik farkların arttığı ifade edilmiş ve ayrıca üç kanun ile bu teşvikler daha cazip

hale getirilmiştir. Çıkartılan 1. kanunda (15 Ocak 1984) çalışanların ücretlerinde özel yatırım indirimi yapılması ve yatırımlarda vergi indirim oranlarının %100'e kadar arttırılması Bakanlar Kuruluna bırakılmıştır. 2. kanunda (1 Mart 1984) konut ve tesis inşaat işlemlerine vergi, resim ve harç muafiyeti getirilmiştir. 3. kanunda (17 Mart 1984) Kamu Ortaklığı Fonundaki paranın en az onda birinin KÖY'lere harcanması zorunluluğudur.

- **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)**

  Bölge Planlama ilkesi tekrar benimsenmiştir. Belirli amaçlarla ve belirli bölgeleri kapsamaktadır. İmalat sanayini geliştirmek için ucuz kredi verilecek, ''Proje Ofisi'' ile yatırım ve fizibilite raporlarında yardım edilecektir. Organize Sanayi Bölgelerinde girişimcilere yer gösterilecektir.

- **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)**

  Somut adımlar yoktur, teşvik tedbirleri devam etmiştir. Altyapı yatırımları ve yönetimlerin bölge sorunlarına adaptasyonuna yer verilmiştir.

- **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)**

  Fiziki planlama, kentleşme ve konut sorunları incelenmiş, İstanbul'un sorunları ele alınmıştır.

- **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)**

  2000 yılı itibariyle KÖY 49 il ve 21 ilçeyi kapsamıştır. Bu da ülke yüzölçümünün %55'i, ülke nüfusunun %36'sını oluşturmaktadır. Teşvik belgeli yatırımlar, gümrük ve fon muafiyeti katma değer vergisi istisnası ve yatırım indirimi araçlarından yararlandırılmaktadır. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) yatırım ve işletme kredisi ile desteklenmesine devam edilmesi uygun görülmüştür. Tarım, imalat sanayisi, turizm ve diğer kamu hizmetleri kapsamında il özel idareleri ve belediyelerin projelerinin desteklenmesine de devam edilmektedir (Gündüz, Ekim 2006: 188-191).

- **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013)**

  İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye vizyonu ve uzun vadeli 2001-2023 çerçevesinde

hazırlanmıştır (Resmi Gazete, 1 Temmuz 2006: 1-5).

1.1. Bölgesel Kalkınmaya Teorik Yaklaşımlar

Bölgelerarası gelir dağılımının iyileştirilmesi Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin büyük önem verdikleri bir kalkınma amacıdır. Bu iyileşmenin ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal yaşamına katkı sağlayacağına her zaman inanılmıştır (DPT, Ağustos 2000: 1). Bölgesel Kalkınma bölgelerarası gelir dağılımının iyileştirilmesi ve tarımsal gelişme, sanayi, kentsel ve kırsal altyapı, haberleşme, eğitim, sağlık, kültür, turizm ve diğer sosyal hizmetler gibi sosyo-ekonomik sektörlerin geliştirilmesine yönelik yatırım ve etkinlikleri de içermektedir (GAP'ın Hedefleri internet sitesi).

Bölgesel Kalkınmanın gerçekleşebilmesi için her bölgeye uygun farklı bölgesel politika hedefleri oluşturulmaktadır. Bölgesel politikanın hedefleri, ekonomik kaynakların adil kullanımını sağlamak, devlet kaynaklarını en uygun şekilde kullanmak, bölgesel gelişmedeki fark ve dengesizlikleri en aza indirmektir. Bölgelerarası farklılık sadece Türkiye'ye ait bir gerçek değildir, gelişmekte olan ülkeler kadar gelişmiş ülkelerde de bu sorun yaşanmaktadır.

Örneğin, farklı kültürler, diller, tarihler ve geleneklerden oluşan Avrupa Birliği içinde, hem üye ülkeler arasında hem de değişik bölgeler arasında farklılıklar vardır. Ayrıca toplumsal ve ekonomik kalkınma açısından üye ülkeler ve bölgeler arasında farklar yaşanmaktadır. Bu durum AB'ne üye ülkelerin bölgeleri arasında değişik düzeylerde yaşam standartları yaratmıştır. AB'nin en zengin 10 bölgesi, en yoksul 10 bölgeye göre 35 kat daha büyüktür; en kötü durumdaki 10 bölgede işsizlik, en iyi durumdaki on bölgeye kıyasla yedi kat daha yüksektir (AB İlişkileri ve Tanıtım Şube Müdürlüğü, İBB internet sitesi).

AB'nin bölgesel politikası, başlangıcından beri, bölgeler arasındaki dengesizliklerin azaltılması amacındadır. Bölgesel politika, birleşik bir Avrupa inşa edilmesi, Avrupa'nın halkları ve bölgeleri arasında ekonomik ve toplumsal kaynaşma sağlanması açısından da temel önem taşımaktadır. AB, üye ülkelerin yanı sıra aday ülkeler arasındaki bölgesel gelişme farklılıklarını ve dengesizliklerini azaltmayı

amaçlamakta; bu nedenle kimi programların uygulanması ve AB düzeyinde sürdürülebilir gelişmenin gerçekleştirilmesi için bölgeler oluşturulmaktadır.

AB, üye ve aday ülkelerin bölgeleri arasındaki farklılıklarını gidermek ve daha homojen bir yapı oluşturabilmek amacıyla NUTS'u (İstatistiki Bölgesel Birimler Sınıflandırması-Nomenclatures des Unites Territariales Statistiques) oluşturmuştur.

NUTS üç ayrı düzeyde; NUTS I, NUTS II ve NUTS III olarak adlandırılmaktadır:

- NUTS I kendine yeterli ekonomik güce sahip bölgesel alanları
- NUTS II daha çok iller düzeyinde yönetsel birimleri
- NUTS III ise kırsal temelde yönetsel birimleri kapsamaktadır.

Bölgesel planlamalar ve teşvikler bu sınıflandırmaya göre yapılmaktadır (AB İlişkileri ve Tanıtım Şube Müdürlüğü, İBB internet sitesi).

1.1.1. Bölge Kavramı Ve Bölgesel Kalkınma Kavramı

Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşundan beri çok sayıda bölgesel politikalar geliştirilmiş; DAP, GAP ve DOKAP gibi çeşitli bölgesel kalkınma projeleri uygulamaya konulmuştur. AB'ne üye ülkeler arasında, hem bölgelerarası dengesizliği ortadan kaldırmak hem de üye ülkelerin geri kalmış bölgelerinin AB'nin sağlayacağı fondan yararlanmalarını sağlamak amacıyla bir bölgeleme sistemi oluşturulmuştur. Bu sisteme göre, söz konusu bölgelere ait verilerin karşılaştırılabilmesi ve bölgelerarası farklılıkların belirtilmesi amaçlanmaktadır. NUTS sistemi Avrupa İstatistik Enstitüsü (Eurostat) tarafından 1988 yılından beri kullanılmaktadır fakat yasal çerçevesi 2003'te oluşturulmuştur. Bölgenin sınırları yerel yönetimlere verilen görevlere, bu görevleri etkin ve ekonomik olarak yürütecek nüfus büyüklüğüne, tarihsel ve kültürel ve diğer faktörlere göre belirlenmektedir. Bu bölgeler genellikle ilgili ülkenin idari sistemi içindeki yapılardan oluşmaktadır (Falay, Ekim 2005: 157 ve 163).

Ulusal planlar kalkınmanın coğrafi boyutunu ihmal etmektedirler. Kalkınmanın yersel, diğer bir deyişle coğrafi boyutlarının dikkate alınmasıyla bölgesel planlama doğmuştur. Bölgesel planlama sosyo-ekonomik gelişme

eğilimlerini, yerleşmelerinin gelişme potansiyellerini, kesimlerle ilgili gelişme hedeflerini, etkinliklerin ve altyapının dağılımını belirlemek üzere hazırlanan plandır. Yerleşmelerdeki fiziki ve sosyal-ekonomik gelişmelerin incelenmesi, karar mekanizmalarının işlemesi, hedef belirleme işleri Bölgesel Planlama faaliyetleriyle başlamaktadır. Planlar gerekli görüldüğünde DPT tarafından yapılır ya da yaptırılır. VIII. BYKP'nda bölgesel planların uygulanabilirliğinin artırılabilmesi amacıyla bölge planı ölçeğinde il ve ilçe planlama kavramlarının önemi üzerinde durulmuştur. İller ülke coğrafyasının temel idari bölümlenmesini ve kamu yönetiminin önemli bir alt sistemini oluşturmaktadır. Çünkü anayasamıza göre merkezi yönetim açısından il sistemi esas alınmıştır. Planlı kalkınmanın mekan boyutunun yerel, bölgesel ve ülkesel basamaklarından oluştuğu düşünülürse, planlamanın ve strateji belirlemenin yerel düzeydeki en önemli yönetsel basamağı il olmaktır. İl gelişme stratejileri, bölge gelişme stratejilerinin hareket noktası olma özelliğine sahiptir. VIII. BYKP'nda önerilen modelde il ve ilçe esas alınmaktadır. İl düzeyindeki planlama modelinde, il planlama örgütlenmesi; il planlama kurulu, il koordinasyon kurulu ve il planlama ve koordinasyon müdürlükleri olmak üzere üç örgüttür. İlçeyi ele alan model ise ilçe planlama kurulu ve onun altında ilçe planlama birimi kurulması şeklindedir. İl ve ilçe gelişme planları, bu örgütler tarafından hazırlanır. İlçeler için hazırlanacak bilgi bankalarından, planlama birimleri yatırımcı kuruluşlar aracılığı ile bilgi alacaktır (Yomralıoğlu ve Reis, Ekim 2005: 359-360).

1.1.1.1. Bölge Kavramı

Ulusal plana mekân boyutunun sağlıklı bir şekilde katılabilmesi için ekonomik alanın saptanması, bir başka deyişle sektörlerin bölgelerarası akım tablosunu oluşturmak ve bu tabloya dayalı planlamaya gitmek gerekmektedir. Böyle bir planlama için, her şeyden önce ülkenin planlama bölgelerine ayrılması gerekir. İlleri gruplaştırabilmek ya da il ayrımı dışında bir bölgesel ayrım yapabilmek için, kıstas olarak alınması gerekenler; bir başka ifade ile neler göz önüne alınarak bölgesel ayrımın yapılabilirliği incelenmektedir. Bir ülkede, ekonomik gelişmenin o ülkenin bölgeleri arasında dengeli dağılımı sağlayacak politikanın izlenebilmesi için yapılması gerekli planlama bölgeleri ayrımında, üç bölge kavramı ile karşı karşıya gelinmektedir. Bunlar (Dinler, 2005: 75):

- Mevcut durumun saptanması yönünden homojen bölge,
- Fonksiyonel ilişkiler yönünden polarize bölge,
- Bölgesel Kalkınma Politikalarının yürütülmesi yönünden plan bölgedir.

Homojen bölge ve polarize bölge, plan bölgenin saptanabilmesi için yapılan analizler sonucu elde edilen etüt bölgeleridir.

- **Homojen Bölge:** Homojen bölge, bir ülkede bölgelerarası gelişmişlik farkının azaltılması politikasına başlanırken başvurulan bir bölgesel ayrım tipidir. Aynı gelişmişlik düzeyinde olan komşu iller, gelişmişlik düzeyi yönünden homojen bölge oluştururlar. Homojen alan, aynı ekonomik özellikleri gösteren noktalardan oluşan bir birliktir. Tüm sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergelerinin göz önüne alınarak, yerleşme merkezlerinin gelişmişlik düzeylerinin saptanması gerekir. Böyle bir çalışma ülkemizde ilk defa DPT tarafından 53 gösterge göz önüne alınıp yapılmıştır ve ülkemizde tüm iller gelişmişlik düzeylerine göre sekiz gruba ayrılmıştır. Homojen bölge, sürekli bir homojen alana tekabül eden, birbirine yakın karakteristikler gösteren komşu alanlar grubudur. 1970'li yıllarda yapılan çalışmalarda Türkiye 8 ana bölgeye, bu ana bölgelerin 4'ü de ayrıca kendi içinde 15 alt bölgeye ayrılmıştır. Alt bölgeler de göz önüne alındığında 19 bölge elde edilmektedir (Dinler, 2005: 75-78):
- **Polarize Bölge:** Bölgeler arasındaki mevcut gelişmişlik farklarının saptanması ile elde edilen homojen bölge ayrımı, statik bir değerlendirilmedir. Bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farkının boyutlarının ne olduğunun ortaya konulmasını sağlar. Bölgesel gelişme politikası izlenirken bir bölgenin öteki bölgelerle olan ilişkilerinin yoğunluğunun da göz önüne alınması gerekir ki bu dinamik bir yaklaşımdır ve polarize (kutuplaşmış) bölge kavramına gidilir (Dinler, 2005: 78).
- **Plan bölge:** Kalkınma politikasının uygulanmasında araç olarak kullanılan plan bölge, bölgesel politikayı uygulamakta görevli yönetimin yetki alanı içinde kalan saha, planın uygulandığı alanlar bütünüdür. Plan bölgeler bölgesel planlama uygulayan ülkedeki planlama anlayışına ve ülkenin bölgesel sorunlarının niteliği ve yoğunluğuna göre, tüm ülkeyi kapsadığı gibi

sadece belirli problemli bölgeleri kapsayabilir. Birinci tip plan bölge, ulusal kalkınma planına mekan boyutunu katabilmek amacıyla yapılan bölgesel ayırım sonucu ortaya çıkan bir bölge kavramıdır. Tüm ülkeyi kapsayan bu plan bölgelerin sayısı, ülkenin genişliğine ve sosyo-ekonomik yapısına göre değişmektedir (Dinler, 2005: 86-89) .

Mevcut durumun saptanması ve fonksiyonel ilişkilerin belirlenmesi sonrası Bölgesel Kalkınma Politikalarının yürütülmesi amacıyla Plan Bölge'ye ulaşılmaya çalışılır. Kalkınma politikalarının uygulanacağı bölgenin sınırlarının seçimi başarı için gereklidir. Ulaşımın elverişli olduğu, ortak yöresel kültürü paylaşan, aynı iklim koşullarının yaşandığı ve ortak coğrafyada bulunan komşu iller kalkınma politikasının uygulanmasında doğal bir Plan Bölge durumundadır (Dinler, 2005: 85-89).

Ekonominin tarım, sanayi ve hizmetler olmak üzere üç temel sektörden oluştuğunu, hizmetler sektöründe ise ''inşaat, toptan ve perakende ticaret, otel-lokanta hizmetleri, ulaştırma-haberleşme, serbest meslek ve hizmetler'' gibi alt sektörler olduğunu biliyoruz. Turizm dünya ölçeğinde pek çok ülke ekonomisi üzerinde önemli katkılar sağlayan ve bu yüzden giderek daha fazla ilgi gören bir ekonomik faaliyet alanıdır. Turizm tek başına konaklama veya sadece seyahat değildir. Turistlerin yararlanacağı donanımın oluşturulması alt ve üst yapıya ait yatırımları gerektirir (Yağcı, Eylül 2003: 8 ve 15). Seçilen bölge ekonomisi için turizmin önemi ve katkıları farklı olabilir. Turizm açısından çekiciliklere sahip bölgelerde ağırlıklı olarak turizm ekonomisi geliştirilmek istenebilir. Ancak, böyle bir istek aşağıdakilere benzer soruları beraberinde gündeme getirecektir (İçöz, Var ve İlhan, Mart 2002: 23-24):

- Turizm bölge ekonomisi için ne kadar önemlidir?
- Bu önem nasıl ölçülebilir ya da belirlenebilir?
- Turizmin yapısı, yerel topluma gerçekten faydalı olabilecek istihdam ve gelirin sağlanmasına olanak tanıyabilir mi?
- Bölgede turizmden ekonomik olarak kimler yarar sağlamaktadır ve sağlayacaktır?

- Turizmin bölgede yaratacağı faydalar ve maliyetler neler olacaktır?

Turizmin bir bölge için ne kadar önemli olduğu tartışması, bölgede geliştirilmesi öngörülen turizmin türü gibi diğer başka konuların da dikkate alınmasını gerektirir.

1.1.1.2. Bölgesel Kalkınma Kavramı

Bölgesel gelişmişlik farklılıkları günümüzde ekonomilerin en belirgin özelliklerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Konuya gelişmiş ülkeler açısından; kentleşme ve sanayileşme gibi bazı kriterler alınarak bakıldığında, gelişmişlik farklılıklarının zaman içinde azalma trendi göstermekle birlikte varlığını koruduğunu görmekteyiz. 1950'li yıllardan bu yana tek bir ekonomi haline gelmeye çalışan AB ülkelerinde de bu durum diğer gelişmiş ülkelerdekinden farklı değildir. Dolayısıyla gelişmiş ekonomilerde bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltmaya yönelik girişimler giderek güçlenmektedir. Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının neden olabildiği sosyo-ekonomik problemler bu konuda devlet müdahalelerini de içeren uygulamaların giderek yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bölgesel kalkınma konusunda kurulan kurumlar, ajanslar ve çeşitli kaynaklardan aktarılan fonların miktarının düzenli olarak artma gösterdikleri görülmektedir (Ildırar, Ekim 2004: 1).

Soruna GOÜ çerçevesinde bakıldığında ise durum daha ciddi boyutlardadır. Yeni sanayileşen ülkeler dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde bölgesel gelişme farklılıklarının giderek şiddetlendiğine ilişkin gözlem ve deneye dayalı veriler giderek artmaktadır. Zengin bölgeler daha zengin, fakir bölgeler ise giderek daha fakir hale gelmeye devam etmektedir. Bu durum ise ilgili ülkelerde sosyo-ekonomik problemlerin bölgesel problemler çerçevesinde giderek daha fazla şiddetlenmesine neden olmaktadır. Üstelik bu ülkelerde bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltmaya yönelik girişimlerde son derece yetersiz seviyededir. Finansal kısıtlar ise neden olduğu ilave problemlerle devletlerin müdahale ve mücadele güçlerini de azaltmaktadır. GOÜ'de bu gibi sorunlara geleneksel yaklaşım tarzı ise gelişmiş ülkeler ve uluslar arası kurumlardan dış finansman destekli projeler

başlatmak olmaktadır. Pek çok kez olduğu gibi başarısızlıkla sonuçlanan bu projeler bir yandan verimsiz yatırımlar yoluyla kaynak israfına neden olurken, öte yandan da ilgili ülkelerin dış borçluluk gibi bazı problemlerinin de artmasına neden olabilmektedir (Ildırar, Ekim 2004: 1-2).

Gelişmekte olan ülkelerde bölgesel gelişmişlik farklılıkları konusunda dikkati çeken önemli konulardan birisi de ülkelerdeki bazı bölgelerin tüm desteklere karşın gerilemeye devam etmesi iken, hiçbir ilave destek almayan bazı bölgelerin ise beklenmedik bir şekilde aradaki farklılıkları kapatmaya başlamalarıdır. Bu durum Türkiye ve diğer pek çok GOÜ örneğinin en çarpıcı gelişme örnekleridir. Öte yandan dünya konjonktüründeki değişiklikler, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum gereği bölgeler arasındaki dengesizliklerin ele alınmasını da öncelikli kılmaktadır. Bu bağlamda ülke düzenleme kapsamında bölgesel yeniden yapılanma bir zorunluluk arz etmektedir. Ülke düzenleme kapsamında belirlenen politikaların bölge planlama düzeyinde yorumlanarak, stratejilerin ve dolayısıyla uygun bölgesel kalkınma politikası araçlarının da saptanması gerekmektedir (Ildırar, Ekim 2004: 2).

1.1.2. Bölgesel Kalkınmaya Teorik Yaklaşımlar

Ülkemizde bölgelerarası gelişmişlik farklarının yoğunluğunun saptanmasında esas alınacak olan bölgesel ayırım, 1960'lardan bu yana sürekli değişmiştir. 1970'lerde benimsenen ve homojen bölge kıstasına göre saptanan 19 etüt bölgesi ayırımı ile 1980'lerden sonra benimsenen ve polarize bölge kıstasına göre saptanan 16 bölgeli ayırım 1990'larda terk edilmiştir. 16 bölgeli ayırım V. BYKP'nda (1985-1989) bölge planlamasına ilişkin hedefler bölümünde, bölgesel planlama yapılması halinde göz önüne alınacak bölgesel ayırım olarak benimsenmişti. Bu planı izleyen VI. BYKP'nda, 'Bölgesel gelişme''ye ilişkin hedefler bölümünde söz konusu 16 bölgeli ayrımdan söz edilmemektedir (Dinler, 2005: 80-86 ve 236).

Bir Bölgesel Kalkınma Politikası olarak; Kalkınmada Öncelikli Yöreler uygulaması ve bu uygulamanın ortaya çıkardığı olumlu sonuçların varlığı bilinmektedir. KÖY uygulamasının başından beri bu kapsamda yer almış bazı iller veya bu politikalar sonunda gelişmişlik durumunda olumlu sonuçlar ortaya çıktıktan

sonra kapsam dışında kalmış diğer bazı iller, uygulamanın başarılı sonuçlarıdır. Ayrıca, bu yörelerde yer alan bazı illere son yıllarda sağlanan devlet yardım ve desteklerinin de, bölge ve il düzeyinde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Sarıca, DPT internet sitesi).

Tablo: 1- Kalkınmada Öncelikli Yöreler Listesi

Kalkınmada Öncelikli Yöreler Listesi (Birinci Derecede Ömcelikli Yöreler)	
1 Adıyaman	26. Kars
2. Ağrı	27. Kastamonu
3. Aksaray	28. Kırıkkale
4. Amasya	29. Kırşehir
5. Ardahan	30. Kilis
6. Artvin	31. Malatya
7. Bartın	32. Mardin
8. Batman	33. Muş
9. Bayburt	34. Nevşehir
10. Bingöl	35. Niğde
11. Bitlis	36. Ordu
12. Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri)	**37. Osmaniye**
13. Çankırı	38. Rize
14. Çorum	39. Samsun
15. Diyarbakır	40. Siirt
16. Elazığ	41. Sinop
17. Erzincan	42. Sivas
18. Erzurum	43. Şanlıurfa
19. Giresun	44. Şırnak
20. Gümüşhane	45. Tokat
21. Hakkari	46. Trabzon
22. Iğdır	47. Tunceli
23. Kahramanmaraş	48. Van
24. Karabük	49. Yozgat
25. Karaman	50. Zonguldak

Kaynak: Resmi Gazete, http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/10/20061019-8.htm

Bölgelerarası kalkınma farklılıklarının giderilmesinde, bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma ajansları yaklaşımı, gelişmiş ülkelerde yıllardan beri etkin bir araç

olarak kullanılmış ve önemli sonuçlar elde edilmiştir. Gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de ise çeşitli nedenlerle bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma ajansı yaklaşımı rağbet görmemiş ve bunun yerine ulusal ölçekteki planlı kalkınma modeli kapsamında KÖY uygulamasına ağırlık verilmiştir.

Ancak, bu modelin arzu edilen gelişme hızını sağlayamadığı ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını gideremediği anlaşılmıştır. Bu nedenle, klasik geri kalmış yöre kavramının terk edilmesi ve ulusal kalkınma planlarında öngörülen politikaların yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesi ve yerel eylemlere dönüştürülebilmesi için "bölgesel planlama" kavramına geçilmesi, teşviklerin bölgesel plan disiplini içinde ve her bölgenin kendi özelliğine göre bölgesel kalkınma ajansları tarafından belirlenmesi zamanının geldiğini düşünülmektedir (Arslan, iticü internet sitesi).

Bölgesel Kalkınma Politikası araçlarının geliştirilmesi ve bölgelerarası farklılıkların giderilmesi konusundaki teorik yaklaşımlar, bölgesel büyüme oranları temelinde beş ayrı görüş seklinde ortaya çıkmaktadır (İKV, 1988):

- Neo-klasik yaklaşım
- İhracat çıkışlı yaklaşım
- Polarizasyon varsayımlarına dayalı yaklaşımlar
- Genel sosyal sermayeye dayalı yaklaşımlar
- Meso-Structure yaklaşım (merkezi planlama)

Neo-klasik yaklaşıma göre bölgesel büyüme hızı; sermaye birikimi, işgücü arzındaki artış ve teknik gelişme gibi üç eleman tarafından belirlenmektedir. Bölgesel kalkınmada altyapının etkisi, bu teoride oldukça sınırlı biçimde ele alınmakta ve kamu sektörünün etkisi adeta yok sayılmaktadır (İKV, 1988).

İhracat çıkışlı yaklaşım, bölgesel ekonomiyi büyümeye teşvik eden faktörlerin diğer bölgelerden gelebilecek taleplere dayandığını kabul etmekte ve bölgesel kalkınmanın birinci şartı olarak bölgedeki doğal kaynakların işletilmesini öngörmektedir (İKV, 1988).

Polarizasyon (kutuplanma) teorileri, bölgesel kalkınmanın bir itici güç tarafından harekete geçirilmesinden sonra kümülatif bir süreç olduğu varsayımına dayanmaktadır. İlk itici güç kavramından, diğer ekonomik etkinliklerin ortaya

çıkmasını sağlayacak güç ve güçler anlaşılmaktadır. Bu itici güç, bir sanayi grubu veya bir yatırım altyapısı olabilir (İKV, 1988).

Meso-Structure yaklaşımı ise çok bölgeli ve çok uluslu işletmelerin büyüyen önemini dikkate alarak bölgesel kalkınmanın sağlanmasında dolaylı kamu müdahalelerinin (sübvansiyon, yatırım kolaylıkları vb.) etkisiz kaldığını, bunun yerine yatırımların bölgesel dağılımlarıyla ilgili kararların merkezi planlama yolu ile doğrudan teşvik edilmesini öngörmektedir (İKV, 1988).

1.2. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları

Ulusal ekonomiyi geliştirme alanında atılan ilk adım 17 Şubat 1923'te toplanan İzmir İktisat Kongresidir. Çeşitli kesimlerden gelen temsilcilerin katıldığı bu kongrenin amacı, ulusal ekonominin özel girişim ve özellikle de Türk girişimcilerinin katkısıyla geliştirilmesi için prensiplerin belirlenmesiydi (Gündüz, 2006: 178).

Ülkemizde ilk bölgesel planlama çalışması planlı dönemden 4 yıl önce, 1959 yılında Antalya Bölgesi'nde başlatılmıştır DPT'nin kuruluşuyla daha da hızlanan bölgesel planlama çalışmaları, II.BYKP'nın son yıllarında oluşturulan KÖY Dairesi ile birlikte yavaşlamış ve III.BYKP döneminde tamamen terk edilmiştir. Bu dönemde hazırlanan 5 bölgesel gelişme projesinin ortak özellikleri şöyledir (Dinler, 2005: 202):

- İmar ve İskan Bakanlığı tarafından başlatılan ya da DPT ile İİB tarafından ortaklaşa yürütülen projelerde fiziksel problemler ağırlık kazanmıştır.
- Her bölgesel planlama çalışması belli bir bölgenin sorununu çözmek için, farklı yaklaşımlarla yapılmıştır. Her bölgesel plan pratik bir hedefe varmak amacına yöneliktir.
- Bu projeler, yabancı uzmanların da önerileriyle, genellikle merkezden yürütülmüştür. Bu projelerin hazırlanmasında yöre halkının katılımı söz konusu olmamıştır.
- Bu bölgesel planlama çalışmalarının, ortak özellikleri uygulamaya aktarılamamış olmalarıdır.

Bu projeler sırasıyla Antalya, Marmara, Zonguldak, Çukurova ve Keban Bölgesi Plan ve Projeleridir (Dinler, 2005: 202).

1.2.1. Antalya Bölgesi Projesi

Proje 1959 yılında, DPT kurulmadan önce başlatılmış ve İmar ve İskan Bakanlığı Bölge Planlama Dairesinin ekipleriyle birlikte, DPT ve FAO'nun (Food and Agriculture Organization) yürüttüğü ''Akdeniz Gelişme projesi'' kapsamında ele alınmıştır. Kıyı bölgelerinin sulama olanakları sağlanarak geliştirilmesi önerisinin bu projenin benimsenmesinde payı olmuştur. Antalya'nın seçilme nedeni ise, potansiyel bir gelişme bölgesi olmasıdır. Bu proje ile bölgenin kalkınması için gerekli planlamanın yapılması yanında ülkemizde öteki bölgelerde yapılacak bölge planlama çalışmaları için deneyim kazanmak ve planlama konusunda Türk plancılarını eğitmek amaçlanmıştır.1961 yılından itibaren yabancı uzmanlarla birlikte Türk uzmanlarca yoğun bir şekilde sürdürülen çalışmalar, 1963 yılında DPT arzusuyla değiştirilmiş ve 1965 yılında bitirilmiştir. Bu bölgesel gelişme planıyla gerçekleştirilmek istenenler bölgenin ekonomik yapısını tanımlamak, gelişmeyi engelleyen unsurları saptamak, mevcut kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamak ve bunları gerçekleştirirken de kalkınma planıyla tutarlılığı sağlamak olarak sıralanabilir (Dinler, 2005: 202-203). Bu proje yeterince uygulanamamıştır.

1.2.2. Marmara Bölgesi Projesi

Planlama çalışmalarının başlatılmasındaki en önemli etken İstanbul gibi büyük bir kentin bu bölgede olmasıdır. İstanbul'un fiziksel büyümesinin bölgesel gelişme planı ile yönlendirilmesi amacıyla belediyenin isteğiyle, İİB tarafından 1960 yılı sonunda, İstanbul'da ilk Bölgesel Planlama Bürosu kurulmuştur. Bu projenin önemi sektörel planlama çalışmalarını bütünleştirmesi ve sektörlerarası politikayı bölge ölçeğine indirgemesidir. 1964 yılında tamamlanan proje deneyimsiz bir ekibin ortaya çıkardığı kentsel ve büyük ölçekli arazi kullanım planlamasının bütünleştirdiği bir fiziksel planlama denemesi olmaktan ileri gidememiştir (Dinler, 2005: 203).

Projenin uygulanması için yasal dayanak sağlanamamış, projenin zorlayıcı etkisi sınırlı kalmış ve uygulamada pek talep görmemiştir.

1.2.3. Zonguldak Bölgesi Projesi

Proje 1961 yılında başlatılmış ve 1963 yılında tamamlanarak ilgili kuruluşlar ve DPT'ye sunulmuştur. Ülkemizde hazırlanan ilk çok yönlü bölgesel plan niteliğinde olan bu projenin amaçları şöyledir (Dinler, 2005: 203):

- Nüfus artışı ve kalkınma hızı arasındaki bağlantıyı kurmak ve uzun sürede denge sağlamak,
- Bölge altyapısını plan hedeflerine hizmet edecek tarzda geliştirmek,
- Bölge içinde gelir farklılaşmasını azaltmak,
- Yapılacak yatırımlardan en yüksek faydayı sağlamak,
- Kentleşmeyi teşvik ve tarım dışı alanlarda istihdam olanakları yaratmak,
- Kamu sektörü ile özel sektör yatırımları arasında denge kuracak çalışmaları desteklemek.

İİB tarafından yürütülen bu proje yürürlüğe konmamış, fakat daha sonra çalışmalarda temel kaynak olarak kullanılmıştır. Bu bölge planlama projesi ülkemizde bu konuda bilgi birikiminin oluşmasını sağlamıştır.

1.2.4. Çukurova Bölgesi Projesi

Bu proje ülkemizin en verimli tarımsal alanlarından biri olan Çukurova'yı kapsamaktadır. Tüm doğal avantajlarına rağmen, tarımsal potansiyelin tam kullanılamadığı ve mevcut tarımsal üretime dayanan daha yoğun ticari ve endüstriyel faaliyetin geliştirilmesinin mümkün olduğu düşünülerek Çukurova Bölge Planı hazırlanmıştır. 1962 yılında İİB tarafından envanter çalışmalarıyla başlatılan projeye 1963 yılında DPT katılmıştır. Devlet Su İşleri, Maden Tetkik Arama Enstitüsü ve Tarım Bakanlığı projenin hazırlanmasında görev almışlardır. Ülkemizde bölge planlama alanında faaliyette bulunan İİB ve DPT arasında koordinasyonun sağlanması açısından bu proje faydalı olmuştur. Projenin hazırlanması esnasında

önce hedefler belirlenmiş, makro modeller kurulmuş, sektörel hedeflerin tanımı ve proje analizleri yapılmış ve sonrasında bir sentez çalışması yapılarak çok yönlü programa ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu projede merkezi plan içinde bölge planının yerinin ne olduğu belirlenmemiş ve merkezi plan ile bölgesel plan arasında herhangi bir koordinasyon sağlanamamıştır. Yatırımların tüm bölgelere dağılımı konusunda bir çalışma olmaması ve bölge planının uygulamasının nasıl gerçekleşeceği konusundaki belirsizlik bu projenin uygulanmasını olanaksız kılmıştır (Dinler, 2005: 204-205).

1.2.5. Keban Projesi

Proje kapsamında Doğu ve Güneydoğu bölgesinin sorunlarıyla ilgili çalışmalar başlatıldıysa da 1964 yılından sonra Keban Barajı altında kalacak köy, arazi ve tesislerle; yerleşme ve ulaştırmayla ilişkin fiziksel sorunlar şekline dönüşmüştür. Tüm çalışmalar İİB Bölge Planlama Dairesi tarafından yürütülmüştür. Baraj dolayısıyla ortaya acil sorunlar çıkınca tüm bölgenin kalkınması için yapılması gereken çabalar ikinci planda kalmıştır. Çalışmalar 1968 yılında tamamlanmasına rağmen uygulanma şansı bulunamamıştır. 1967 yılında yapay kalkınma kuptu yaratılması amacıyla Elazığ-Keban Kalkınma kutbu projesi hazırlanmışsa da bu çalışmalar da uygulanamamıştır (Dinler, 2005: 205).

Yukarıda bahsi geçen beş proje ye de Planlı Dönem öncesi başlanmış, I. ve II. Plan Dönemlerinde de devam edilmiştir.

VII. Plan Döneminde Başlayan ve VIII. Plan Döneminde de devam eden bazı projeler vardır. Amaç ülkemizdeki her bölgenin farklı özelliklere, sorunlara ve gelişme olanaklarına sahip olduğu vurgulanarak sektörel esasa dayalı olarak hazırlanan kalkınma planlarının etkinliğini arttırmaktır. Bölgesel kalkınma planı hazırlanması ve böylece yerel kaynakların harekete geçirilmesi vurgulanmıştır. KÖY oluşturularak teşvik uygulanmaya başlatılmasıyla birlikte 1970'lerde terk edilen bölgesel planlamaya 30 yıl ara verildikten sonra yeniden dönülmüştür. VII. Plan döneminde üç bölgesel gelişme planı hazırlanmış ve iki bölgesel gelişme planının

hazırlık çalışmaları başlatılmıştır. Bu proje ve planların ortak özellikleri şöyledir (Dinler, 2005: 206) :

- Projeler DPT'nın sorumluluğunda ancak halk katılımı ilkelerine uygun olacak şekilde yöredeki özel ve kamu kuruluşlarının aktif katılımı ile hazırlanmıştır,
- Bazı projelerde Japon Uluslar arası Teknik İşbirliği Kuruluşu'ndan (JICA) teknik yardım alınmıştır,
- Tüm çalışmalar uygulamaya yöneliktir, proje biter bitmez uygulaması başlatılmaktadır.

Bu projeler Zonguldak-Bartın-Karabük bölgesel gelişme projesi, Doğu Karadeniz bölgesel gelişme planı, Doğu Anadolu projesi ana planı, Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi ve Marmara bölge planıdır.

1.2.6. Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi

Yörede istihdam olanaklarını arttırmakta olan Türkiye Taşkömürü Kurumu'nun küçülmesi ve Kardemir'in 1995 yılında özelleştirilmesi bu illerde ve ilçelerinde sosyo-ekonomik yapıyı son derece olumsuz etkilemiştir. Bu üç ilde söz konusu küçülme ve özelleştirilmenin olumsuz sonuçlarını telafi edebilmek amacıyla ''çok sektörlü kamu-özel kesim işbirliğine dayalı'' bir bölgesel gelişme projesi uluslar arası ihaleye çıkartılarak hazırlatılmıştır. Özel sektörün yörede yatırıma geçmesini sağlayacak yeni yatırım alternatifleri oluşturulmak amaçlanmaktadır (Dinler, 2005: 208).

1.2.7. Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı

Plan Türkiye'nin Kuzey Doğusundaki 7 ilin potansiyellerini harekete geçirerek diğer bölgelerle olan gelişmişlik farkını azaltmaya yönelik bir bölge planıdır. Ülke topraklarının %5'ini ve ülke nüfusunun %4,6'sını (1997 verilerine göre 2,9 milyon kişi) kapsamaktadır. Türk hükümeti gelişmişlik düzeyi ülke ortalamasının altında olan DOKAP Bölgesi'nin diğer bölgelerle arasındaki gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmak amacıyla, Japon Uluslar arası Teknik

İşbirliği Ajansını görevlendirmiştir. JICA ve DPT Müsteşarlığı arasında işbirliği anlaşması imzalanarak 1997 yılında plan çalışmalarına başlanmıştır. 2000 ile 2020 yirmi yıllık perspektifin göz önüne alınmasıyla hazırlanan DOKAP üç etaba ayrılmaktadır (Dinler, 2005: 209,210):

- I.Etap (2001-2005) Ekonomide yeniden yapılanma için hazırlık dönemi,
- II.Etap (2006-2010) Ekonomide yeniden yapılanma dönemi,
- III.Etap (2010-2020) Sürdürülebilir ekonomik büyüme dönemi.

DOKAP ana planında, farklı sektörlerde 53 proje oluşturulmuş, bunlardan 10 tanesi program haline dönüştürülmüştür.

Bu programların (Dinler, 2005: 210):

- üçü altyapı faaliyetlerini iyileştirmeye ve toprak verimliliğini artırmaya,
- üçü ekonomik yapıyı güçlendirmeye,
- üçü idari, soyal ve çevresel sorumluluğu güçlendirmeye,
- biri turizm, sanayi ve ticaretin yanı sıra, özellikle ileri teknoloji gerektiren endüstriyel alanlarda istihdam olanaklarının arttırılabilmesi için girişimciliği özendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu program sayesinde bölgenin yurt içi ve yurt dışı kaynaklı yatırımlar için cazip hale gelmesi beklenmektedir.

1.2.8. Doğu Anadolu Projesi Ana Planı

Doğu Anadolu'nun tüm illeri KÖY statüsüne alınmış olsa da 1970'lerden 2000'lere kadar geçen süre içinde bu bölgenin gelişmesinde önemli bir aşama kaydedilememiştir.2000'lere girilirken Gümüşhane ve Bayburt'la beraber 16 ilin potansiyelini harekete geçirmek için DAP hazırlanması kararı alınmıştır. DAP bölgesi Türkiye topraklarının %7,6'sını ve ülke nüfusunun %9,3'ünü (1997 verilerine göre 5,8 milyon kişi) kapsamaktadır. DAP, DPT sorumluluğunda Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nün denetimi ve koordinasyonu altında bölgede yer alan Atatürk, Fırat, İnönü, Kafkas ve Yüzüncü Yıl Üniversitelerinin oluşturduğu 'Ortak Girişimce' hazırlanmıştır. Plan çalışmalarına yerel halkın katılımı sağlanması için bölgedeki üst düzey kamu görevlileri ile özel sektör temsilcileri ve

sivil toplum örgütleri temsilcilerinin katıldığı bölge toplantıları düzenlenmiştir (Dinler, 2005: 210,211).

1.2.9. Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi

Proje 5 ili kapsamakta, havza Yeşilırmak ve kollarında yaşanan taşmalar nedeniyle oluşan erozyona maruz kalmakta ve çevre kirliliği oluşmaktadır. Doğal hayatı korumak amacıyla ekolojik dengeyi bozmayacak arazi düzenlemelerini gerçekleştirmek için 1997 yılında Yeşilırmak Havzası İl Özel İdareleri Hizmet Birliği oluşturulmuştur. Birlik ile DPT tarafından istenen ‘‘Ortak Veri Tabanı’’ TUBİTAK-MAM tarafından yapılmaktadır. Bu veri taban havza yükseklik modeli, arazi kullanım güncel haritaları, yerleşim yerleri, tarım, orman ve mera alımları, erozyon riski vb. bilgilerden oluşmaktadır (Dinler, 2005: 212).

1.2.10. Marmara Bölge Planı

Plan 17 Ağustos 1999 tarihinde yaşanan depremden etkilenen, Türkiye nüfusunun %23’ünün (14,5 milyon kişi) bulunduğu 7 ili kapsamakta, özellikle birinci derecede zarar görmüş olan Kocaeli, Sakarya ve Yalova illerinden oluşan bölgede, depremin yaratmış olduğu olumsuzlukların giderilmesi amaçlanmaktadır. Yerleşim alanlarına yön verilmesi, kentsel büyümenin çevre ve mekan kalitesi korunarak denetim altına alınması ve sosyo-ekonomik gelişme döneminin belirlenmesi planın amaçları arasındadır. Projenin sorumlusu olan DPT tarafından plan hazırlanırken, ülkemizdeki geçmiş ve halen devam eden deneyimlerden yararlanarak katılımcı bir yaklaşım kullanılmıştır (Dinler, 2005: 213-214).

1.2.11. Güneydoğu Anadolu Projesi

Bu proje I, II ve VII, VIII plan dönemlerinden farklı bir zamanda, bölgesel planlama çalışmaları yapılmadığı bir dönemde başlatılmıştır. Son derece önemli olan su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesi amacına yönelik olan bu projenin, bölgesel kalkınma planına dayandırılmasıyla yatırımlardan daha fazla verim elde edilmesi

düşüncesi sonucu bölgesel gelişme planının yapılmasına karar verilmiştir. Bu proje önceleri DSİ Genel Müdürlüğünce ele alınan Aşağı Fırat Planlaması ile ortaya çıkmış ve Aşağı Fırat projesi olarak adlandırılmıştır. Dicle Havzası Planlaması da bu projeye eklenmesi ve GAP adını alması 1978 yılında olmuştur. GAP bölgesi iki ilin tamamını ve Gaziantep'in de aralarında olduğu 7 ilin bir kısmını kapsamaktadır. Türkiye topraklarının %9,69'unu kapsayan bölgede ülke nüfusunun %9,75'i yaşamaktadır. Proje ile %18 olan nadasa bırakılan topraklarda ürün yetiştirilebilmesi, ikinci ürün ekimi mümkün olması ve endüstri bitkilerinin üretimi ile tarıma dayalı sanayileşmenin teşvik edilmesi planlanmaktadır. Bölgede enerji ve sulama amaçlı projeler tamamlanabilmiştir (Dinler, 2005: 214-219).

1.2.12. Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi

Proje 30 Mart 2007 tarihinde; doğası, zengin biyo çeşitliliği, yaban hayat gözlemciliği, açık hava sporları açısından alternatif bir turizm merkezi olma potansiyeli taşıyan Çoruh Vadisi'nde başlatılmaktadır. Çoruh Vadisi'nde 2,5 yıl devam etmesi ve sonrasında Türkiye'nin turizm açısından geliştirilebilir diğer bölgeleriyle sürdürülmesi planlanan projenin kapsamında turizm eğitimleri, bölgeye ilgi oluşturacak ve halka gelir getirecek yeni ürünlerin oluşturulması, tanıtım, örgütlenme ve sosyal çalışmalarla bölgenin kültür ve eko turizminin geliştirilmesi yer almaktadır.

Özel sektör desteği, UNDP ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliğiyle başlayan proje bölgesel kalkınmaya da destek olmak amacı taşımaktadır (MPR Halkla İlişkiler, ''Efes Bilsen, Undp, T.C. Kültür ve Turizm Bakanloğı ile Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Hayat Buluyor'', Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi, 30.03.2007).

1.2.13. Türkiye-Avrupa Birliği Mali İşbirliği Kapsamındaki Bölgesel Kalkınma Programları

Türkiye AB'ne aday ülkelere sağlanan Katılım Öncesi Mali Yardım Fonlarının tümünden 3 Ekim 2005 tarihinden itibaren yararlanmaya başlamıştır

(Dinler, 2005: 221) .

Doğu Anadolu Kalkınma Programı, (TR82, TR83 Ve TRA1) Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı, (TRA2,TR72,TR52 Ve TRB1) Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı, GAP Bölgesel Kalkınma Programı, Yunanistan-Türkiye Sınır Ötesi İşbirliği Programı, Türkiye-Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı AB fonlarından destelenen projelerdir (Dinler, 2005: 225-231).

Program, Türkiye'nin katılım öncesi öncelikleri ve ulusal hedefleriyle uyumlu olarak, bölgesel gelişme projelerinin uygulanması için bölgede kapasite oluşturulması suretiyle sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmayı desteklemeyi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda DAKP'nın hedefleri (DPT, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programı Uygulamaları internet sitesi):

- AB'nin standartlarında bütünleşmiş bölgesel gelişme programı hazırlama ve uygulama kapasitesinin oluşturulması,
- Gelecekte uygulanacak diğer entegre bölgesel gelişme programları için deneyim kazanılması,
- Gelişme için gerekli sinerjiyi elde etmek amacıyla disiplinler arası yaklaşımın teşvik edilmesi,
- Bölgede ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sağlayabilecek acil faaliyetlerin desteklenmesi,
- Yerel aktörlerin yatırım ve kaynak katılımı için teşvik edilmesi,
- Kırsal kesim için gelir getirici faaliyetlerin desteklenmesi,
- Bölgedeki KOBİ'lerin desteklenmesi ile yeni iş alanları yaratılması,
- Doğal ve kültürel varlıkların korunması,
- Turizmde gelir getirici faaliyetlerin desteklenmesi,
- Özellikle kadınlara yönelik sosyal hizmetlerin kalitesinin artırılması olarak belirlenmiştir.

AB'nin 2001 yılında hazırlanmasını istediği AB'ne ekonomik ve sosyal uyum sağlamaya yönelik 2004-2006 dönemini kapsayan ''Ön Ulusal Kalkınma Planı (ÖUKP)'' Aralık 2003'te hazırlanmıştır. AB'nin bölgesel düzeyde uyguladığı

müktesebata uygun olarak, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırılması (İBBS) yapılmıştır. Bu sınıflandırmada Düzey 1 olarak 12 bölge (il), Düzey 2 olarak 26 bölge (il) ve Düzey 3 olarak 81 bölge (il) belirlenmiştir. 26 ili kapsayan Düzey 2 bölgeleri, AB bölgesel kalkınma politikasına uyum çerçevesinde baz olarak alınmıştır. Üye ülkeler ile Türkiye arasında satın alma gücü paritesi açısından üç kata yakın bir fark vardır. Diğer yandan da ülkemizdeki Düzey 2 bölgeleri arasında da önemli sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıkları söz konusudur (Dinler, 2005: 223).

Hibe Programı kapsamında gerçekleştirilecek "kapasite geliştirme projelerinin" amacı; bölgenin imajının, tarımsal turizmin, eko-turizmin, kültürel turizmin geliştirilmesi, kobilere danışmanlık ve eğitim hizmetleri verilmesi, yerel ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması, ağaçlandırma, el sanatları gibi müşterek önemi olan küçük ölçekli faaliyetlerin desteklenmesi yoluyla yerel girişimciler için kapasite oluşturulmasıdır(DPT, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programı Uygulamaları internet sitesi).

Kobi Hibe Programının amacı özellikle küçük ve mikro işletmeler olmak üzere tarımsal ürün işleme, imalat ve hizmet (turizm dahil) sektörlerinde, hedef bölgelerde özel sektörün ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikli projeler üretip uygulayarak kobilerin kapasitesinin geliştirilmesidir (DPT, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programı Uygulamaları internet sitesi).

Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programının amacı Program bölgelerindeki yaşam kalitesinin artırılmasına, çevrenin korunmasına, iş geliştirme ve turizmin teşvikine, hedef bölgelerin tarımsal üretim kapasitesinin ve kırsal nüfusun yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik müşterek altyapıların sağlanması ve niteliklerinin artırılmasına katkıda bulunmaktır. Mahalli idareler (il özel idareleri, belediyeler, köy muhtarlıkları vb) ile bunların kuracağı birlikler Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı kapsamında sağlanacak fonlardan yararlanabilecektir (DPT, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programı Uygulamaları internet sitesi).

Programın genel amacı, Türkiye-Bulgaristan arasındaki sınır bölgesinin, yerel/bölgesel kalkınma alanında sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde desteklenmesi, sınırın her iki tarafında işbirliği ağlarının oluşturulması ve geliştirilmesi, bu ağlar ile AB ağları arasında bağlantı kurulmasının teşvik

edilmesidir. Programda belirlenen öncelik alanları şunlardır (DPT, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programı Uygulamaları internet sitesi):

- Sınır Ötesi Altyapı; Sınır Ötesi Alt Yapıların Geliştirilmesi ve Modernizasyonu
- Çevrenin Korunması, Geliştirilmesi ve Yönetimi
- Kişisel/Toplumsal Faaliyetler

Belirtilen alanlarda ortak projeler desteklenmektedir: Planlama ve kalkınma çalışmaları, Çevre, Ekonomik kalkınma, Turizm, Kültür alışverişi, Yerel düzeyde kurumsal kapasite oluşturma ile adalet ve içişleri.

2. Bölgesel Kalkınma Politikalarında Sürdürülebilirliğin Önemi

Bölgesel kalkınma programlarının uygulanabilirliği sürdürülebilirlikle anlam kazanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmada ortak hareketin temeli Gündem 21'e dayanmaktadır.Gündem 21 dinamik bir programdır ve bu süreç, sürdürülebilir kalkınma için yeni bir küresel ortaklığın başlangıcını nitelendirmektedir (Özer, 2005: 160).

Gündem 21, "İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır" cümlesiyle açılmaktadır. Uluslar arasında ve ulusların kendi içerisindeki eşitsizliklere, giderek artan yoksulluk, açlık, hastalıklar ve cehalete, ekosistemlerdeki süre giden kötüleşmeye dikkat çekilerek, ürkütücü bir tablo çizilmektedir. Çıkış yolu olarak ise, temel gereksinimlerin karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetimini ve daha güvenli bir geleceğe gidilmesini sağlayacak küresel ortaklık kavramı gündeme getirilmektedir. Bu ortaklık, çevre ve kalkınma sorunlarının birlikte ve dengeli bir yaklaşım kapsamında ele alınması gereğinin küresel ölçekte kabulüne dayanmaktadır. Bir yandan günümüzdeki ağırlıklı sorunların üstesinden gelmeye çalışırken, öte yandan da dünyamızı yirmi-birinci yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamayı hedeflemektedir. Kalkınma ve çevre işbirliğinde küresel uzlaşmanın ve politik taahhütlerin en üst düzeydeki ifadesi olarak görülmektedir. Gündem 21'in başarıyla uygulanmasından öncelikle ve esas olarak hükümetlerin sorumlu olacağı belirtilmekle birlikte, bu

sürece, halkın ve hükümet dışı kuruluşlarla diğer grupların etkin bir biçimde katılımının sağlanması gereği vurgulanmaktadır (Özer, 2005: 160).

Bölgesel kalkınmada bölgesel kaynakların varlığının uzun süre devamında önemli olan bölgenin sahip olduğu tüm özellikleri değerlendirilmesidir. Bu **y**aklaşım bölgenin kıt kaynaklarının varlığının uzun süre devamını sağlayacaktır. Turizmde sürdürülebilirlik, yerel halkı ve bölgeye gelen ziyaretçileri ilgilendirdiği gibi turizm planlaması ve gelişiminin toplumsal, kültürel, çevresel, politik ve ekonomik yönleriyle de bağlantılıdır.

Tablo:2- Bölgesel Turizmin Gelişmesinin Fayda ve Maliyetleri

	Faydalar	**Maliyetler**
Ekonomik	Turizm toplum için yeni **para** getirir ve gelir yaratır Turizm yerel ve ulusal düzeyde **vergi** ve benzeri gelirlerin artışına katkıda bulunur Turizm emek-yoğun özelliği olan bir endüstridir. Yöneticiler ve vasat nitelikli yerel halk için yeni çalışma (**istihdam**) alanları yaratır. Turizm **küçük ve orta boy** işletmelerin gelişmesini destekler. Turizm diğer **endüstrileri** de bölgeye çeker ve bölgede ekonomik çeşitlilik yaratarak istikrar sağlar.	Turizm araştırma, pazarlama ve personel ücretleri gibi **işletme** maliyetleri gerektirir. Turistik bölgeler vergi gelirleri ile yapılacak olan **kamu** hizmetlerine ihtiyaç duyar. Turizm mevsimlik bir faaliyettir. Öğrenci olmayanlar için bu durum turizm mevsimi dışında özellikle **istihdam** bakımından sorunlara yol açabilir. Mal ya da hizmet alımı nedeniyle turizm gelirlerinden bölge dışında bazı **sızıntılar** olabilir. Örneğin bölge dışından gelen girişimciler ve işletmecilerin gelirleri gibi. Turizm **gelirlerinin** ne oranda, nereye gittiğini belirtmek zordur.
Kültürel	Yerel sanatlar ve festivaller, müzik ve diğer **gelenekler** konusunda toplumun duyarlığını ve ilgisini geliştirir. Turizm bölge halkı ile ziyaretçiler arasında **kültürel değişim** sağlar.	Turizm bölgenin tarihi ve kültürel değerlerini **ticarileştirir**, böylece bu değerlerin toplum için önemi ve anlamı azalır. Turizm, yerel halk tarafından kabul edilemeyecek bazı **kültürel farklılıkları** getirebilir.
Toplumsal	Turizm, başka bir amaçla kullanılamayacak olan bölgesel **kaynakların** ve çekiciliklerin değerlendirilmesini sağlar. Turizm bölge halkının kendi bölgelerine olan **bağlılığını** güçlendirir.	Bölge halkı kendi kaynaklarını turistlerle **paylaşmak** zorunda kalır. Bölge halkı kendi yaşam şekline yabancı olan turistlere **hoşgörü** göstermek zorundadırlar.
Çevresel	Turizm doğal, tarihi ve kültürel kaynakların **korunmasını** sağlayabilir.	Doğal kaynakları turistler tarafından kullanılması bu kaynakların **niteliğini** ve toplumun genel **çevresini** olumsuz etkileyebilir.

Kaynak: İçöz, Var ve İlhan, Mart 2002: 45.

2.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımı ve Gelişim Aşamaları

Yirmi birinci yüzyıla açılan yolda sürdürülebilir gelişme konulu Gündem 21'in çıkış noktası, Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da yapılan ve Yeryüzü Zirvesi olarak adlandırılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'dır. Konferans'ta, aralarında BM'in en iyi bilinen belgelerinden biri olan Gündem 21'in de bulunduğu beş uluslararası belge kabul edilmiş, ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının alternatif bildirgeler ve sözleşmeler hazırlama çalışmaları bağlamında, 46 belge imzaya açılmıştır. Konferans sırasında, "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi" ve "İklimsel Değişiklikler Çerçeve Sözleşmesi" başlıklı, küresel ölçekte bağlayıcı iki metin imzaya açılmış, bağlayıcılığı olmayan "Ormanların Sürdürülebilir Yönetimi Konusundaki İlkeler Bildirimi" benimsenmiş ve Konferans'ın genel kabullerini ortaya koyan "Çevre ve Gelişme Üzerine Rio Bildirgesi" kabul edilmiştir. Kısa bir süre içerisinde BM'in en ünlü belgelerinden biri durumuna gelen Gündem 21 ise, sürdürülebilir gelişme kavramının yaşama geçirilmesine yönelik bir eylem planı niteliğindedir. Gündem 21 üç ana ve bir tamamlayıcı kısımdan oluşmakta ve toplam 40 bölümü içermektedir (Nemli, Mayıs 2004: 6-7):

- **Sosyal ve Ekonomik Boyutlar:** Bölüm 2-8'i kapsamaktadır. (Sonraki yıllarda Birleşmiş Milletler'in 1994 Kahire Konferansı'nın konusu olacak nüfus, 1995 Kopenhag Konferansı'nın konusu olacak yoksullukla mücadele, 1996 İstanbul Konferansı'nın konusu olacak insan yerleşimleri, vd.)
- **Çevre Koruma ve Kaynak Kullanımı:** Bölüm 9-22'yi kapsamaktadır. (Atmosferin korunması, ormansızlaşma ve çölleşme ile mücadele, biyolojik çeşitliliğin korunması, su kaynaklarının korunması ve yönetimi, katı ve sıvı atıkların yönetimi vb.)
- **Temel Grupların Rollerinin Geliştirilmesi:** Bölüm 23-32'yi kapsamaktadır. (Sonraki yıllarda Birleşmiş Milletler'in 1995 Pekin Konferansı'nın konusu olacak kadınlar, ayrıca çocuklar ve gençler, yerli halk, sivil toplum kuruluşları, özel sektör kuruluşları, sendikalar) Yerel yönetimler de, bu bağlam içinde, Bölüm 28'de ele alınmaktadırlar.

- **Uygulama Araçları:** Bölüm 33-40'ı kapsamaktadır (Mali kaynaklar ve mekanizmalar, teknoloji transferi, bilim ve bilginin işlevi, eğitim ve öğretim, uluslararası işbirliği ve uluslararası kurumsal düzenlemeler)

Oldukça kapsamlı bir biçimde ele alınan bu bölümlerin her biri, çeşitli alt-başlıklar altında, son derece önemli hükümler içermektedir.

2.1.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Gelişimi

"Sürdürülebilir kalkınma" kavramı, ilk uluslararası ifadesini, Haziran 1972'de İsveç'in Stockholm kentinde yapılan "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı" sırasında bulmuştur. "6 Haziran BM Dünya Çevre Günü"ne olarak belirlenmiştir (Local Agenda 21, 1). ''Sürdürülebilir Kalkınma'' terimi ilk olarak, Uluslar arası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Vahşi Hayatı Koruma Fonu ile birlikte 1980 yılında yayınladığı Dünya Koruma Stratejisi'nde yer almıştır. Bu strateji, acil insan ihtiyaçlarının karşılanması için ekonomik gelişmenin önemini kabul etmekle beraber, bu amaca ulaşabilmek için doğanın ve doğal kaynakların korunmasının gerekliliğini de vurgulamaktadır. Sürdürülebilirlik teması, yine (IUCN) tarafından hazırlanan ve Birleşmiş Milletler tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Antlaşması'nda da yer almaktadır. Bu bildiri, her bir canlı varlığın tek olduğu ve insan türüne katkısına bakılmaksızın saygı duyulması gerektiğini kabul etmekte, bunun yanında, insanlığın doğal kaynaklara bağımlılığının anlaşılması ve kaynakların plansız kullanımının kontrol edilmesi istemektedir (Nemli, Mayıs 2004: 6-7).

Turizmin geliştirilmesinde ve desteklenmesinde ekolojik çevrenin önemi oldukça büyüktür. Ekolojik çevre ya da eko-sistem genellikle bir bölgede turizmin temel çekim kaynağıdır. Bu nedenle doğal çevrenin korunması ve yönetimi, hem turizm endüstrisinin geleceği hem de sivil toplum için oldukça önemlidir. Bir bölgenin doğal çevresi ve eko-sistemi hem turizmin geleceği için, hem de turizmin yaratabileceği olumsuz etkiler nedeni ile korunması gereken en önemli kaynaktır (İçöz, Var ve İlhan, Mart 2002: 45).

2.1.1.1. Ortak Geleceğimiz Raporu

Birleşmiş Milletler tarafından 1983 yılında, dönemin Norveç Başbakanı olan Gro Harlem Brundtland'ın başkanlığında kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun kuruluş amaçları arasında, çevre ve kalkınma sorunlarının çözümü için öneriler geliştirmek, bu alanda uluslar arası işbirlikleri oluşturmak yer almaktadır. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1984'den 1987'ye kadar olan üç sene boyunca sürdürülebilir kalkınma temasını beş kıtada yapılan toplantılarla milyonlarca insanın tartışmasına açmıştır. Bu çalışmalar ışığında Komisyon, yeryüzündeki kritik çevre ve kalkınma sorunlarını değerlendirmek ve gelecek kuşakların yararlanacağı kaynakları tahrip etmeden sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilmek için gerekli koşulları inceleyerek, 1987 yılında ''Ortak Geleceğimiz'' adlı raporu hazırlamıştır (Nemli, Mayıs 2004: 5-14).

Sürdürülebilir kalkınmayı dünya gündemine taşıyan bu rapor, ekonomi ve ekolojinin beraber yürümesi zamanının geldiğine işaret etmekte ve uygulanmakta olan politikaların bir kısmının insanın dünya üzerindeki varlığını tehdit ettiğini, ancak hemen harekete geçmek koşuluyla bu sonucun değiştirilebileceğini vurgulamaktadır. Rapor, dünya nüfusunun bütün ihtiyaçlarının doğal kaynaklara zarar vermeyecek biçimde karşılanması için sürdürülebilir kalkınma stratejisini önermektedir. Raporda sürdürülebilir kalkınma kavramı, ''gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilen kalkınma'' olarak tanımlanmaktadır. Ortak geleceğimiz raporu genel olarak yoksulluğun ortadan kaldırılmasını doğal kaynaklardan elde edilen faydanın dağılımında eşitliği, nüfus kontrolünü ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesini sürdürülebilir kalkınma ilkesi ile doğrudan ilişkilendirmektedir. Rapor'da ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin birbiriyle karşılıklı ilişki içinde olduğu ortaya konmakla birlikte, buradaki sürdürülebilir kalkınma tanımının çok genel olması bu kavrama farklı anlamlar yüklenmesine neden olmaktadır (Nemli, Mayıs 2004: 6-12).

2.1.1.2. Rio Zirvesi

Ortak Geleceğimiz Raporu ile başlayan sürecin en önemli kilometre taşlarından biri, 1992 yılında Rio de Janerio kentinde toplanan Rio Zirvesi, ‘‘Dünya Zirvesi’’dir. Bu toplantıda dünyanın ve insanlığın geleceğini tartışmak üzere 173 ülkenin liderlerini bir araya getirmiş, çevre ve kalkınma ilişkin sorunların çözümü için ortak stratejiler geliştirmek amacıyla düzenlenmiştir. Zirve sonucunda benimsenen çeşitli anlaşmalar yanında, ‘‘Çevre ve Kalkınma Üzerine Rio Deklarasyonu’’ ile ‘‘Gündem 21’’ olarak adlandırılan bir eylem planı yayınlanmıştır. Rio Deklarasyonu uzun vadeli ve kalıcı bir ekonomik kalkınmanın çevre koruma bilinci ve sorumluluğu ile birlikte sağlanabileceğini vurgulamaktadır. Rio Deklarasyonu’nun 27 ilkesinden hiçbirinde sürdürülebilir kalkınmanın net bir tanımı yer almamakla birlikte, sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan ilişkili olan ilkeler Tablo 3’de görülmektedir.

Rio Konferansı’nda alınan kararlar genel olarak sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilecek araçların belirlenmesi ve ülke gündemlerine sunulması olarak yorumlanmaktadır. Ancak bu kararların uygulamaya konması bütün tarafların katılımını gerektiren uzun vadeli bir süreç olduğundan Rio Zirvesi sonunda BM Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu oluşturulmuştur. Komisyon 53 üye ülkenin temsilciliklerinden oluşmakta, çeşitli BM kuruluşları tarafından sürdürülebilir kalkınma ile ilgili olarak yürütülen programların tutarlılığını ve koordinasyonunu sağlamaktadır.

Tablo:3-Rio Deklarasyonu İlkeleri

1.İlke İnsanlar sürdürülebilir kalkınmanın merkezindedir ve doğayla uyum içinde sağlıklı ve üretken bir hayat sürdürme hakkına sahiptir.
3.İlke Kalkınma hakkı, şimdiki ve gelecek kuşakların kalkınma ve çevreyle ilgili haklarının adil bir şekilde karşılanmasına imkan verecek şekilde kullanılmalıdır.
4.İlke Sürdürülebilir bir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için, çevrenin korunması kalkınma faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturacak ve ondan ayrı düşünülmeyecektir.
8.İlke Devletler bütün halklar için sürdürülebilir kalkınma ve daha yüksek bir hayat standardı sağlayabilmek için sürdürülmesi mümkün olmayan tarzdaki üretim ve tüketimlerini azaltıp ortadan kaldırmalı ve doğru nüfus politikalarını teşvik etmelidirler.

12.İlke
Devletler çevre tahribatıyla daha iyi uğraşabilmek için bütün ülkelerde ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmaya yol açacak olan; teşvik edici, destekleyici ve açık bir milletlerarası ekonomik sistemin geliştirilmesi için işbirliği yapmalıdır. Çevre maksadıyla geliştirilen ticaret politika ve tedbirleri keyfi ve haksız ayırım ve milletlerarası ticarette gizli bir sınırlama aracı olarak kullanılmamalıdır. İthalatı yapan ülkeler yetki alanları dışında kalan çevre problemleriyle uğraşmak için tek taraflı hareketlerden kaçınmalıdır. Sınır ötesi veya dünya ölçeğindeki problemlere hitabeden çevre tedbirleri mümkün olduğu ölçüde milletlerarası oybirliğine dayanmalıdır.

21.İlke
Sürdürülebilir kalkınmayı başarmak herkese daha iyi bir gelecek sağlamak ve dünya ölçeğinde bir ortaklık geliştirmek için dünya gençliğinin yaratıcı gücü, idealleri ve cesareti harekete geçirilmelidir.

22.İlke
Yerli halk ve oluşturduğu topluluklar, bilgilerinden ve geleneksel uygulamalarından dolayı çevre yönetimi ve kalkınmada hayati bir role sahiptirler. Devletler sürdürülebilir bir kalkınmanın gerçekleştirilmesine etkin bir şekilde katılıp katkıda bulunabilmelerini temin amacıyla, bunların benlik, kültür ve kimlikleriyle menfaatlerini tanımalı ve hakkıyla desteklemelidir.

24.İlke
Savaş hali doğal olarak sürdürülebilir kalkınma için tahrip edici bir niteliğe sahiptir. Böyle olunca devletler, silahlı çatışma halinde çevrenin korunmasını hedef alan milletlerarası hukuka saygı göstermeli ve gereken hallerde bu hukukun daha da gelişmesine katkıda bulunmak için işbirliği yapmalıdır.

27.İlke
Devletler bu Deklarasyonda belirtilen prensiplerin gerçekleştirilmesinde ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili hukukun daha da geliştirilmesinde iyi niyet ve ortaklık ruhu ile işbirliği yapmalıdırlar.

Kaynak: Türk Standartları Enstitüsü, TS-ISO 14004 Çevre Yönetim Sistemleri, **Çevre Yönetim Prensipleri Kılavuzu**, s.24-26, Sistemler ve Destekleyici Teknikler, Eylül 1995

2.1.1.3. Rio+5 Zirvesi

1997 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun özel bir oturumu 1992 Rio Zirvesi'nde alınan kararları ve Gündem 21'in uygulanması konusundaki gelişmeleri gözden geçirmek üzere Rio+5 Zirvesi (Dünya Zirvesi 2) adıyla toplanmıştır. Bu zirve'nin hazırlıkları önemli ölçüde Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu tarafından gerçekleştirilmiş, Zirve öncesinde yapılan iki resmi hazırlık toplantısında, hükümet temsilcileri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun özel oturumunda kabul edilecek belgeleri tartışmışlardır.165 ülkenin temsil edildiği zirvede, sürdürülebilir kalkınmanın küresel çapta finansmanı konusunda özellikle Kuzey-Güney ülkeleri arasındaki fikir ayrılıkları yüzünden önemli bir ilerleme kaydedilememiştir. Çevre koşullarının Rio Zirvesi'nden beri bozulmaya devam ettiği, sera etkisinin arttığı, kimyasal kirlenmenin ve katı atıkların artmaya devam ettiği Hükümetler tarafından kabul edilmiş, Zirve'de Gündem 21'in sürdürülebilir

kalkınma hedefine ulaşmada çok önemli olduğu bir kez daha vurgulanmış ve ülkelerin 2002 yılında yapılacak olan gözden geçirme toplantısına kadar bu hedefe doğru daha fazla ilerleme kaydetmiş olmaları istenmiştir (Nemli, Mayıs 2004: 8-10).

2.1.1.4. Johannesburg Zirvesi

26 Ağustos-4 Eylül tarihleri arasında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi düzenlenmiştir. Zirve, devamlı nüfus artışı karşısında yerkürenin kaynaklarını korumak ve aynı zamanda insanların hayat standartlarının iyileştirilmesi olarak özetlenebilecek sürdürülebilir kalkınma kavramını uygularken karşılaşılan zorluklara dikkat çekmeyi amaçlamıştır. BM üyesi ülkeler on yıl önce Rio de Janerio'da düzenlenen BM Konferansı'nda çevrenin korunması ve sosyal ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir kalkınma için önemine dikkat çekmişler; Gündem 21 ve Rio Bildirgesi'yle bu konuda kararlılıklarını teyit etmişlerdi (.Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü internet sitesi).

Rio Zirvesi'nden Johannesburg'a kadar geçen sürede İstanbul'da yapılan Habitat II Kent Zirvesi de dahil olmak üzere, pek çok önemli toplantı düzenlenmiştir. İki yıl önce New York'ta Binyıl Zirvesinde bir araya gelen Devlet ve Hükümet Başkanları yoksulluğun ortadan kaldırılması, çevrenin korunması, insan hakları, demokrasi ve iyi yönetişim konularındaki yüklenimlerini bir kere daha ortaya koymuşlardır. Johannesburg'da ise sürdürülebilir kalkınma önünde engel teşkil eden sorunlar tanımlanmış ve sürdürülebilir kalkınmanın temel öğeleri olan yoksulluğun giderilmesi, sağlık, eğitim, tarım, suya erişim ve çevrenin korunması gibi öncelikli konularda ileriye dönük hedefler ile çalışma takvimi belirlenmiştir. Ayrıca, insanlığın zengin ve fakir olarak derin bir uçurumla ayrılması ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkın giderek büyümesinin küresel gönenç, güvenlik ve istikrar için tehdit oluşturduğu teyit edilmiş; çevresel sorunlar ele alınmış; küreselleşmenin ekonomik etkilerinin orantısız biçimde dağıldığı kabul edilmiş; bu küresel adaletsizliğin giderilmesi gereğinin altı çizilmiştir. Zirve sonucunda liderlerce kabul edilen Bildirge'de ise, sürdürülebilir kalkınmaya tam bağlılık dile getirilmiş; bu

konuda mutabık kılınan taahhütler sıralanmış ve ortak adımlar atma yolundaki kararlılık tekrarlanmıştır (.Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü internet sitesi).

Türkiye, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çevre bilincinin geliştirilmesine önem vermektedir. Bu çerçevede, Rio Konferansı'nda imzaya açılan iki önemli sözleşmeden biri olan BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Rio Konferansı sırasında imzalanmış ve daha sonra yürürlüğe konmuştur. Ülkemize getirdiği ağır yükümlülüklere karşın sürece katkıda bulunmak anlayışıyla BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine katılım sağlanması için gerekli işlemlere başlanmış, 2001 yılında Türkiye'nin özel koşullarının tanınmasıyla ulusal mevzuat çalışmaları hızlandırılmıştır. Bu süre boyunca Türkiye, uygulamaları dikkatle izlemiş ve Sözleşmenin koşullarına uyum göstermek için uluslararası finans kuruluşlarının da desteğiyle çalışmalarını sürdürmüştür (Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü internet sitesi).

Ayrıca, Türkiye'de ilgili kuruluşlarımızın katılımıyla Gündem 21'in uygulanması amacıyla bir dizi toplantı düzenlenmiş, böylece Türkiye'nin çevre gündemi oluşturulmuş, Rio Kararları BYKP'na yansıtılmıştır. Bunlara ek olarak, STK'lar başta olmak üzere, ilgili tüm kuruluşlarımızın katkısıyla hazırlanan Ulusal Çevre Eylem Planı kabul edilmiş, bu çerçevede yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, çevre bilinç ve duyarlılığının geliştirilmesi ve sürdürülebilir nitelikte bir ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmenin sağlanmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır (Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü internet sitesi).

Johannesburg Zirvesi Ortak Bildirgesi (Türk Coğrafya Kurumu internet sitesi) **:**

- Yenilenebilir enerjinin tanıtılması ve küresel birincil enerji kaynakları içerisindeki payının daha da artırılması konusundaki yükümlülüklerimize sahip çıkıyoruz. Bu yöndeki Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi sonuçlarını destekliyoruz. Bu sonuçların, konu ile ilgili uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi için uygun bir başlangıç oluşturduğuna inanarak,

yenilenebilir enerji alanında gelinen noktadan daha da ileri adımlar atmayı hedefliyoruz,

- Yenilenebilir enerjinin kullanımının artırılması, ulusal ve küresel ölçekte sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için son derece gerekli bir araçtır. Yenilenebilir enerji kaynakları, kirlilik azaltımı, enerji temininde çeşitlilik ve güvenlik, yoksullukla mücadele konularında çok önemli yeni çözümler geliştirilmesini sağlayabilir. Bunlara ek olarak, fosil yakıtların tüketilmesi seragazı salımlarının en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin, tehlikeli düzeyde iklim değişikliğinin önlenmesi olarak belirlenen nihai amacına ulaşabilmek için, bu salımlar azaltılmak zorundadır,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının tanıtımı ve daha da geliştirilmesi konusundaki işbirliğimizin geliştirilmesi yönündeki hassasiyetimizi vurguluyoruz. Bu çerçevede, Uygulama Planı madde vurgulanan aciliyet doğrultusunda, yenilenebilir enerji teknolojilerinin geliştirilmesi, desteklenmesi ve bu kaynaklarının kullanımının belirgin bir ölçekte artırılması için ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte net ve cesur hedefler içeren işbirlikleri gerçekleştirmek için ortak çalışmalar yürüteceğiz,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi yönünde somut hedefler belirledik (veya belirleyeceğiz) ve diğer ülkeleri de bu yönde cesaretlendireceğiz. Bu hedeflerin, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının küresel ölçekte belirgin bir şekilde artırılması yönünde gerekli politikaların geliştirilmesine yardımcı olacağına inanıyoruz. Bu tür hedefler, yenilenebilir enerji kaynakları teknolojilerinin pazarının ve bu konudaki yatırımların yönlendirilmesi için çok önemli araçlardır.

Özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılmasına katkıda bulunabilecek ortaklık girişimleri ve gerçekleştirilecek uluslararası konferanslar yoluyla, bu hedefleri hayata geçirebilmek için diğer taraflarla da işbirliğimizi geliştirilmelidir (Türk Coğrafya Kurumu internet sitesi).

2.1.2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımı

Haziran 1972'de İsveç'in Stockholm kentinde yapılan "BM İnsan Çevresi Konferansı"nın temel çıktısı olan Stockholm Bildirgesi'nde, çevrenin "taşıma kapasitesi"ne dikkat çeken, kaynak kullanımında kuşaklar arası hakkaniyeti gözeten, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile bağlantısını kuran ve kalkınma ile çevrenin birlikteliğini vurgulayan ilkeler, "sürdürülebilir kalkınma" kavramının temel dayanaklarını ortaya koymuştur. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun sürdürülebilir kalkınma tanımı bu alanda en fazla bilinen ve benimsenen tanımdır. Bu çerçevede, ''Sürdürülebilir kalkınma, bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamaktır'', ''Dünyanın yaşam destek sistemlerinin kapasitesini aşmayacak şekilde insanların yaşam kalitesini aşmayacak şekilde insanların yaşam kalitesini arttıran kalkınmadır''(UNEP tanımı);''Sürdürülebilir kalkınma insanlara dünyanın paylaşımında yol gösteren ilkelerdir. İnsanlık artık doğanın yenileyebileceğinden daha fazlasını doğadan almamalıdır. Bu da dünyanın sınırlarına saygı gösteren yaşam tarzları ve kalkınma modelleri anlamına gelmektedir''. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tanımında ihtiyaç kavramı özellikle dünya yoksullarının temel ihtiyaç kavramları ile çevrenin bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayabilme gücüne, teknolojinin ve sosyal örgütlenmenin sınırlamalar getirdiği düşüncesi dikkat çekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmanın bazı öğeleri, temel ihtiyaçların karşılanması, çevre ile ilgili limitlerin farkına varılması ile kuşaklararası eşitlik ve her neslin kendi içindeki eşitlik olarak belirmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hakkında ortak ve üzerinde fikir birliğine varılmış bir tanımın olamayışı, biraz da çevresel ve sosyal faktörlerin iç içe geçmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Ana tema çevrenin korunması ile kalkınma kavramlarının birbirleri ile çatışmadıkları, aksine birbirlerini tamamladıkları ve birbirlerine ihtiyaç duyduklarıdır; çevre ile ekonomi arasında bir denge arayışını yansıtmaktadır.

2.1.3. Sürdürülebilir Kalkınmanın Aşamaları

Sürdürülebilir kalkınma ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik şeklinde üç aşamada incelenebilmektedir. Ekonomik sürdürülebilirlik ekonomik kalkınmanın sağlanmasında; sosyal sürdürülebilirlik toplumsal kalkınmanın sağlanmasında etkili olmaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik ise ekonomik ve toplumsal kalkınmayı sağlaması ve sürdürülmesinde temel faktör özelliğindedir. Bu konu aşamaları izleyen bölümlerde ele alınmasıyla ayrıntılı olarak incelenmektedir.

2.1.3.1. Ekonomik Sürdürülebilirlik

Ekonomik sürdürülebilirliğin yaygın biçimde kabul gören tanımı, sermayenin korunması yani tüketilmeden kullanılmasıdır. Burada sermaye kavramını biraz daha yakından incelemek gerekmektedir.

Doğal Sermaye ve Kısıtlayıcı Faktörler: Ekonomide sermaye kavramı sadece insan eliyle üretilen sermayeyi yani üretim sermayesini ele almaktadır. Fakat sürdürülebilir kalkınmayı tanımlamak ve analiz etmek için bu tanım yetersiz kalmaktadır. Bir ülke ekonomisinin devamlılığı dört çeşit sermayenin varlığına bağlıdır (Çakılcıoğlu, 2002):

- İnsan sermayesi: İşgücünün bilgi ve becerileri, toplumun bilimsel ve teknolojik düzeyi, kültürler, organizasyonlar.
- Finansal sermaye: Nakit, yatırımlar, para benzeri diğer araçlar
- İnsan eliyle üretilen sermaye (Üretim sermayesi): Makineler, araçlar, fabrikalar, altyapı yatırımları
- Doğal sermaye: Toprak, su kaynakları, denizler, flora, fauna, doğal kaynaklar ve ekosistemler

Kısıtlayıcı faktörler; yokluğu durumunda herhangi bir sistemin büyümesini veya ayakta kalmasını engelleyen faktörlerdir. Geçmişte ekonomik kalkınmayı kısıtlayan faktörler, işgücünün azlığı, enerji sorunu ya da finansal sermayenin kısıtlı oluşu idi.

Zayıf sürdürülebilirlik yaklaşımı, toplam sermayenin bileşenleri arasında bir ayırım yapmamakta ve bir bileşenin diğeri ile ikame edilebileceğini varsaymaktadır.

Güçlü sürdürülebilirlik yaklaşımı ‘‘kritik doğal sermaye’’ kavramından bahsetmektedir. Ozon tabakası, karbon döngüsü ve biyo-çeşitlilik gibi kaynaklar ikame edilebilir olmadıklarından doğal sermayeyi mutlaka korumak gereklidir.

2.1.3.2. Çevresel Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin çevresel yönü, toplumun doğal kaynakları ve ekosistemleri koruması gereğini ifade etmektedir. Ekosistemlerin kendilerini yenileme kapasiteleri sınırlıdır, dolayısıyla toprak, hava, su vb. doğal kaynakların kullanımında dikkatli ve sorumlu davranmak gerekmektedir. Nüfus artışı ile birlikte aşırı tüketim, çevre kirliliği ve doğal kaynakların hızla tüketilmesi gibi faktörler dünyanın taşıma kapasitesini tehdit etmektedir. Ozon tabakasındaki deliğin büyümesi, sera gazı emisyonları, ormansızlaşma, kimyasal atıklardan kaynaklanan çevre kirliliği giderek artmaktadır. Sürdürülebilirliğin sağlanması için ileri sürülen kurallar (Çakılcıoğlu, 2002):

- Yenilenebilir doğal kaynaklar için sürdürülebilir kullanım oranı kaynakların yenilenme oranından fazla olmamalıdır,
- Yenilenemez doğal kaynaklar için sürdürülebilir kullanım oranı yenilenemez doğal kaynağın yerine kullanılacak olan yenilenebilir doğal kaynağın yenilenme oranından fazla olmamalıdır,
- Kirleticiler için sürdürülebilir salınım oranı, kirleticinin yeniden kullanım, emilim ya da diğer doğal yollarla çevre tarafından ortadan kaldırılma oranından fazla olmamalıdır,
- Gelecek kuşakların en az bizimkine eşit düzeyde yaşam kalitesine sahip olabilmesi için doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı çok önemlidir.

2.1.3.3. Sosyal Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin sosyal yönü doğal kaynakların eşitlik ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde kullanılması, gelecek kuşakların bugünün gelişmiş toplumlarının kullanabildiği kaynakları kullanma hakkına sahip olmaları gereğinde ortaya çıkmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik için toplumda bulunması gereken özellikler (Çakılcıoğlu, 2002):

- Sosyal Adalet: Bugünkü ve gelecek kuşaklar için fırsatlar ve insan haklarında eşitliğe ulaşılabilmesi
- İşbirliği: Farklı gruplar ve toplumlararası empati ve işbirliği oluşturulması
- Katılımcılık: Herkese yaşam kalitesini geliştirebileceği fırsatlar sunulması
- Güvenlik: Fiziksel risk ve tehlikelerden korunması

2.2. Bölgesel Kalkınma İhtiyacının Doğması ve Dinamikler

Günümüzün temel konusu, çevreyi koruma ve çevreyle uyumlu olmadır. Bundan dolayı, çevresel kirlenme bütün ülkelerin ortak sorunudur. Böylece ekonomi biliminin yegâne amacı, bugünkü kuşağın ihtiyaçlarını gelecek kuşakların ihtiyaçlarını bozmadan karşılama olan sürdürülebilir kalkınmadır. Sonsuz ihtiyaçların karşılaması için savurgan tüketim yapılmakta, aşırı üretim ve kaynakların bilinçsiz kullanımıyla çevre tahrip edilmektedir. Gelişmenin dinamikleri enerji, nüfus, sanayileşme ve çevre ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişki (Yücel, 2004: 1) incelenirken, Dünya Turizm Örgütü (UNTWO) tarafından açıklanan son göstergelere göre 2006'nın 8 aylık döneminde turist sayısı yüzde 4,5 artarak 553 milyondan 578 milyona ulaşmıştır.

Örgüt, dünya turizmindeki büyüme trendinin 2007 yılında da devam edeceğini belirtirken, gelişmenin yüzde 4'ler dolayında olacağını da ortaya koymaktadır. UNWTO'un uzun dönem beklentilerine göre 2020 yılına kadar dünyadaki turistik hareketlerin yüzde 4,1 artacağı ortaya konurken, bu gelişmede, ekonomilerdeki canlanma beklentisinin gerçekleşmesinin önemli oranda etkisi olacağı vurgulanmıştır (turizm gazetesi internet sitesi).

Fakat bu gelişmenin sürdürülebilir olması ve turizmin yöneldiği yörelerde doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmemesi için planlama yapılma ihtiyacı doğmuştur. Bu planlama merkezi hükümetten ve devletin kurumlarıyla ortak çalışma sonucu bölgenin turizm potansiyeline uygun ve bölge halkının gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uyumlu olacak şekilde detaylandırılmalıdır. Planlama kendi içinde dinamizm içermeli yani zamanla turizm olayının gelişimine göre gerekli değişimlere ve uyarlamalara açık olmalıdır.

3. Bölgesel Kalkınma Politikaları Çerçevesinde Turizm ve Sürdürülebilirlik

Bölgesel kalkınma politikaları çerçevesinde gerçekleştirilen kalkınmanın sürekliliği doğal kaynakların bileşimini de etkilemektedir. Bu durum, hızlı küresel rekabet içindeki GOÜ'leri, kalkınmışlık ölçütlerine ulaşmada ve bunu sürdürebilir kılmada yalnızca ekolojik politikalara değil, diğer tüm eko-politikalarda da uzun dönemli çevresel vizyonlara sahip olmasını gerektirmektedir. Gelişmiş ülkelerde daha çok sanayileşme, kentleşme ve metropollerin artışına paralel olarak gelişen üretim ve tüketim artışlarından kaynaklanan çevre sorunları söz konusudur. GOÜ'de ise durum farklıdır. Gelişen sanayinin yarattığı çevre sorunlarının yanı sıra daha çok azgelişmişlikten kaynaklanan sorunlar daha ağırlıklıdır. Bu sosyal ve teknolojik ikiliğin temelinde var olan yapısal sorunların başında nüfus artışının yüksek olmasından kaynaklanan baskılar gelmektedir (Fisunoğlu, 1991: 10-11).

Bu durum tüketim eğilimlerini arttırırken, altyapının taşıyamayacağı ölçüde önemli sonuçlara yol açmaktadır. Yetersiz sermaye birikimi nedeniyle geri kalmış teknolojilerin yarattığı atıklar çevreyi her geçen gün daha fazla kirletmektedir. Sanayinin belli bölgelerde kutuplaşması gerek tarım gerekse turizm vb. sektörlerde kaynakların optimal kullanılmamasına yol açarak israfa neden olmaktadır. Organize sanayi bölgelerinin yaygın bir şekilde gerçekleştirilememiş olması sonucu küçük ölçekli sanayi kuruluşlarının kent içinde yer alması çevreyi tahrip eden bir başka unsurdur (Fisunoğlu, 1991: 11).

Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm (Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2006: 88) :

- Turizmin gelişmesinde bütün taraflar, sağlam, sürekli ve sürdürülebilir ekonomik büyüme perspektifinde doğal çevreyi korumakla yükümlüdür. İhtiyaçların giderilmesinde gelecek nesiller dikkate alınmalıdır.
- Kaynak tasarrufu, özellikle de su ve enerji tasarrufu sağlayan ve atık azaltan yöntemlere öncelik tanıyan turizm türleri, ulusal / bölgesel / yerel kamu yetkililerince teşvik edilmelidir.
- Okul tatilleri gibi turist akışının arttığı dönemler, turizmin çevre üzerindeki etkisini azaltacak şekilde düzenlenmelidir.
- Turizm altyapısı ve faaliyetleri, ekosistem, bioçeşitlilik ve vahşi yaşamın korunmasını sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.
- Doğa turizmi ve ekoturizm, turizmin gelişmesi ve zenginleşmesinde rol oynayan temel unsurlar olarak kabul edilmelidir.

3.1. Sürdürülebilir Kalkınma İçinde Turizm

Yeni dünya düzeninin demokrasi, insan hakları, pazar ekonomisi çevre sorumluluğunun gelişmesi üzerine kurulmakta olduğu söylenmektedir. Ekolojik düşünce, çevreden ekonomiye, siyasetten kültüre kadar yaşamın her alanında egemen olmaktadır ve çevre sağlığı bir lüks değil, sağlıklı bir ekonominin uzantısı olarak algılanmaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte dünyanın her yerinde madenler ve fosil yakıtlar başta olmak üzere doğal kaynak tüketimleri hızlanmıştır. Nüfusun artmasıyla orman ve tarım alanları aleyhine sanayi ve kent alanları genişlemiştir (Özbey, DPT internet sitesi).

Dünya Bankası tahminlerine göre 2000 yılı dünya nüfusu 6 milyar 54 milyon olup, 2025'de 8 milyarı aşmış olacaktır. Verilere göre artan nüfusun %95 kadarı dar gelirli kesim iken, 2030'larda kentli nüfus kır nüfusunun 2 katına erişecektir. Nüfusu hızla artan dünyamızda birçok yöre doğal olma özelliğini kaybetmekte ve özellikle insan yerleşimlerinin ve medeniyetlerinin beşiği Akdeniz havzasında bu olayın

ivmesi daha da hızlı olmaktadır. Akdeniz çanağı, dünya turist sayısının %31ni, dünya turizm gelirlerinin %26'sını, dünya yatak kapasitesinin %25'ni elinde barındırmaktadır. BM'ler tahminine göre; 45.000km uzunluğundaki bu havza 2000'li yıllarda tamamen kirlenecektir. Kentleşme, kitlesel üretimin yanı sıra ulaşım teknolojisindeki gelişmeler, altyapı yatırımlarını, mal ve hizmet taleplerini de hızlandırmıştır (Özbey, DPT internet sitesi).

Talepteki hızlı artış gerek coğrafi gerekse teknolojik olarak yeni enerji kaynaklarının aranmasını gündeme getirmiştir. Karbondioksit ve diğer bazı gazların emisyonun artması "sera etkisine" yol açarak, küresel ısınmaya ve kutup buzullarının erimesine, karasal alanların sularla kaplanmasına yol açmaktadır. Gazların yoğun kullanımından kaynaklanan atmosferdeki ozon tabakasındaki delik, öldürücü güneş ışınlarının yeryüzüne ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Tropikal ormanların hızla yok edilmesi, dünyadaki toplam yağmur miktarının azalmasına, dünyanın her geçen gün çölleşmesine ve sulardaki tuzluluk oranının artmasına yol açmaktadır. Sanayideki gaz emisyonlarından kaynaklanan bir sorun da asit yağmurlarının ormanları tahrip etmesidir. Ormanların yok olması erozyon, hammadde kaybı ve yararlı bitki ve hayvan türlerinin neslinin tükenmesine yol açmaktadır.

Dünyanın nüfusunun hızla artması kent ve altyapı alanlarının, tarımsal alanları kaplayacak ölçüde gelişmesi, gıda üretiminin azalmasına yol açmaktadır. Daha az alanda daha çok üretim amacıyla kullanılan gübre ve tarımsal ilaçlar toprağın doğal yapısını bozmakta ve verimlilik ömrünün kısalmasına yol açmaktadır (Özbey, DPT internet sitesi).

1990'ların ortalarından bu yana, turizmin sürdürülebilir gelişmesi; Avrupa Birliği kurumlarının önceliği olmuştur. AB için bir iletişim olarak "Avrupa turizminin geleceği için birlikte çalışma " kapsamında, Avrupa Komisyonu, "Gündem 21 ile tanımlandığı ve uygulandığı üzere, Avrupa'da turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir gelişiminin desteklenmesini" önermiştir.

Bu konu, Avrupa Parlamentosu, Konseyi, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Bölgeler Komitesi'nden güçlü destekler bulmuştur. Son Avrupa Komisyonu'nun İletişimi: "Avrupa Turizminin sürdürülebilirliği için temel uyarlamalar", Toplum'un Avrupa Turizminin sürdürülebilirliğine katılımını güçlendirecek olan önlemler önermektedir.

Sürdürülebilir turizm, ekonomik politika ile birlikte çevresel konuların bütünleştirilmesi üzerine Avrupa Komisyonu İletişimi'nin tasarladığı araçlar ve yaklaşımlardan özellikle kazanç elde etmektedir; Özel koruma alanları kapsamında sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi konusundaki yönlendirmeleri ve düşük seviyede etkilenen "Europe's Natura 2000" beldeleri içeren Avrupa Topluluğu Biyoçeşitlilik Stratejisi. Son olarak, "Avrupa Taşımacılığında 2010 Yılı Politikası: Karar Zamanı" ve turizm sektörünü doğrudan etkileyen Su ve Atıksu Yönetimi Üzerine Avrupa Politikaları; turizmin sürdürülebilirliğine katkıda bulunabilir (Akdeniz Üniversitesi internet sitesi, Sürdürülebilir Turizm).

Sürdürülebilir kıyı turizmi politikaları çok geniş bir önlemler paketi ile (Sürdürülebilir Kıyı Turizmini Destekleyen AB Politikaları ve Yasal Anlaşmalar) sürdürülebilir turizmi teşvik etmek için AB düzeyinde ortaya konulmuştur. Bunlar daha çok, geniş çevresel ve kıyı bölgeleri yönetimlerindeki düzenlemeler, araçların ve yöntemlerin finanse edilmesi ile ilgilidir. BKAY'ni geliştirecek yöntemleri belirleyen; Avrupa Topluluğu Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi (AT-BKAY) Stratejileri ve Önerileri, özellikle turizm faaliyetlerine ve turistik beldelere uygundur. Üye ülkelerden 2006 yılı baharına kadar, turizm faaliyetlerini de ayrıca kapsayacak olan ulusal BKAY stratejilerini geliştirmeleri talep edilmiştir (Akdeniz Üniversitesi internet sitesi, Sürdürülebilir Turizm).

3.1.1. Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri, Amaçları ve Sürdürülebilir Turizm Pazarı

Sürdürülebilir turizm, insanın etkileşimde bulunduğu ya da bulunmadığı çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin sürdürüldüğü ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir (Özbey, DPT internet sitesi).

Varlığını tamamen çevre ve insan üzerine kurgulayan turizm endüstrisi için

turizmde sürdürülebilirlik, ancak uzun dönemli olmak stratejisi ile anlam kazanabilmektedir. Aksi taktirde, bugünkü kuşakların dahi artık yararlanamadığı turizm kaynaklarından gelecek kuşaklarında yararlanması mümkün olamayacaktır. Sürdürülebilir turizm kavramı turizm ile çevre arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Sürdürülebilir turizmin teknik, mantıksal ve bilimsel anlamda ele alınması turistlerin, turistik yörenin nüfusunun ve toplumların gelişmesi için ahlak ilkelerinin ortaya konmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, turizmin doğal çevre elemanlarına olan bağımlılığı; turizm endüstrisinin dikkatli bir biçimde planlanmasını ve yönetimini gerektirmektedir. Turistik ürünü çevresel unsurlara dayandırarak yeşil öğeyi ön planda tutan özel sektör girişimcileri sürdürülebilir turizmden kazanç sağlayabilmektedirler. Sürdürülebilir kalkınma ile turizm arasındaki ilişkiler çevresel değerler üzerinde odaklanmaktadır. Çevre; hava, su, toprak, yer altı, yerüstü zenginlikleri, bitki-hayvan çeşitliliği ve insanlar arasındaki ilişkiler olduğuna göre, turizm ile doğa ve kültürel çevre arasındaki ilişkiler, çevresel faktörlerin turizm üzerindeki ve turizmin de çevresel faktörler üzerindeki etkileri, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile turizm endüstrisi arasındaki ilişkiye ışık tutmaktadır (Çavuş ve Tanrısevdi, 2000: 153).

Tablo:4- Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının İlkeleri

1. Turizm için doğal, kültürel ve diğer kaynaklar halen topluma sağlamakta olduğu yararların yanı sıra gelecekteki kullanımının sağlayacağı yararların devamlılığı için de korunmalıdır.
2. Turizmin kalkınması, turizm alanında sosyo-kültürel sorunlar ya da ciddi çevresel sorunlar yaratmaması için, planlanmalı ve yönetilmelidir.
3. Turizm alanının kapsamlı çevresel kalitesi sürdürülmeli ve ihtiyaçlara göre geliştirilmelidir.
4. Turist memnuniyetinin yüksek seviyesi turistik alanların pazarlanabilirliğinin ve popülerliliğinin gelecekte de sürdürülebilmesi için korunmalıdır.
5. Turizmin yararları, topluma hızlı bir şekilde yayılmalıdır. Toplum-temelli turizm projeleri yerel bölgelere yararların dağıtılmasında önemli bir tekniktir.

6. Yerel ekonomileri desteklemek ve güçlendirmek. Sektör bileşenlerini ve halka sürekli danışmak yoluyla yöre halkının karar mekanizmalarına katılımını sağlayarak, araştırma yapmak.

Kaynak: http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/kuresellesme.doc

Sürdürülebilir turizmde esas olan, doğal alanların ve kırsal kesimlerin, geleceğin turizm alanları olarak, turizmin olumsuz çevresel etkisinden korunması, günümüz turizmi içinde turistlerin çevresel sorunları olmayan ortamlarda, doğa içinde turistik etkinliklere katılmasıdır. Tüm bu çabaların gerçekleştirilebilmesinde hükümetlere, özel sektöre, gönüllü kuruluşlara ve bireylere düşen önemli görevler söz konusudur şeklidir (Özbey, DPT internet sitesi).

Bir yöre, turizme açılırken, sürdürülebilirlik ilkeleri ışığında planlar yapılmaz ve olaylar kendi akışına bırakılırsa; geçen zamanla birlikte fazlalaşan turizm hareketine paralel olarak yöre halkında toplumsal tepki oluşabilir. Önceleri hoş karşılanan turizm hareketi, alışma ve temasın ticarileşmesi sonrası, turistlerden rahatsızlık duyulmaya ve düşmanlığa kadar gidebilen bir sürece girilebilir (Doxey, 1975: 195-198).

3.1.2. Sürdürülebilir Turizm Anlayışı Çerçevesinde Pazarın Rekabet Gücü ve Turistik Ürün

Turizm gelişiminin sürdürülebilir olarak yürütülebilmesi için takip edilmesi gereken ilkeler (Çakılcıoğlu, 2002) :

- Talebe göre değil, arza göre turistik düzenlemelerin yapılması: Yeterli arz potansiyeli ve altyapısı olmayan etkinliklerin talep dalgalanmalarından etkilenmeleri çok kolaydır. Uluslararası turizm piyasasında moda olan etkinlikler yeterli arz araştırması yapılmadan uygulanmak istenirse, yarardan çok zarar getirir. Bölgenin arz ettiği turizm potansiyeli doğrultusunda talep oluşmalı veya oluşturulmalı ve bölge niteliklerine uyan kitle bölgeye çekilmelidir,

- Önceliklerin yerel halka verilmesi: Turizm, yoğun bir emek sektörü olduğuna göre ve son ürün ancak insan tarafından sağlanabildiğine göre, turizm kararlarında ve uygulama aşamasında yerel halka öncelik verilmelidir,
- On iki ay turizm: Tek tip turizm türünün yer aldığı bölgelerde, turizm sezonu birkaç ay olmaktayken, çok çeşitli etkinliklerin olduğu bölgelerde turizm bir yıla yayılabilmektedir. Turizm çeşitliliğine gidilerek, turizmin oniki ay gündemde kalması sağlanmalıdır,
- Toplumsal katılım: Girişimciler, işletmeler, arazi ve arsa sahipleri büyüyen bir turizm pazarı için uğraşırken, yerel yönetimler, yeterli olmayan yetkileri ve sınırlı bütçeleriyle büyümeye çalışmaktadırlar. Turizme yerel açıdan yaklaşılması çeşitli evrensel etkilerin uyumlaştırılmasına ve bütünleştirilmesine yol açar. Yerel halk ancak kendilerinin sağladıkları potansiyelin kendilerine verilmesi ile ayakta durabilir ve turizmin gelişmesine katkı sağlayabilir. Yerel toplulukların kendi kendilerine yenileyen bir kaynak ve ağırlama öğesi olabilmesi için turizm planlama ve geliştirme sürecine katılmaları gerekmektedir. Katılmama durumunda, yerel halkın direnci artacak ve hoşgörüsü azalacaktır. Yerel halk, yaşadığı bölgenin doğal ve kültürel değerleri sayesinde ekonomik bir gelir elde ettiği zaman, kısa sürede bu değerlerin koruyucusu olacaktır. Kendi kendini geliştiren ve başarısını yaratan bir endüstri haline getirmek için turizm, yerel halkın karar vermesine ve yerel kapasitelere dayalı yenilenebilir ve sürdürülebilir bir kaynak endüstrisi olarak planlanmalı ve yönetilmelidir,
- Temiz enerji kullanımı: Sürdürülebilir turizmin temel ilkelerinden biri de, temiz enerji kullanımıdır (Güneş, rüzgar, biyomas ve jeotermal enerji). Türkiye'de mevcut yeni ve temiz enerji kaynakları arasında, yalnız güneş enerjisi ve biyomas ülkenin hemen hemen her yerinde bulunan kaynaklar durumundadır. Jeotermal, küçük akarsu, rüzgar vb. kaynaklar ise nispeten yerel niteliktedir. Türkiye'de, bir yandan alışılagelmiş enerji kaynaklarından tasarruf olanağı yaratacak, diğer yandan odun ve tezek gibi ticari olmayan enerji kaynaklarının endüstriyel ve tarımsal kullanım alanına kaydırılmasını

sağlayacak alternatif enerji kaynaklarının en yararlı şekilde değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır,

- Eylem durumunda dinlenme: Sürdürülebilir turizm özünde etkinlik vardır. Eylem durumunda dinlenme (aktif tatiller) önerilmektedir. Doğa içine yayılmış az yoğun yapılardan oluşan mekanların (açık mekan ağırlıklı) oluşturulması gerekmektedir,
- Gerçek yaşamın sahnelenmesi: Kitlesel turizm, turistler için ev sahibi ülkede, gerçek ülke yaşamından çok yapay turistik çekicilikler sunmaktadır. Oysaki sürdürülebilir turizmde "Arka Bölge"de yer alan etkinliklerin, yani "Gerçek Yaşamın" sahnelenmesi önemlidir,
- Mevcut yapı stokunun kullanımı: Sürdürülebilir turizm olayında, yerel malzemenin kullanıldığı, yöresel mimariyi yansıtan mimari ve mevcut yapı stokunun kullanılmasına öncelik verilmelidir,
- Toplumsal ve kültürel kimliğin korunması: Turistler gittikleri yerin kültürünü dışlamamalı, aynı zamanda yerel halk da kendi kültürünü tanıtmada zorlayıcı olmamalıdır. Yerel halk, turistlerin yaşadıkları ortamın benzerini yaratmaya da kendilerini zorunlu hissetmemelidir,
- Turizm yatırımlarının esnek, gelişmeye açık ve uzun vadeli olması: Turizm sektöründeki dalgalanmalarda atıl durumda kalmamak ve doğadaki dengenin bozulmaması amacıyla turistik potansiyel %100 kullanılmamalıdır. Zaman içerisinde birbirini izleyen ve birbirini tamamlayan seçenekler yaşama geçirilmelidir. Her yenilik eklenmesini izleyen zaman içerisinde özellikle kaynaklar açısından doyum noktasının, göreceli de olsa ölçülmesi gerekmektedir. Bunun sonucunda yeni seçeneklerin nitelikleri daha net bir biçimde ortaya konabilecek ve uygulanıp uygulanmama konusunda karar verilebilecektir,

Sürdürülebilir Turizm; doğaya karşı kesin bir taahhüt ve herhangi bir turizm veya kalkınma faaliyetlerini yerel halk ile bütünleştiren bir sosyal sorumluluk gerektirir. Turizmde Sürdürülebilir Kalkınma; gelecekteki fırsatları koruyup geliştirmeyi gözeterek, bugünkü turistlerin ve ev sahipliği yapan bölgelerin ihtiyaçlarını karşılama ilkesini benimser. Bu şekilde tüm kaynakların yönetimi;

kültürel bütünlüğün, zorunlu ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşam destek sistemlerinin devamlılığı sağlanırken, ekonomik, sosyal ve estetik gerekler karşılanacak şekilde öne çıkarılır. Sürdürülebilir turizm ürünleri; turistik kalkınma ile zarar görmek yerine yararlı olan yerel çevre, toplum ve kültürlerle uyum içinde işlenen ürünlerdir. Sorumlu Turizm, Yumuşak Turizm, Asgari Etkili Turizm ve Alternatif Turizm; Sürdürülebilir Turizm ile benzer anlamları taşıyan terimlerdir.Bazı faktörler, turizm endüstrisini sürdürülebilir kalkınma yaklaşımına doğru sürükleyen "yönlendiriciler" olarak görülebilir. Bu faktörler (Akdeniz Üniversitesi internet sitesi, Sürdürülebilir Turizm) :

- Düzenleyici baskıları artırmak
- Duyarlı kaynakların tüketiminde maliyet tasarrufu yapılması yönünde bilinçlenmeyi geliştirmek
- Çevresel kalitenin rakip ürünler için zorunlu olduğunu, turizm mesleğinde çalışanlara ve işletmecilere tanıtmak
- Gelişen turizmin çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği konusunda, devlet birimlerinin ve işletmecilerin bilinçlenmesini sağlamak
- Toplumların turizm politikasını yönlendirebilecek kadar güçlere sahip olduğuna dair bilinçlenmeyi artırmak

Sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir kalkınma politikaların geliştirilmesi açısından kabul edilen bir kavram olmuştur. Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi ve Tur İşletmenleri Uluslararası Federasyonu (IFTO) gibi uluslararası örgütler ve kuruluşlar, turizm-çevre konularını vurgulamak üzere girişimlerde bulunmuşlardır. 1993 yılında, Dünya Turizm Örgütü, yerel planlamacılar için sürdürülebilir kalkınma konusunda bir kitapçık yayımlamıştır. UNEP, Uluslararası Oteller Çevre Girişimcileri ile işbirliği yaparak, otel birimlerinin çevresel performansını artıracak yönergeler ortaya koymuşlardır. Biyoçeşitlilik Sözleşmesi ve Gündem 21, Sürdürülebilir Turizmin geliştirilmesi doğrultusunda teşvik edici önlemleri desteklemişlerdir (Akdeniz Üniversitesi internet sitesi, Sürdürülebilir Turizm) .

Butler, sürdürülebilir kalkınmanın turizm bağlamında tanımını (Butler, 1991: 203):

"Bir alanda (toplum, çevre), diğer süreç ve faaliyetlerin muvaffak gelişim ve refahını engelleyecek derecede beşeri ve doğal çevreyi değiştirmeyen veya yozlaştırmayan, uygulanabilirliği sınırsız bir ölçek ve türde geliştirilen ve muhafaza edilen turizm'' olarak yapmıştır.

Avrupa Komisyonu, Turizm alanında Birliğin Rolü üzerine bir Yeşil Bildiri (the Green Paper) yayınlamıştır. 1995 ve 1996 sıralarında da, turizm ve çevre için bir şebeke olan (ECONETT) kurmuştu. Sürdürülebilir turizm için oldukça anlamlı girişimler ayrıca Avrupa Konseyi tarafından da başlatılmıştı. Anlaşmanın getirdiği zorunluluklar nedeniyle, idare ve özel sektörle işbirliği içinde olan Avrupa Birliği turizm sektörü, planlanan her eylemde çevresel etkilerin dikkate alınmasına gerek duymuştur. Bu kavram bağlamında özel sektör ayrıca, turizmin çevre üzerindeki etkilerinin azaltılmasına yönelik girişimleri de üstlenmişti. Oteller, havayolları ve diğerleri, doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde tüketilmesini geliştirmek ve atık üretimini asgariye indirmek için alınan önlemleri uygulamaya koymuştur (Akdeniz Üniversitesi internet sitesi, Sürdürülebilir Turizm). .

Turizmin, ekonomik ve sosyal faydalarının yanında, günümüzde artık çok boyutlu olarak tartışılan, bazı olumsuz etkilerinin de olduğu göz ardı edilmemelidir. Holloway "The Business of Tourism" adlı eserinde "turizm endüstrisinin karanlık yüzü" şeklinde yazdığı bu olumsuz etkiler; doğal çevrede kirlilik, erozyon, kalabalıklaşma (fiziksel ve psikolojik); sosyo-kültürel çevrede adi suçlar ve fuhuş, alkol ve uyuşturucu kullanımı, bölgesel enflasyon ve manevi yozlaşmaya yol açabilmektedir (Holloway, 1994: 251-267).

Yüksek gelir düzeyindeki turist kitlelerinin bölgedeki mal ve hizmetlere yönelik talebi dolayısıyla fiyatların artması; bölgesel enflasyonun oluşmasına neden olmaktadır (Bull, 1994: 145).

Turistik bir alan veya faaliyetin taşıma kapasitesinin ölçümünde, fiziksel sınırların yanı sıra psikolojik sınırlar da bulunmaktadır. "Bir bölge veya faaliyetin, turistler açısından cazibesini kaybettirmeyecek derecedeki kalabalık seviyesi" olarak tanımlanan psikolojik kapasiteyi ölçmek, algılama farkı dolayısıyla son derece zor olsa da, bazı turizm otoriteleri bu ölçümün yapılabilmesi için bir takım standartlar oluşturmaya çalışmışlardır. Tablo 5 Dünya Turizm Örgütü'nün bu tarz bir

çalışmasından yapılan derlemeyi göstermektedir.

Tablo:5- Bazı Bölge / Faaliyetler için Ziyaretçi Kapasitesi

Bölge/Faaliyet	**Günlük ziyaretçi / hektar**
Orman alanı	azami 15
Şehir dışı doğa parkı	15-70
Piknik (yüksek yoğunluk)	300-600
Piknik (alçak yoğunluk)	60-200
Golf	10-15
Balıkçılık / yelkencilik	5-30
Sürat teknesi gezisi	5-10
Su kayağı	5-15
Kayak	100
Doğa yürüyüşü (hiking)	40 (kilometre başına)
At binme	25-80 (kilometre başına)

Kaynak: Inskeep, 1991, **Tourism Planning An Integrated Approach**, NY, Van Nostrand Reinhold.

Turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki etkileri değer yargıları ve kültürel özellikleri farklı yaşadığı çevrenin yarattığı sınırlamalardan uzaklaşmış turistlerin, seyahat ettikleri bölgelerdeki yerel halklar üzerinde etkileri oluşmaktadır. Turist akışlarından meydana gelen bu sosyokültürel etkilerin boyutu turistin sadece miktarıyla değil türüyle alakalıdır (Smith, 1992).

Tablo:6- Turistlerin Yerel Normlara Uyumu

Turist Tipi	**Turist Miktarı**	**Yerel Normlara Uyumu**
Araştırıcı	Çok sınırlı	Tamamen kabul eder
Seçkin	Az görülür	Tamamen uyum sağlar
Sıra dışı	Sık değil	İyi uyum sağlar
Olağandışı	Ara sıra	Az uyum sağlar
Yeni başlamış kitle	Sürekli akış	Batı konforu arar
Kitle	Kesintisiz akış	Batı konforu bekler
Charter	Kitleler halinde	Batı konforu talep eder

Kaynak: Smith, 1992, Hosts and Guests The Anthropology of Tourism PA University of Pennsylvania Press

3.2. Bölgesel Kalkınma Politikaları Çerçevesinde Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi

Belek Turizm Merkezi'nde sürdürülebilir turizmin yerleşmesini hedeflemektedir. Proje kapsamında yöredeki tüm yatırımcılar, Bölge'nin gelişmesi amacıyla, "Betuyab" başlığında bir kuruluşa yönetimi devretmiş bulunması bakımından dikkat çekmektedir. Proje; Türkiye'de bir ilki oluşturmaktadır (Akdeniz Üniversitesi internet sitesi, Sürdürülebilir Turizm):

- Turizm Bakanlığı, sürdürülebilir turizmin kalkınmasını destekleyen daha fazla bir turizm yatırımı olmadığı sürece, yeni yatırımlara izin verilmemesine karar vermiştir.
- Bütün turizm kuruluşları, üç atıksu arıtma tesisine bağlanmıştır. Bırakılan arıtılmış atıksu, tamamen temizlenerek doğaya geri verilmekte ve bir miktar su ise sulamada kullanılmaktadır.
- Yüksek mali bedeller ve zaman planlaması gerektiren altyapı projeleri, "Belek Turizm Merkezi"den önce tamamlanmıştır.
- Üniversitelerin bilimsel danışmanlık birimleri tarafından desteklenen sivrisineklere karşı kampanya (evlerde ve plajlarda görülen sineklerin yok edilmesindeki başarı oranı %90'dır). Üniversiteler, biyolojik çeşitlilik üzerine belgeler yayınlamak, ekolojik altyapı ve bölgesel çeşitliliğini araştırmaya devam etmektedir.
- Bilinçlenmeyi artıran ve üç kitap ile çeşitli posterleri kapsayan çalışmalar, ayrıca yayınlanmış bulunmaktadır ("Belek'te 100 Kuş Türü", "Belek'te 250 Bitki Türü" ve "Belek'te 20 Endemik Bitki Türü").
- Yangın vanaları, bölgenin korunması için ormanlara yerleştirilmiş, Bölge topoğrafyasının üstesinden gelebilecek nitelikte olan yangınla mücadele ekipmanları satın alınmıştır.
- İşe alınan ve aylıkları "Betuyab" tarafından ödenmekte olan iki itfaiye görevlisi, tüm yıl boyunca görev başında kalmaktadır. Bu ekip, orman yangınları açısından riskin yüksek olduğu mevsimlerde ise 4 ilave personel

ile desteklenmektedir. Yangınları ve olası tehlikeleri önlemek için donatılan iletişim sistemleri, merkez olarak hizmet veren "Betuyab" bürosuna kurulmuştur.

Geleceğe yönlendirilen ve bilimsel tabanlı yapılan çalışmaların önemi büyüktür. Yatırımcıların özel ve kamu olarak ayrılmaması, devlet tarafından güven verici bir davranış olarak desteklenmiştir. Turizm taşıma kapasitesi; ekosistemleri ve altyapıları daha fazla bir turizm yatırımını destekleyemeyeceği anlaşılan bölgelerde uygulanmalıdır. Bununla birlikte, düşük kapasiteli mevsimdeki turizm faaliyetleri teşvik edilmelidir (Akdeniz Üniversitesi internet sitesi, Sürdürülebilir Turizm).

3.2.1. Bölgesel Kalkınma Politikaları İçinde Turizm

Günümüzde turizmin, ekonomik, politik, çevresel ve sosyal-kültürel olaylar üzerindeki etkileri, küçümsenmeyecek boyutlara ulaşmıştır. Turizm olayının bu denli büyümesi, turistik değerlere sahip olan dünyadaki bütün ülkeleri, turizmin bu olaylar üzerine olan olumlu etkilerini kendi ülkelerinde arttırma çabaları içerisine itmektedir. Turizmin ülke ekonomileri ve diğer alanlardaki olumlu etkilerinin arttırılması, yoğun bilimsel çabaları ve çok sayıda çeşitli faaliyetleri gerektirmektedir. Tüm bu çabaların ve faaliyetlerin başarıya ulaşmasında ise, turizm ile ilgili tüm olayların rasyonel politikalar ve planlar çerçevesinde sürdürülmesinin önemi büyüktür. Turizm politikası ve planlaması turizm ekonomisi, turizm işletmeciliği, turizm sosyolojisi ve turizm coğrafyası gibi birçok diğer konuyla yakından ilgilidir. Bölgesel kalkınma politikaları içinde turizm olayını incelediğimizde turizm arzı ve talebi ile ilgili yürütülen planlar ve politikalar, turizm işletmeleri arasındaki ilişkiler, turizm sektörü içerisinde çalışan örgütler, turizm ile ilgili uluslar arası ilişkiler, turizmin geliştirilmesi ile ilgili faaliyetlerin organizasyonu ve turizm eğitimi üzerinde çalışılması gereken konular olarak öne çıkmaktadır (Demirkol ve Oktay, 2004: 1).

3.2.1.1 AB'de Bölgesel Kalkınma Politikaları İçinde Turizm

AB'de ekonomik, sosyal ve bölgesel çıkar gruplarını temsil eden çeşitli danışma kurulları bulunmaktadır. Birliğin dengeli gelişimine katkıda bulunan projelerin finansmanını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuş olan bir Avrupa Yatırım Bankası bulunmaktadır. AB GSYİH'nın %5,5'i turizmden elde edilmektedir. Turizm ile ilgili faaliyetlerde istihdam edilen 9 milyon kişiyle (AB istihdamının %6'sı, hizmetler ticaretinin yaklaşık üçte biri) turizm, azgelişmiş ve çevre bölgelerde önemli iş yaratma kaynağı durumundadır. 7 Şubat 1992'de imzalanan AB Antlaşması'nın 3 sayılı maddesinde, AB hedeflerine ulaşmak için turizmin geliştirilmesine yönelik tedbirler ve temel ilkeler için yetki verilmiştir. Avrupa Birliğinde ''Topluluk Turizm Politikası'' olmamakla birlikte çevre, tüketici işleri, sağlık, bölgesel kalkınma, istihdam, rekabet, vergileme, kültür, eğitim, araştırma gibi diğer politikaların kapsamında turizmi desteklemeye yönelik tedbirler vardır (Demirkol ve Oktay, 2004: 112).

Üye devletlerin danışması için Aralık 1986'a kurulan Turizm Danışma Komitesi'nin rolü, turizm alanında bilgilendirme, danışma ve işbirliğini kolaylaştırmaktır. Turizmin, Avrupa'nın yaratılması için bütünleştirici rolünü vurgulamak amacıyla 1990 yılı, ''Avrupa Turizm Yılı'' ilan edilmiştir. Sektörün rekabet gücünü arttırma ve diğer politika alanlarında turizm konularını dikkate alma, turizm faaliyetlerinin Komisyon bünyesinde ve Üye Devletler ile eşgüdümleşmesi ve yenilikçi örnek projelerin desteklenmesi vurgulanmıştır. 1993-95 Turizm Destekleme Eylem Planı, turizm bilgisini iyileştirmek ve işletmeler, ulusal ve yerel kamu yönetimleri, dernekler ve STK arasında sınır ötesi işbirliği geliştirmek üzere, Avrupa'nın bir turizm bölgesi olarak tanıtılmasını hedeflemiştir. Çevre dostu turizmi teşvik etmeyi amaçlayan girişimlerin yanında, Topluluk istatistikleri oluşturulmuştur. AB üyesi olmayan ülkeler ile işbirliği de geliştirmiştir. Kırsal, kültürel, eğitimsel ve çevresel turizm üzerine incelemeler ve pilot projeler finanse edilmiştir (Demirkol ve Oktay, 2004: 114).

1995 yılında, Komisyon ''Birliğin Turizm Alanındaki Rolü'' üzerine bir ''Yeşil Kitap'' kabul etmiştir. Avrupa düzeyinde sektörün geleceği hakkında tartışma

yapılmasını teşvik etmek için, profesyonellerin, tüketicilerin, çevrecilerin ve diğer çıkar gruplarının tepkilerini ölçmeyi hedeflemiştir. Kasım 1997'de Avrupa Komisyonu ve Lüksemburg başkanlığında, turizm ve istihdam üzerine bir konferans düzenlenmiş ve devamında Komisyon bir ''Yüksek Düzeyli Grup'' kurmuştur. Bu grubun tavsiyeleri, Nisan 1999'da ''Turizm İstihdam Potansiyelini Arttırmak'' başlıklı Komisyon Tebliği'nde dikkate alınmıştır. Tebliğ, bir istihdam yaratıcısı olarak turizmin potansiyelini kullanmaya ve Avrupa turizminin rekabet gücünü iyileştirmek ve politika öncelikleri belirlemek için bir topluluk stratejisi geliştirmeye yönelik tedbirler öngörmektedir. Turizm ve istihdam üzerine 21 Haziran 1999 tarihli Konsey Sonuçları, bilgi, insan becerilerinin geliştirilmesi, çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma ve turizm ürünlerinin kalitesi ve bazı öncelikli alanlarda Üye Devletler ve Komisyon arasında işbirliğinin önemini vurgulayarak yeni stratejiyi teyit ediyordu. Turizm politikasının istihdam politikası ile eşgüdümleşmesi, politik gündemin üst sıralarında olmuştur. Turizme yönelik finansmanın çoğu diğer politikalar çerçevesinde temin edilmektedir (Demirkol ve Oktay, 2004: 116).

AB, bölgesel dengesizliklerin azaltılması ve istihdamın teşvik edilmesi için turizmin katkısını kabul etmiştir. Bu husus, Avrupa yapısal politikaları ve Topluluk girişimleri çerçevesinde desteklenen tedbirlerin sayısı ile ve özellikle, 1 Temmuz 1999'da kabul edilmiş olan, ''yerel kalkınma için avantajlar sunan önemli potansiyele sahip bir alan, olarak turizme dikkat gösteren, 2000-2006 dönemine ait Yapısal Fonlar Programlarına ilişkin Komisyon rehberi ile daha şimdiden gösterilmiştir. Yapısal fonlar ve özellikle Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF), turizm için en önemli AB mali yardımını temin ederler. Eylemlerin çoğu, altyapının geliştirilmesi, mesleki vasıfların arttırılması, turizm işletmelerinin geliştirilmesi, konaklama ve diğer turizm tesislerinin ıslah edilmesi ile ilgilidir. Bununla beraber Yapısal Fonlar turizmin gelişmesine daha geniş bir anlamda da katkıda bulunurlar. Örneğin kırsal alanlarda, kırsal çerçevenin korunmasına, yerel kültürel geleneklerin ve becerilerin sürdürülmesine köylerin yenilenmesine ve eko-turizm, spor turizmi gibi yeni kırsal turizm pazarlarının gelişmesine katkı yaparlar (Demirkol ve Oktay, 2004: 116-120).

Çiftçilerin, turizm sektörüne girerek faaliyetlerini çeşitlendirmeleri için de Yapısal Fonlardan destek sağlanmıştır. Tarım sektöründe istihdamın azalması, kırsal

alanlar için alternatif gelir kaynakları bulma çabalarına yol açmıştır. Bir alternatif olarak kırsal turizm veya agri-turizm teşvik edilmektedir. Turizm, balıkçılığa bağımlı olan kıyı bölgelerinin veya eski madencilik sahalarının ekonomik yenileşmesine de yardım etmiştir. Bu amaçla Pesca veya Konver programlarından fon sağlanmıştır. Turizm sektörü, İspanya, Portekiz, İrlanda ve Yunanistan'da çevrenin korunması ve ulaştırma altyapısının iyileştirilmesi amacıyla Kaynaşma Fonu vasıtasıyla da desteklenir (Demirkol ve Oktay, 2004 : 112-120).

3.2.1.2. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları İçinde Turizm

Değişimin çok boyutlu ve hızlı bir şekilde yaşandığı, rekabetin yoğunlaştığı ve belirsizliklerin arttığı günümüzde, planlama, geçmişte olduğundan çok daha önemli ve gerekli hale gelmiştir. Böyle bir ortamda, planlar her alanı detaylı düzenleme yerine strateji ve perspektif belirlemeye odaklanma durumundadır. Dokuzuncu Kalkınma Planının yapısı ve uygulama yaklaşımı bu koşullar ve ihtiyaçlar dikkate alınarak belirlenmiş ve yedi yıllık bir dönem (2007-2013) için hazırlanmış 'istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye' vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır (Resmi Gazete, 1 Temmuz 2006: 1-3).

Dünyada ve ülkemizde değişen ekonomik ve sosyal koşullar çerçevesinde kalkınma planları geçmişte olduğundan çok daha önemli bir araç haline gelmiş ve yine bu koşulların bir gereği olarak planların yeniden tasarlanması da kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda, devletin ekonomideki rolünün yeniden tanımlanmasının da bir sonucu olarak, Dokuzuncu Kalkınma Planı ile her alanı detaylı düzenlemeye dayanan bir plan hazırlama anlayışından, belirlenen kalkınma vizyonu çerçevesinde makro dengeleri gözeterek, öngörülebilirliği artıran, piyasaların daha etkin işleyişine imkan verecek kurumsal ve yapısal düzenlemeleri öne çıkaran, sorunları önceliklendiren, temel amaç ve önceliklere yoğunlaşan bir stratejik yaklaşıma geçilmektedir. Bu yeni anlayış çerçevesinde, öngörülen stratejik amaç ve önceliklerin

gerçekleştirilmesi sürecinde, uygulamada etkinlik ve şeffaflığın sağlanması ve hesap verebilirliğe zemin oluşturulması amacıyla, Planda etkili bir izleme ve değerlendirme mekanizmasına yer verilmiştir (Resmi Gazete, 1 Temmuz 2006: 1-4).

Başta Orta Vadeli Program olmak üzere diğer ulusal ve bölgesel Plan ve programlar ile sektörel ve kurumsal strateji belgelerinin dayanağını oluşturmaktadır. Plan farklı işlevlere sahip söz konusu dokümanların uyumlaştırılmasını sağlayarak tüm planlama çalışmalarını yönlendirici bir işlev görecektir. Böylece, kurumlar arası ortak anlayış ve hedef birliği sağlayacak olan Plan, yasal ve kurumsal değişimler ve plan-program-bütçe bağlantısının güçlendirilmesi suretiyle ülke potansiyelinin üst seviyede kullanılmasına zemin teşkil edecektir. Orta vadeli program, kuruluş düzeyinde stratejik plan, bölgesel gelişme planları ve sektör stratejileri aracılığı ile işlevselliği artırılacak olan Planın amaç ve öncelikleri, bütçe sürecinde kaynak tahsisi için temel çerçeveyi oluşturacaktır (Resmi Gazete, 1 Temmuz 2006: 3-5).

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir yapıda sürdürülmesi ve plan vizyonunun gerçekleşmesi yolunda aşağıda yer alan stratejik amaçlar, gelişme eksenleri olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 1 Temmuz 2006: 4-5):

- Rekabet Gücünün Artırılması,
- İstihdamın Artırılması,
- Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi,
- Bölgesel Gelişmenin Sağlanması,
- Kamu Hizmetlerinde Kalitenin ve Etkinliğin Artırılması.

2007-2013 dönemine ilişkin uluslararası gelişmeler ve temel eğilimler doğrultusunda, Türkiye ekonomisine ilişkin geçmiş dönemdeki gelişmeler ile mevcut ekonomik ve sosyal gelişmeler dikkate alınarak hazırlanan Dokuzuncu Kalkınma Planının vizyonu, "istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye" olarak belirlenmiştir. Bu vizyona ulaşılırken aşağıdaki ilkeler temel alınacaktır (Resmi Gazete, 1 Temmuz 2006: 1-5).

- Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım,
- Toplumsal diyalog ve katılımcılık güçlendirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması,
- İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı,
- Rekabetçi bir piyasa, etkin bir kamu yönetimi ve demokratik bir sivil toplum gelişme sürecinde birbirini tamamlayan kurumlar olarak işlev görmesi,
- Kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti,
- Devletin ticari mal ve hizmet üretiminden çekilerek, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi,
- Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme yapılması,
- Uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması esastır.
- Toplumsal yapımızın ve bütünlüğümüzün ortak miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi,
- Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması

3.2.2. Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi ve Türkiye'deki Durum

Türkiye çevre politikasının ana hedefi, sürdürülebilir kalkınma ile birlikte çevrenin korunması ve geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu politikanın ana ilkesi, doğal kaynakların yönetimi, insan sağlığı ve doğal dengenin korunması şartıyla sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması ve gelecek nesiller için yaşanabilir doğal fiziksel ve sosyal bir çevrenin bırakılmasıdır. Küresel ısınmaya yol açan sera gazları; esas olarak, fosil yakıtların yakılması (enerji ve çevrim), sanayi (enerji ilişkili ve kimyasal süreçler, çimento üretimi, vb. gibi enerji dışı), ulaştırma (kara ve hava taşıtları, deniz taşımacılığı, vb. gibi), arazi kullanımı değişikliği, katı atık yönetimi ve tarımsal (enerji ilişkili ve anız yakma, çeltik ekimi, hayvancılık, gübreleme gibi enerji dışı) etkinliklerden kaynaklanmaktadır (DPT internet sitesi).

Tablo:7-Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi

DOKUZUNCU KALKINMA PLANI STRATEJİSİ (2007-2013)				
Vizyon: **İstikrar içinde büyüyen, geliri daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye**				
Rekabet Gücünün Artırılması 1. Makroekonomik İstikrarın Kalıcı Hale Getirilmesi 2. İş Ortamının İyileştirilmesi 3. Ekonomide Kayıtlılığın Azaltılması 4. Finansal Sistemin Geliştirilmesi 5. Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi 6. Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi 7. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi 8. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması 9. Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi 10. Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması	**İstihdamın Artırılması** 1. İşgücü Piyasasının Geliştirilmesi 2. Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması 3. Aktif İşgücü Politikalarının Geliştirilmesi	**Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi** 1. Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi 2. Sağlık Sisteminin Etkinleştirilmesi 3. Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele 4. Sosyal Güvenlik Sisteminin Etkinliğinin Artırılması 5. Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyaloğun Güçlendirilmesi	**Bölgesel Gelişmenin Sağlanması** 1. Bölgesel Gelişme Politikasının Merkezi Düzeyde Etkinleştirilmesi 2. Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyele Dayalı Gelişmenin Sağlanması 3. Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Artırılması 4. Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması	**Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Artırılması** 1. Kurumlar Arası Yetki ve Sorumlulukların Rasyonelleştirilmesi 2. Politika Oluşturma ve Uygulama Kapasitesinin Artırılması 3. Kamu Kesiminde İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi 4. e-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Etkinleştirilmesi 5. Adalet Sisteminin İyileştirilmesi 6. Güvenlik Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi

Kaynak: DPT, 1 Temmuz 2006: 4.

Sürdürülebilir turizm olayında, yerine getirilmesi gerekli asgari sağlık ve konfor sağlamaya yönelik altyapının oluşturulması gereklidir. Aynı zamanda yerel malzemenin kullanıldığı, yöresel mimariyi yansıtan mimari ve mevcut yapı stokunun kullanılmasına öncelik verilmelidir. Doğa içine yayılmış, az yoğun yapılardan oluşan mekanların (açık mekan ağırlıklı) oluşturulması gerekmektedir.

Sürdürülebilir turizmin önünde "etkinlik" vardır. Eylem durumunda dinlenme (örneğin; yürüyüş) önerilmektedir. Turizm çeşitliliğine giderek 12 ay gündemde kalması sağlanmalıdır.

Sürdürülebilir turizmin temel ilkelerinden biri de temiz enerji kullanımıdır. (Güneş, rüzgar, biyokütle ve jeotermal enerji). Sürdürülebilirlik kavramı altında planlanan kalkınma hızının gerçekleştirilmesi ve toplumsal refahın arttırılmasında gerekli olan enerjinin dinamik bir program içinde alternatif kaynak çeşitliliği içermesi, hem enerji temininde bir darboğaza girilmemesi hem de enerjinin üretim ve tüketiminde bölgesel şartlara uygun çevresel etkilerini minimize eden bir seçim yapılması olanağı sağlayacaktır (DPT internet sitesi).

Özellikle çevre ve su ürünleri ile ilgili sorunların çözümü kısa sürede çözümlenemeyeceğinden bölgesel ve uluslararası uzun dönemli işbirliği gerektirir. Bu durum koruma ve kalkınma süreçlerini bir araya getirerek öngörme-önleme yaklaşımıyla, doğal kaynakların yok edilmesinde kaynakta mücadeleyi, gelişme projeleri yardımıyla zararlı politikaların sonuçlarının olumsuzluklarını önceden önlenmesini gerektirmektedir.

Ekoturizmin insanları doğaya çekerken, doğanın daha fazla tahribine yol açma tehlikesi de ilgili politikalarda göz önünde bulundurulmalı ve mutlaka bununla ilgili denetimler oluşturulmalıdır. Amaç, doğanın insana sunduğu değerlerden yararlanılmasını sağlarken, bu değerlerin insanın koruması altında arttırılmasıdır. Gelecekte, dünya turizm hareketinden en karlı çıkacak olanlar doğalarını bozulmadan koruyabilenler olacaktır (DPT internet sitesi).

Türkiye, küresel ısınmanın özellikle su kaynaklarının zayıflaması, orman yangınları, kuraklık ve çölleşme ile bunlara bağlı ekolojik bozulmalar gibi öngörülen olumsuz yönlerinden etkilenecektir ve küresel ısınmanın potansiyel etkileri açısından

risk grubu ülkeler arasındadır. Atmosferdeki sera gazı birikimlerinin artışına bağlı olarak önümüzdeki on yıllarda gerçekleşebilecek bir iklim değişikliğinin, Türkiye'de neden olabileceği çevresel ve sosyoekonomik etkiler şunlardır (Türkeş, 1994: 71):

- Sıcak ve kurak devrenin uzunluğundaki ve şiddetindeki artışa bağlı olarak, orman yangınlarının frekansı, etki alanı ve süresi artabilir;
- Tarımsal üretim potansiyeli değişebilir (bu değişiklik bölgesel ve mevsimsel farklılıklarla birlikte, türlere göre bir artış ya da azalış biçiminde olabilir);
- İklim kuşakları, yerküre'nin jeolojik geçmişinde olduğu gibi, ekvatordan kutuplara doğru yüzlerce kilometre kayabilecek ve bunun sonucunda da Türkiye, bugün Orta Doğu'da ve Kuzey Afrika'da egemen olan daha sıcak ve kurak bir iklim kuşağının etkisinde kalabilecektir. İklim kuşaklarındaki bu kaymaya uyum gösteremeyen fauna ve flora yok olacaktır;
- Doğal karasal ekosistemler ve tarımsal üretim sistemleri, zararlılardaki ve hastalıklardaki artışlardan zarar görebileceklerdir;
- Hassas dağ ve vadi-kanyon ekosistemleri üzerindeki insan baskısı artacaktır;
- Türkiye'nin kurak ve yarı kurak alanlarındaki, özellikle kentlerdeki su kaynakları sorunlarına yenileri eklenecek; tarımsal ve içme amaçlı su gereksinimi daha da artabilecektir;
- İklimin kendi doğal değişkenliği açısından, Türkiye'de su kaynakları üzerindeki en büyük baskıyı, Akdeniz ikliminin olağan bir özelliği olan yaz kuraklığı ile öteki kurak devreler oluşturmaktadır. Bu yüzden, kuraklık riskindeki bir olumsuz değişiklik, iklim değişikliğinin tarım üzerindeki etkisini şiddetlendirebilir;
- Kurak ve yarı kurak alanların genişlemesine ek olarak, yaz kuraklığının süresinde ve şiddetindeki artışlar, çölleşme süreçlerini, tuzlanma ve erozyonu destekleyecektir;
- İstatistik dağılımın yüksek değerler yönündeki ve özellikle sayılı sıcak günlerin (örneğin tropikal günlerin) frekansındaki artışlar, insan sağlığını ve biyolojik üretkenliği etkileyebilir;

- Kentsel ısı adası etkisinin de katkısıyla, özellikle büyük kentlerde, sıcak devredeki gece sıcaklıkları belirgin bir biçimde artacak; bu da, havalandırma ve soğutma amaçlı enerji tüketiminin artmasana neden olabilecektir;
- Su varlığındaki değişiklikten ve ısı stresinden kaynaklanan enfeksiyonlar, özellikle büyük kentlerdeki sağlık sorunlarını artırabilir;
- Rüzgar ve güneş gibi yenilenebilir enerji kaynakları üzerindeki etkiler bölgelere göre farklılık gösterecek olmakla birlikte, rüzgar esme sayısı ve kuvveti ile güneşlenme süresi ve şiddeti değişebilir;
- Deniz akıntılarında, denizel ekosistemlerde ve balıkçılık alanlarında, sonuçları açısından aynı zamanda önemli sosyoekonomik sorunlar doğurabilecek bazı değişiklikler olabilir;
- Deniz seviyesi yükselmesine bağlı olarak, Türkiye'nin yoğun yerleşme, turizm ve tarım alanları durumundaki, alçak taşkın-delta ve kıyı ovaları ile haliç ve ria tipi kıyılar sular altında kalabilir;
- Mevsimlik kar ve kalıcı kar-buz örtüsünün kapladığı alan ve karla örtülü devrenin uzunluğu azalabilir; ani kar erimeleri ve kar çığları artabilir;
- Kar erimesinden kaynaklanan akışın zamanlamasında ve hacmindeki değişiklik, su kaynaklarını, tarım, ulaştırma ve rekreasyon sektörlerini etkileyebilir.

Ayrıca iklim değişikliği, Türkiye'nin özellikle çölleşme tehdidi altındaki yarı kurak ve yarı nemli bölgelerinde (İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Ege ve Akdeniz bölgelerinde), ormancılık ve su kaynakları açısından olumsuz etkilere yol açabilir. Son yıllarda Türkiye ormanlarında artış kaydeden toplu ağaç kurumaları ve zararlı böcek salgınları vb. afetlerin birincil nedeninin, kuraklık, hava kirliliği ve asit yağmurları olduğuna dair kuvvetli bulgulara rastlanmıştır. Yalnız 1993-94 yılları arasında yaklaşık 2 milyon m^3 ağaç serveti böcek yıkımı nedeniyle kesilmiştir. Bunun yanı sıra, belki de 1970'li yıllardan başlayarak Akdeniz Havzası'nda etkili olan normalden daha kurak koşullara bağlı olarak, Ege ve Akdeniz bölgelerinde kitlesel boyutlarda olmasa da gözle görülür ağaç kurumaları gözlenmektedir (DPT internet sitesi).

Ayrıca ağaçların zayıf düşmesi, ormanların fırtına, kar, çığ ve benzeri meteorolojik afet etkilerine karşı direncini de düşürmekte, bunun sonucunda ağaçlarda devrik ve kırık miktarı artmakta; bu da ormanın yapısını diğer zararlılara karşı dayanıksız hale getirmektedir. Bu olumsuz etkiler ormanlarımızın biyolojik çeşitliliğini, gen rezervlerini, karbon tutma kapasitelerini olumsuz yönde etkilemektedir (DPT internet sitesi).

İKİNCİ BÖLÜM:
ÇUKUROVA BÖLGESİ'NİN KALKINMA POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE OSMANİYE İLİNİN TURİZM ARZ VE TALEBİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Çukurova Bölgesinin Sosyo-Ekonomik Gelişmesinde Osmaniye'nin Konumu ve Yeri

Çukurova Bölgesi'nin Adana ve Mersin bölümü sosyo-ekonomik gelişmede hız kazanmıştır. Bu illerin sosyo-ekonomik gelişmişlikleri oldukça yüksektir. Türkiye genelinde değerlendirdiğimizde diğer iller ve bölgeler içinde yüksek gelişim düzeyine sahiptir.

Çukurova, Akdeniz bölgesinin içinde yer alan Adana, Hatay, Osmaniye ve İçel illerini kapsayan yöreye verilen bir isimdir. Bölge uygun ekolojik koşulların etkisiyle ülkemizin en önemli tarım bölgeleri arasında yer almaktadır. Geniş tarım topraklarına sahip bölgede ürün çeşitliliği oldukça fazla olup elde edilen verim Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölgenin ova kesimlerinde pamuk, mısır, soya, yerfıstığı, ayçiçeği, buğday, turunçgil ve sebze tarımı yaygın olarak yapılmaktadır. Çukurova bölgesi ülkemiz tarım alanlarının yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır. Buna karşılık Türkiye toplam tarımsal üretim değerinin yaklaşık %10'u bu bölgeden elde edilmektedir. Bölgede işlenebilir tarım alanlarının %38.6'sı sulanabilmektedir (Ege Üniversitesi internet sitesi).

Çukurova Bölgesi İlkçağ'dan bu yana yüksek kültürlü medeniyetlerin yaşadığı bir bölge olmuştur. Yeni Çağ'da Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine giren Çukurova Bölgesi, Tanzimat döneminde Anadolu için çok canlı bir tarım ve sanayi bölgesi haline gelmiş, 1886 yılında hizmete giren Adana-Mersin demiryolu ile birlikte hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. Avrupa ile Orta Doğu arasında stratejik bir konumda bulunan Çukurova Bölgesi, tarihi, kültürel yapısı, iklim koşulları, geniş hinterlandı ve gelişmiş altyapısıyla gelişmeye elverişli bir bölgedir. Bunun yanında bölge üniversiteleri, Araştırma Enstitüleri, Organize Sanayi Bölgeleri, büyük sanayi

ve ticaret kuruluşları, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, modern limanları, serbest bölgeleri ile hızla gelişen bir bölge konumundadır (Çukurova Kalkınma Ajansı internet sitesi).

Bölge nüfusunun yüzde 68,5'i şehirlerde, yüzde 31,5'i ise kırsal kesimde yaşamaktadır. Tarım alanlarının dağılımı incelendiğinde; bölgenin toplam tarım alanının ülke içerisinde yüzde 3,8'lik paya sahip olduğu görülmektedir. Ülke ortalamaları ile karşılaştırıldığında, bölgede sebzecilik ve meyvecilik yapılan tarım alanı miktarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. 2001 yılı GSYİH değerinin sektörler itibarıyla dağılımı incelendiğinde; TR62 Bölgesi tarım sektörü payı %19,4, sanayi ve hizmetler sektörünün GSYİH içerisindeki payları ise sırasıyla yüzde 27,2 ve yüzde 53,4 olarak gerçekleşmiştir (Çukurova Kalkınma Ajansı internet sitesi).

Çukurova Kalkınma Ajansı'nın çalışma bölgesi, Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer alan Adana ve Mersin illerini kapsamaktadır. . Adana ve Mersin illerinden oluşan TR62 Düzey 2 Bölgesinin toplam yüzölçümü 29.745 km^2 olup, bölge ülke yüzölçümünün yüzde 3,8'ini kaplamaktadır. 2000 yılı itibarıyla bölge nüfusu 3,5 milyon (Adana ili 1,85 milyon, Mersin ili 1,65 milyon) kişidir (Çukurova Kalkınma Ajansı internet sitesi).

Ajans Hatay ve Osmaniye ile ilgili çalışmalara henüz başlamamıştır. Komşu illerdeki kalkınma çalışmalarının Osmaniye iline de olumlu etkilerini göstermesi beklenmektedir.

1.1. Çukurova Bölgesindeki Kalkınma Politikaları

Amerikan iç savaşı (1860) dünya piyasalarında pamuğun önemini iyice arttırır. En fazla pamuk satın alan İngiltere, ihtiyacı olan ham pamuğu Amerika'dan tedarik edemeyince Mısır, Hindistan ve Anadolu'dan karşılama yoluna gider. Bu nedenle 1861 yılından itibaren Çukurova pamuğu önem kazanmaya başlar (Sansar, 2006: 54). Tanzimat Dönemi'nde devletin temel politikalarından biri, ülkede tarımın teşvik edilerek üretimin arttırılması olmuştur. Fırka-i Islahiye reformu ile tarıma elverişli arazileri işlemek üzere nüfus yerleştirilmiş, özellikle Çukurova gibi bir arazinin tarıma açılması sağlanmıştır. Çukurova 1965 reformu ile ziraate açılmıştır (Sansar, 2006: 139-144).

Çukurova Bölgesine yönelik kalkınma çalışmaları Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1962 yılında 'Çukurova Bölgesi Kalkınma Projesi' ile planlı şekilde başlamıştır. Projenin başlıca amacı sektörler arası geniş kapsamlı bir yaklaşımla bölge gelirinin artmasını sağlayacak yatırım alanlarının belirlenmesi ve bölge içinde dengeli bir gelir dağılımının gerçekleştirilmesidir. Proje bir Bölgesel Kalkınma Programı çalışmasıdır. Çukurova Bölgesinin çok genel çizgileri ile analitik etüt biçiminde bir portresi çizilmiştir. Bölgenin kaynak envanteri yapılmış ve ayrıntılı bir toprak kullanma planı hazırlanmıştır. Planda, belirli yatırım projeleri ile ilgili öneriler yapılmamıştır. Tarımsal kalkınma ve sanayi ağırlıklı kalkınma, ana bölümler olarak işlenmiş, bölgedeki turizm potansiyeli incelenmiş ve öneriler sıralanmıştır (DPT internet sitesi).

Tarım, ormancılık, avcılık ve balıkçılık Türkiye'de %53,66, Akdeniz Bölgesi'nde %57,34 ile iktisadi faaliyet kollarına göre nüfusun içinde ilk sırada yer almaktadır (Die Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2001: 20).

Kırsal kalkınma çabaları, başlangıçta tarımsal kalkınma eksenli olarak insanların gelir düzeyini artırma hedefine odaklanmışken, edinilen tecrübeler neticesinde; kırsal alandaki altyapının iyileştirilmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşımın artırılması, doğal kaynakların ve çevrenin korunarak kullanılması gibi konuların bir bütün olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur (DPT internet sitesi).

Stratejik amaçlar şu şekildedir; sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde kaliteye dayalı üretim artışı ile gıda güvenliği ve gıda güvencesinin sağlanması, Üreticilerin gelir düzeyinin yükseltilmesi ve istikrarının sağlanması, üretim maliyetlerini azaltıcı ve teknolojik gelişimi hızlandırıcı tedbirlerin uygulamaya konulması yoluyla üreticilerin rekabet düzeylerinin yükseltilmesi, Tarımsal pazarlama altyapısının iyileştirilmesi ve üreticilerin pazara erişim düzeylerinin artırılması, tarım-sanayi entegrasyonunun geliştirilmesi, işleme sanayinin rekabet edebilirliğini artırıcı nitelikte uygun ve kaliteli ham maddenin temin edilmesi ile tüketici tercihlerinin karşılanması amacına yönelik tedbirlerin alınması, Üreticilerin katılımını ve sorumluluğunu esas alan ve doğrudan üreticilere finansman sağlayan yaklaşıma dayalı kırsal kalkınma projelerinin oluşturulması ve söz konusu projelerin kırsal yaşam şartlarını iyileştirilecek biçimde uygulanması, Kamudan bağımsız bir yapıda

üreticilere, üretimden pazarlamaya kadar olan safhalarda hizmet vermek üzere; kar amacı gütmeyen Tarımsal Üretici Birliklerinin kurulması ve geliştirilmesi ile tarımsal nitelikli diğer üretici örgütlerinin geliştirilmesi, söz konusu örgütlerde denetimin özerkleştirilmesi, temel stratejik amaçlardır (DPT internet sitesi).

Temel İlkeler ise şu şekildedir; Avrupa Birliği Ortak Tarım ve Balıkçılık Politikalarına Uyum ve Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşması esas alınacaktır. Piyasa koşullarında tarımsal üretime yönelik olarak piyasa mekanizmalarını bozmayacak destekleme araçları uygulanacaktır. Tarım ve kırsal kalkınmada bütüncül yaklaşım ve katılımcılık benimsenecektir (DPT internet sitesi).

Toros Dağ Köyleri Projesi (1991-1998) ile Taşeli ve Toroslarda sulama ve gölet projeleri ile sebze ve meyva üretimini arttırmak böylece tarıma dayalı sanayiyi geliştirmek için çalışmalar yapımıştır (Cin, 1996).

Çukurova Bölgesi, sanayileşme sürecine 1950'li yıllardan sonra başlamıştır. Özellikle 60'lı ve 70'li yıllarda yapılan yatırımlarla Çukurova Bölgesi sanayileşmede önemli hamleler yapmıştır. 1980 sonrası dönemde yatırımlar azalmıştır (Mersin Ticaret ve Sanayi Odası internet sitesi).

1.2. Çukurova Bölgesinde Osmaniye İlinin Sosyo-Ekonomik Analizi

Osmaniye 1996 yılında il olmuştur; Osmaniye adı zorunlu göçle ilk yerleşenlerin oturduğu mahalle ve Hacı Osman adlı hocanın adından gelmektedir (Karaburç, 2007: 9) Türkiye'nin 80. ilidir. 2003 verilerine göre; 81 il içinde İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasında 47. sırayı almıştır, endeks değeri (-0,33321) olmuştur (DPT, Eylül 2003: 64). Uzun yıllar göç alan ilde sanayi oldukça zayıf durumdadır. Toplam 35 sanayii işletmesinde yaklaşık 645 işçi istihdam edilmektedir. Sermaye, danışmanlık hizmetleri ve kalifiye eleman yetersizliği yanında, çevre illerin gölgesinde kalmış olması, ilin sanayi zayıflığının başlıca nedenleri olarak gösterilebilir. 01.01.1997 tarihi itibarıyla Kalkınmada Öncelikli Yöreler Kapsamına alınmıştır. 1997 yılında en fazla nüfus yoğunluğuna sahip olan il Hatay'dır. Bu yoğunluk Türkiye genelindeki yoğunluğun da oldukça üzerindedir. Adana, İçel ve Osmaniye illeri de fazla nüfus yoğunluğuna sahip olan illerdir

(Osmaniye Valiliği internet sitesi). İzleyen tablolarda ilin nüfus yoğunluğu yıllar itibariyle yer almaktadır.

Tablo:8- Nüfus Yoğunluğu Kişi/Km²

	1985	**1990**	**1997**
Türkiye	65	73	77
Akdeniz	69	86	85
Adana	100	112	114
Hatay	185	205	204
İçel	65	80	93
K.Maraş	59	62	65
Osmaniye	-	-	116

Kaynak: DİE, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Osmaniye, 2001, Ankara.

Tablo: 9- Şehir nüfusunun toplam nüfusa oranı (%)

	1985	**1990**	**1997**
Türkiye	53	59	65
Akdeniz	51.6	57.5	61.3
Adana	66.2	69.8	75.2
Hatay	42.8	47.9	49.4
İçel	54.8	62.1	63.4
K.Maraş	40.7	45.6	54.7
Osmaniye	-	-	68.1

Kaynak: DİE, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Osmaniye, 2001, Ankara

Osmaniye'de şehirleşme oranı Adana'dan sonra ikinci sıradadır ve Türkiye ve Akdeniz Bölgesi'ndeki oranlardan da daha yüksektir.

Osmaniye'de dört devlet hastanesi, bir kadın doğum ve çocuk hastanesi, 50 sağlık ocağı, 156 ebe bölgesi, 27'si sağlık ocağı 2 dispanser ve 2 diğer sağlık kuruluşu olmak üzere toplam 31 sağlık kuruluşu bulunmaktadır. İl genelinde yatak başına 683; hekim başına ise 1.219 kişi düşmektedir.

2. Osmaniye İlinin Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı

Tüik 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarını 2000 yılı idari bölünüşe göre yeniden düzenlemiştir buna göre 1990 yılında ilçe nüfusu 159.544, 2000 yılında Osmaniye Merkez nüfusu 207.862 olmuştur. Yıllık nüfus artış hızı binde 26,45 (%2,645) gibi yüksek bir orandadır. Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı binde 18,28 (% 1,828) dir. Osmaniye Merkeze bağlı köylerin nüfusu azalmaktadır binde 9,43 (%0,94) bu rakamlar köylerden şehir merkezine bir göç olduğunu göstermektedir. Osmaniye aynı zamanda civar illerden göç almaktadır fakat istihdam olanakları yeterli değildir (Osmaniye Valiliği internet sitesi) .

2.1. Demografik Yapı

Nüfusun yaş yapısının ilçelere göre değişimini görmek için medyan yaş hesaplanmıştır. Buna göre İl genelinde erkek nüfusun yarısı 22 yaşından ve kadın nüfusun yarısı 23 yaşından gençtir. Bahçe ve Sumbas ilçe merkezleri ortalama 26 medyan yaş ile diğer ilçelerden daha yaşlı, Düziçi ve Toprakkale ilçe merkezleri ise ortalama 22 medyan yaş ile diğer ilçelerden daha genç bir nüfusa sahiptir. Köylerde erkek nüfusun medyan yaşı 23, kadın nüfusun medyan yaşı 24 olup, köylerin il merkezi ve ilçe merkezleri ile benzer bir yaş yapısına sahip olduğu gözlenmektedir.

Osmaniye'de kurulan Korkut Ata Üniversitesinin, şehrin eğitim düzeyini ve demografik yapısını olumlu yönden değiştireceği, şehrin sosyal ve kültürel yapısına büyük bir katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Üniversite'de üç fakülte vardır. Bu fakülteler Mühendislik Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'dir.

İl nüfusunun % 80'ını Osmaniye doğumlular oluşturmakta ve cinsiyetler arasında bir fark bulunmamaktadır. Osmaniye doğumlu olmayan nüfus içinde ilk sırayı Kahramanmaraş, ikinci sırayı Adana doğumlular almaktadır.

Özürlülük durumuna göre nüfus incelendiğinde, özürlü nüfusun %61 'ini erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Fiziksel özürlüler % 39'luk pay ile ilk sırada yer almaktadır. Zihinsel özürlüler %16'lık, görme özürlüler ise %14'lük bir paya

sahiptir. Özürlü nüfus içinde %5 ile en az paya konuşma özürlüler sahiptir.

Eğitim düzeyi, 6 ve daha yukarı yaştaki nüfus için derlenmiştir. İl genelinde okuma yazma bilenlerin oranı %86 olup, cinsiyetler arasında önemli bir fark gözlenmektedir. Bu oran erkek nüfus için %93 iken, kadın nüfus için %79' dur. Osmaniye il merkezinde okuma yazma bilenlerin oranı %87'dir. Okuma yazma oranı ilçe merkezlerine göre incelendiğinde en yüksek oranın %92 ile Bahçe ve Hasanbeyli ilçe merkezlerinde olduğu görülmektedir. Erkek nüfusun okuma yazma oranı Hasanbeyli ilçe merkezinde %97, Bahçe ilçe merkezinde %95, kadın nüfusun okuma yazma oranı ise her iki ilçede de %86'dır. Okuma yazma oranı diğer ilçe merkezlerinde %4 'ün üzerindedir.

Köylerde okuma yazma oranı erkek nüfus için %92, kadın nüfus için %75'tir. 25 ve daha yukarı yaştaki nüfus içinde en az ortaokul mezunu olanların oranı, tüm yerleşim yerlerinde, erkek nüfusta kadın nüfustan oldukça yüksektir. En az ortaokul mezunu olanların oranı İl merkezinde erkeklerde %46 kadınlarda %23, ilçe merkezlerinde erkeklerde % 47 kadınlarda %22 düzeyinde iken, köylerde bu oran erkeklerde %29 ve kadınlarda %10'dur.

Medeni durum bilgisi 12 ve daha yukarı yaşta ki nüfus için derlenmiştir. Medeni durumu evli olan nüfus tüm yerleşim yerlerinde en fazla paya sahiptir. İl merkezi ve köylerde evli olan nüfusun oranı % 57, ilçe merkezlerinde % 58'dir. İl genelinde evli olan kadınların oranının 30 yaşına kadar erkeklerden daha yüksek olduğu, bu yaştan itibaren ise evli erkeklerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Medeni duruma göre cinsiyetler arasında en önemli farklılık hiç evlenmemiş nüfusta görülmektedir. Hiç evlenmemiş kadınların oranı, il merkezinde ve ilçe merkezlerinde % 35, köylerde % 36'dır. Erkeklerde bu oran il merkezinde % 44 iken, ilçe merkezlerinde ve köylerde % 41'dir.

Doğurganlık konusundaki bilgi 12 ve daha yukarı yaştaki evli, eşi ölmüş, boşanmış kadınlardan derlenmiştir. Doğurganlığın tüm yerleşim yerlerinde hemen hemen aynı düzeyde olduğu görülmektedir. İl merkezinde "15-49" yaş grubundaki bir kadın ortalama 2.92 çocuk doğururken, ilçe merkezlerinde aynı yaş grubundaki bir kadın ortalama 2.84 çocuk, köylerde ise 3.1 çocuk doğurmaktadır. İl genelinde toplam doğurganlık hızı 2,95'tir.

İlde doğan her 1.000 bebekten 36'sı bir yaşını doldurmadan ölmüştür. Bebek ölümlülüğü, hem cinsiyet hem de yerleşim yerine göre farklılık göstermektedir. İl merkezinde erkek bebeklerde ölüm hızı %4,3 kız bebeklerde %3,7, ilçe merkezlerinde erkek bebeklerde %3,6, kız bebeklerde %3,0 iken, köylerde bebek ölüm hızı erkeklerde %3,5 ve kızlarda %3,1 olarak belirlenmiştir (TUİK internet sitesi).

2.2. Yasal ve İdari Yapı

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Vilayet olan Osmaniye 1933 yılında İlçe teşkilatına dönüştürülmüştür. 24.10.1996 tarihinde 4200 Sayılı Kanun ile yeniden il olmuştur. Osmaniye'de Merkez dahil 7 ilçe, (9'u belde) 16 belediye, 121 mahalle ve 160 köy bulunmaktadır.

Tablo:10- 2000 Genel Nüfus Sayımına Göre Osmaniye'nin Nüfusu

İlçe Adı	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Toplam Nüfusu	Oturma Oranı %	
				Şehir	Köy
Merkez İlçe	173.977	33.885	207.862	83,7	16,3
Bahçe İlçesi	18.411	7.987	26.398	69,7	30,3
Düziçi İlçesi	39.097	44.612	83.709	46,7	53,3
Hasanbeyli	4.766	2.335	7.101	67,1	32,9
Kadirli İlçesi	65.227	37.190	102.417	63,6	36,4
Sumbas İlçesi	2.103	14.673	16.776	12,5	87,5
Toprakkale	8.413	6.106	14.519	57,9	42,1
T O P L A M	311.994	146.788	458.782	68,0	32,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri

İlin 2000 Genel Nüfus Sayımına göre nüfusu 458.782 dir. 1990-2000 dönemindeki yıllık nüfus artış hızı ‰7.8 dir. İle bağlı bulunan 6 ilçeden Kadirli ilçesi 104.417 nüfusu ile en fazla nüfusa, Hasanbeyli ilçesi ise 7.101 nüfusu ile en az nüfusa sahip olan ilçelerdir. İlin yıllık nüfus artış hızı en yüksek olan ilçesi ‰34.4 ile

Hasanbeyli, en az olan ilçesi ‰2.6 ile Sumbas dır.

İl merkezinin şehir nüfusu artış hızı ‰ 35.2' dir. İle bağlı ilçelerin şehir nüfusları incelendiğinde, şehir nüfusu en fazla olan ilçenin Kadirli ilçesi, en az olan ilçenin ise Sumbas ilçesi olduğu görülmektedir. Şehir nüfus artışının en fazla olduğu ilçe ‰ 68.9 ile Hasanbeyli ilçesi, en az olduğu ilçe ‰ -7.7 ile Sumbas ilçesidir. İle bağlı bulunan tüm bucak ve köylerin nüfusu bu dönemde bir değişim göstermemiştir.

Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen bir kilometrekareye düşen kişi sayısı, il genelinde 147 ve il merkezinde 278 iken, ilçelere göre 42 ile 167 kişi arasında değişmektedir. Yüzölçümü büyüklüğüne göre ilk sırada yer alan Kadirli ilçesinde nüfus yoğunluğu 98, yüzölçümü en küçük olan Hasanbeyli ilçesinde nüfus yoğunluğu 59 kişidir (Osmaniye Belediyesi internet sitesi).

2.3. Ekonomik Yapı

Türkiye iş kurumu genel müdürlüğünün Kasım 2006 verilerine göre Osmaniye'de kayıtlı işsiz sayısı 3.721 kayıtlı işgücü sayısı 3.822 dir. Ayrıca 1.665 kişi iş başvurusu yapmıştır (İş ve İşçi Bulma Kurumu internet sitesi).

Tablo: 11- Osmaniye Sanayi Bölgesi

	Parsel	**inşaat hali + proje aşaması**	**Elektrik tüketimi** KW	**faaliyette olan tesis**	**çalışan işçi**
2004	63	15	39.600	-	98
2007	173	56	6.435.240	52	2.166

Kaynak: http://www.osmaniye.gov.tr/modules.php?name=News&file=article&sid=461

Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi 3 yıl içinde büyük bir gelişme göstermiştir. Organize Sanayi Bölgesinin 2004 yılı verilerinin ise şu şekilde olduğu açıklandı: 63 parselle kurulan OSB'de üretim halinde 7 işletme, inşaat halinde 8, proje aşamasında 2 işletme bulunuyordu. Tahsisli parsel sayısı ise 39 iken çalışan işçi sayısı 98 ve Şubat 2004 itibariyle elektrik tüketimi 39.600kw idi.

Bugün gelinen noktada ise, Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğünden elde edilen bilgilere göre; Organize Sanayi bölgesinde mevcut bölgede 64, 1.Tevsi alanda 82, 2.Tevsi alanda 27 olmak üzere 173 parsel bulunmaktadır. Tahsis edilmiş parsel sayısı 171 olan bölgede 42 Tesis faaliyette bulunmaktadır. Osmaniye OSB'de deneme üretimindeki 10 tesisin yanı sıra inşaatı devam eden 31 tesis mevcuttur. Proje aşamasında 25 tesis ve 2 boş parsel de Osmaniye OSB'de yer alıyor. Şu anda 2166 işçinin çalıştığı OSB'de mayıs ayı temel alınarak bildirilen aylık elektrik tüketimi 6.435.240kw'tır.

Osmaniye merkez ilçede küçük ölçekli un, dokuma, fıstık işleme, tuğla ve kiremit fabrikalarıyla, çırçır tesisleri vardır. Yörede üretilen havlu, bornoz ve sargı bezi dokuma ürünleri yurtdışına ihraç edilmektedir.

Osmaniye ekonomisi tarım ve tarım ürünlerinin ticaretine dayanır. Yetiştirilen ürünler arasında buğday, pamuk, üzüm, portakal, arpa, başta gelir. Yerfıstığı ise Osmaniye İline has ve Osmaniye ile özdeşleşmiş yegane tarım ürünüdür. Kadirli'de turp ve Hasanbeyli'de kiraz üretildikleri ilçeler ile özdeşleşmiş ürünlerdir. Hayvancılık Osmaniye ekonomisinde önemli yer tutmaz (Karaburç, 2007: 8).

İlde 12 ve daha yukarı yaştaki nüfus içinde işgücüne katılma oranı %48 olup, cinsiyete göre önemli farklılık göstermektedir. İşgücüne katılma oranı erkek nüfus için %62, kadın nüfus için %34'tür.

Erkek nüfusun işgücüne katılma oranı köyde %81 iken, il merkezinde %57, ilçe merkezlerinde %52'dir. Erkek nüfusun işgücüne katılma oranı Sumbas ilçe merkezinde %60 ile en yüksek, Bahçe ilçe merkezinde %47 ile en düşük düzeydedir.

İşgücüne katılma oranı kadın nüfus için yerleşim yerlerine göre çok büyük farklılık göstermektedir. Köydeki her 100 kadından 84'ü işgücünde iken, bu oran il merkezinde ve ilçe merkezlerinde %10'dur.

Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı, işgücüne katılma düzeyini etkileyen faktörlerden biridir. Kadın ve erkek nüfusun işgücüne katılma oranları, yaşlara göre farklı düzeylerde gerçekleşmektedir.

Erkek nüfus, genç yaşlarda düşük düzeylerde işgücüne katılmakta, "25-44" yaşları arasında en üst düzeyde işgücündeki yerini korumakta ve yaş ilerledikçe işgücünden ayrılmaktadır. Yerleşim yerlerine göre erkek nüfusun işgücüne katılımı

"25-44" yaşları arasında önemli farklılık göstermemektedir. 45 yaşından sonra, il merkezinde ve ilçe merkezlerinde erkek nüfusun işgücüne katılma oranları azalmakta iken, köydeki erkek nüfus, 65 yaşına kadar genç yaşlardaki gibi yüksek düzeydeki işgücüne katılımını korumaktadır.

Kadın nüfusun yaşa göre işgücüne katılma oranı, şehirde tüm yaşlarda erkek nüfustan oldukça düşüktür. Köyde ise kadın nüfusun işgücüne katılma oranı, çok genç yaşlarda erkek nüfustan yüksek düzeyde iken, 25 yaşından sonra erkek nüfus ile yaklaşık aynı düzeydedir. Kadın nüfus, yerleşim yerlerine göre de farklı işgücüne katılım yapısı göstermektedir. İl merkezindeki kadın nüfusun işgücüne katılma oranı ile ilçe merkezlerindeki kadın nüfusun işgücüne katılma oranı tüm yaşlarda yaklaşık aynı düzeyde iken, köydeki kadın nüfus şehirdeki kadın nüfustan oldukça yüksek oranda işgücüne katılmakta ve 65 yaşına kadar da yüksek düzeydeki işgücüne katılımını devam ettirmektedir.

İstihdam edilen nüfusun, işgücü nüfusu içindeki oranı erkek nüfus için %82, kadın nüfus için %91'dir.

İstihdam edilen nüfusun ekonomik faaliyete göre yapısı, yerleşim yerine ve cinsiyete göre değişmektedir. İstihdamdaki erkek nüfusun %40'ı hizmet sektöründe çalışmaktadır. Bu oran il merkezinde %68, ilçe merkezlerinde %60 ile köylerden daha yüksek orana sahiptir. İl genelinde tarım sektöründe istihdam edilen erkek nüfusun oranı %43 iken, köyde bu oran %81' e yükselmektedir.

İstihdam edilen kadın nüfusun ekonomik faaliyete göre dağılımı erkek nüfustan farklı bir yapı göstermektedir. İstihdamdaki kadın nüfusun % 89' u tarım sektöründedir. Köylerde istihdam edilen kadın nüfusun hemen hemen tamamı tarımda çalışırken, şehirde istihdam edilen kadın nüfusun çoğunluğu hizmet sektöründe çalışmaktadır.

İstihdam edilen nüfusun %42' si ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Bu oran erkek nüfus için %17 iken, kadın nüfus için %82'dir. Erkek nüfusun %45'i, kadın nüfusun %12'si ücretli olarak çalışmaktadır.

Kendi hesabına çalışan kadın nüfus oranı %6 ile oldukça düşük iken, çalışan erkek nüfusun %35'i kendi hesabına çalışmaktadır.

Sayımdan önceki bir hafta içinde çalışmayan ve bir işle de bağlantısı olmayanlardan, iş arayan ve son üç ayda iş bulmak için bir girişimde bulunanların,

toplam işgücü nüfusu içindeki oranı, bir başka deyişle işsizlik oranı %14,9'dur. Bu oran erkek nüfusta %18 iken, kadın nüfusta %9,4'tür. İşsizlik oranı ilçe merkezlerinde il merkezinden daha yüksektir. İlçe merkezlerinde %32,8 olan işsizlik oranı, il merkezinde %30,4'tür. Köylerde ise bu oran %1'dir.

İl merkezi ve ilçe merkezlerinde kadınların işsizlik oranı, erkeklerin işsizlik oranından daha yüksek iken, köylerde erkeklerin işsizlik oranı kadınlardan daha yüksektir. İl merkezinde işsizlik oranı kadınlarda %47, erkeklerde %27,5, ilçe merkezlerinde kadınlarda %45,3, erkeklerde %30,6 iken, köylerde işsizlik oranı kadınlarda %0,6, erkeklerde %1,4'tür.

İl merkezinde yaşayanların %81'i, ilçe merkezlerinde yaşayanların %76'sı tuvaleti içinde bulunan konutlarda oturmakta iken, köylerde %41' inin konutunun içinde tuvaleti bulunmaktadır. İl merkezi ve ilçe merkezlerindeki %94'ü içinde borulu suyu olan konutlarda yaşarken, köylerdeki her yüz konuttan 34'ünün konutunun içinde borulu su bulunmamaktadır.

İl genelinde %77'si kendi evinde oturmaktadır. Oturduğu konuta sahip olanların oranı yerleşim yerlerine göre farklılık göstermektedir. Kendi evinde oturanların oranı il merkezinde %68, ilçe merkezlerinde %72 iken, köylerde bu oran %92'ye yükselmektedir. Kiracı olanların oranı da yerleşim yerlerine göre farklılık göstermektedir. İl merkezinde kiracıların oranı %25 ile en yüksek düzeye sahip iken, köylerde bu oran %2'dir (Osmaniye Belediyesi internet sitesi).

3. Osmaniye İlinin Tarihi, Coğrafi Konumu ve İklimi

Yukarı Çukurova'da, Ceyhan Nehri'nin doğu yakasında yer alan, alabildiğine geniş hinterlandıyla Osmaniye; Ceyhan Nehri, Hamıs, Karaçay, Kesiksuyu ve Sabun Çayları nedeniyle sulak, hem de Çukurova'yı doğuya bağlayan yolların kavşağında olması nedeniyle işlek bir bölgededir.

Uluslar arası karayolu (D-400) ve Gaziantep-Tarsus otoyolu (TEM), hatta demiryolunun geçtiği güzergah binlerce yıldan beri "Maraş Yolu" olarak kullanılmıştır. Bu güzergah Gavur Dağlarını, meşhur Aslanbeli (Nurdağı Tepesi) denen yerden aşarak Çukurova ile doğu arasında bir köprü olmuştur. Bu yoldan

M.Ö.333'te İran Kralı Dara ve ordusu da geçmiştir. 1671 yılında Evliya Çelebi de aynı yolu kullanmıştır (İpek, 2002: 7).

3.1. Tarihi

Amanos Dağları tarihin en eski devirlerinden itibaren kaynaklarda yer almış ve birçok tarihi olaya sahne olmuştur.

İlk çağlardan itibaren Hitit, Asur, Pers, Grek, Roma, Bizans gibi devletler ile bazı kavimlerin yaşayışlarına sahne olmuştur. Hitit Medeniyeti yıkıldıktan sonra gelen medeniyetlerden bazıları şöyledir (Osmaniye Valiliği internet sitesi):

- M.Ö. VIII. yy. sonu -Asurlular
- M.Ö. VII. yy. sonu -Medler
- M.Ö. 333 -Makedonya Krallığı
- M.Ö. 312 -Selevkaslar
- M.Ö. 64 -Roma İmparatorluğu
- M.S. 750 -Abbasiler
- M.S. 963 -Bizanslılar
- M.S. 1095 -Selçuklular
- M.S. 1243 -Moğollar
- M.S. 1275 -Memlükler
- M.S. 1337 -Oğuz Türkleri Üçok Kolu
- M.S. 1352 -Ramazanoğulları Beyliği
- M.S. 1375 -Üçok Kolu Kınık Boyu
- M.S. 1516 -Osmanlı İmparatorluğu

24 Oğuz boyundan biri ve Anadolu'dakilerin en önemlisi Kınık boyu, Selçuklu hanedanını çıkartmıştır. Anadolu'nun ve özellikle Çukurova'nın fethinde önemli rol oynamıştır. XV. yy. başlarında Çukurova'da batıda Ceyhan, doğuda Osmaniye, kuzeyde Ceyhan ırmağı, güneyde alçak bir dağ silsilesinin çevirdiği ovada yerleşmişlerdir. Bu yöre XIX. yy. sonuna kadar Kınık kazası olarak adlandırılmıştır.

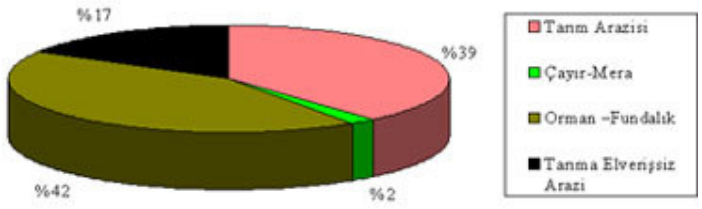
Böylesine geniş, işlek ve sulak bir bölgenin merkezini oluşturan yukarı Çukurova, doğal olarak antik çağlardan beri önemli bir yerleşim bölgesi olmuştur (Osmaniye Valiliği internet sitesi).

Türklerin Anadolu'ya gelişinden çok kısa zaman sonra, 1080 yıllarında Türk boylarının bölgede yerleşmesi, Osmaniye'nin kuruluşu için başlangıç olarak kabul edilmektedir. Bölge, Hitit, Asur, Roma ve Bizans döneminden sonra Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluklarına ev sahipliği yapmıştır. Özellikle, 1250-1517 yılları arasında Osmaniye'ye büyük Türk göçleri olmuş, Kınık, Bayat, Yüreğir Aşiretleri Osmaniye'yi tamamen Türkleştirmiştir (Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü verileri).

3.2. Coğrafi Konumu

Osmaniye, Akdeniz Bölgesinin doğusunda yer alır. Batıdan kuzeye doğru Orta Toroslar, doğu ve güneydoğu kesiminde Amanos (Gavur) dağları yükselir. Doğuda Gaziantep, güneyde Hatay, batıda Adana, kuzeyde ise Kahramanmaraş ile çevrilidir. İlin yüzölçümü yaklaşık 3.767 Km²'dir (İl Kültür Ve Turizm İl Md verileri). Toprakların yaklaşık %42'si orman ve fundalıklarla, %39'u ekili, %2'si diğer arazilerle kaplı, %17'si tarıma elverişsiz arazidir. Osmaniye'nin denizden yüksekliği 118m'dir, denize 20km mesafededir.

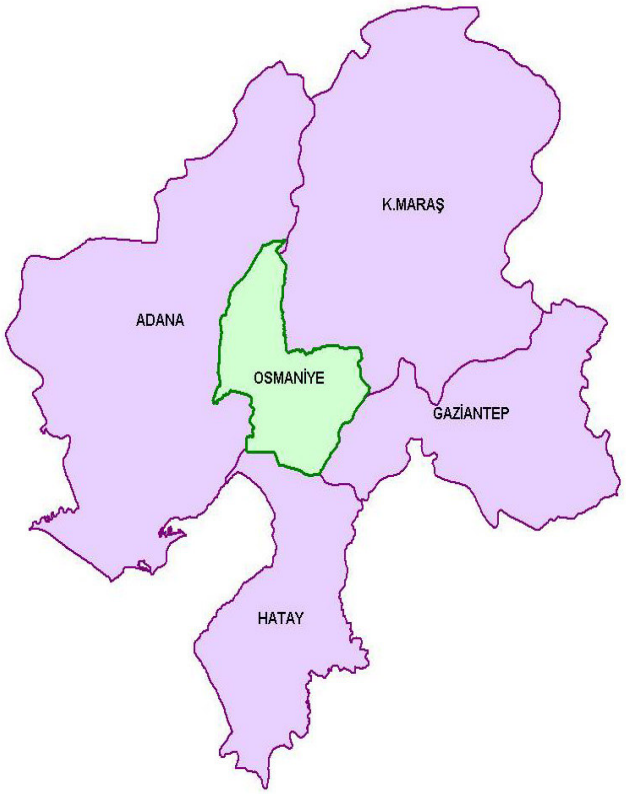
Şekil: 1- İlin Arazi Dağılımı

Kaynak: http://www.osmaniye.gov.tr

Osmaniye, Akdeniz Bölgesinin doğusunda yer alan, aynı bölgenin iklim özelliklerini taşıyan, batıdan kuzeye doğru Orta Toroslar, doğu ve güneydoğu kesiminde Amanos dağları ile yükselen, Çukurova'da verimli tarım topraklarına ve geniş ormanlara sahip bir ildir. Doğusunda Gaziantep, güneyinde Hatay, batısında Adana, kuzeyinde ise Kahramanmaraş'la çevrilidir. İskenderun körfezine 20km mesafededir ve etrafını çevreleyen dağlarda onlarca yayla bulunmaktadır. Dört mevsimin bir gün içerisinde yaşandığı nadir bölgelerdendir.

Şekil:2- Osmaniye ve Komşu İller

Kaynak: Osmaniye İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü

Osmaniye ili merkez sınırları içindeki dağlara, coğrafyacılar Amanos'lar, yöre halkı ise Gavur dağları demişlerdir (Osmaniye Belediyesi internet sitesi).

Osmaniye Ovası, kuzeyi Kozan, Kadirli, güneyinde Yumurtalık dağları, batısında ise Kırmıtlı beldesi ile sınırları olan Ceyhan ovasının doğusunda 13.500 hektarlık alan kaplamaktadır ve 10km genişliğinde, 27km uzunluğundadır. Denizden yüksekliği yaklaşık 100-150m arasındadır. Osmaniye ili, bu ova üzerinde kurulmuştur.

Haruniye (Düziçi) ovası, Osmaniye ovasının kuzeyinde, Bahçe ilçesinin batısında yüksek ve düz bir ovadır. Uzunluğu doğu-batı doğrultusunda 17km,

genişliği güney-kuzey yönünde 13km'dir. Haruniye ovası 10.500 hektarlık bir alan kapsamaktadır. Denizden yüksekliği 250-400m. arasında değişmektedir.

Güneyden kuzeye doğru genç dağ silsileleri ile ovalar arasında kalan engebeli görünüm arz eden sahalardır. Yüksekliği 700-800m ye çıkmayan arazide eğim %5-%20 arasındadır. Bu eğim zaman zaman daha da fazlalaşır.

Osmaniye'nin Bahçe ilçesi, bu eşik sahalar üzerine kurulmuş ilçelerden bir tanesidir. Bahçe ilçesi Çukurova'nın kuzeydoğu sınırını oluşturan Toros dağlarının eşik sahasında yer alır. Bu ovanın vadi kısımları alüvyon dolgu ile kaplıdır.

Bu sahada Ceyhan Nehri ve diğer akarsular derin vadilerle eşik sahaları parçalar. Yer yer çam ormanları ve fundalık arazi geniş alanlar kaplamasına rağmen çıplak kayalıklara da rastlanır. Eşik sahalarda en çok karşılaşılan doğal afet türü heyelan (yer kayması) dır. Kireç taşı falezlerinin olduğu bölgelerde ise kaya düşmesi olayları görülmektedir.

3.3. İklimi

İlde, kışları ılık ve yağışlı, yazları sıcak ve kurak geçen, tipik Akdeniz iklimi görülmektedir. Yükseltisi az olan alçak ovalarda kar yağışı ve don olayları pek görülmezken, yüksek kesimlerde karlı ve donlu günler yaşanmaktadır. Buralarda bozulmuş Akdeniz iklim özellikleri görülür. Yükseltinin etkisiyle kısa mesafelerde iklim özellikleri değişiklik gösterir. Bunun sonucunda yaylacılık yörenin bir özelliğidir. İklimi dört mevsim turizm yapılabilmesine imkan vermektedir (Tablo12).

Merkez, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli ve Sumbas ilçelerinin bazı köyleri, rakımı yüksek yayla karakteristiği göstermekte olup, ova kesiminden farklı iklim özelliklerini gösterir. Bu sebeple tarımsal faaliyetler de uzun zaman periyodunda tamamlanmaktadır.

Tablo:12- İklimsel Değerler

Sıcaklık(Yıllık Ort.)	18 Cº
En yüksek (Yıllık Ort.	24 Cº
En düşük (Yıllık Ort.)	11 Cº
Yıllık Yağış	760 mm
Bağıl Nem	% 67
Rüzgar Yönü	Güneybatı-Batı

Kaynak: http://www.osmaniye-bld.gov.tr/index.php?mode=nufus

4. Osmaniye'nin Turizm Arzı

Osmaniye İlinin turizm arzı; doğal kaynaklar, kültürel kaynaklar, ulaşım kolaylıkları olarak incelenebilmektedir. Doğal kaynaklar bakımından zengin olan ilin önemli medeniyetlere ev sahipliği yapması sebebiyle zengin kültürel kaynaklara sahip olduğu görülmektedir. Medeniyetlere ev sahipliği yapması ulaşım ağının da tarih boyunca üst düzeylerde gelişmesine sebep olmaktadır.

4.1. Doğal Kaynaklar

Bölgenin doğal kaynakları, yaylalar, mesire yerleri, ormanlar, kaplıcalar, dağlar, su kaynakları, barajlar, vadiler, parklar, tarım ürünleri ve bitki florası olarak ayrıntılı incelenebilecek bir zenginliğe sahiptir. Bunları sırayla incelediğimizde bölgede turizmin gelişimindeki önemi görülmektedir.

Karatepe Aslantaş Milli Parkı: Osmaniye'ye 30km mesafede, Kadirli ilçesinin 22km. güney doğusundaki Aslantaş yöresinde Ceyhan nehri kıyısında yer almaktadır. Güneydoğusunda yer alan. Osmaniye ili ve Kadirli ilçesine asfalt yol ile bağlıdır. Tarihi, kültürel ve doğal değerleri içeren 7715ha'lık bu alan 6831 sayılı

Orman Yasasının 25. maddesi gereğince, 28.09.1958 tarih ve 6685-19 sayılı Bakanlık oluru ile Milli Park olarak ayrılmıştır. Türkiye'nin önemli suları ve hidroelektrik amaçlı Aslantaş barajı, Milli Park içindedir. Plan ünitesi içinde kalan tarım ve yerleşim alanları dışında tüm alanın mülkiyeti Devlete aittir.

1969 yılında ilk Planına göre genel alan 7845.9ha (hektar) dır. Bu planda A-Kızılçam ve B-Baltalık işletme sınıfı olarak iki işletme sınıfı yer alır. Genel alanın verimli, verimsiz, ormanlık ve ormansız olarak dökümü şöyledir:

Verimli	Verimsiz	Ormanlık	Ormansız	Genel Alan
618.2	5104.55	5722.75	2123.15	7845.9

2007 yılında geçerli olan planda tüm ormanlar, Kızılçam (Mutlak koruma) işletme sınıfı olarak planlanmış; ormanlık, ormansız alan ve bunların dökümü aşağıya çıkarılmıştır:

Verimli	Verimsiz	Ormanlık	Ormansız	Genel Alan
1711.5	3140.5	4852.0	3154.5	8006.5

Kuzey Sınırı: Hillik deresi ile Hüseyinler mahallesinden gelen sırt yolunun birleştiği noktadan başlayarak, doğuya doğru Hillik deresini takiben Kırağı dereye, buradan Aslantaş baraj gölünün koy yaptığı yere varmaktadır.. Buradan karşıya geçerek Kışla dereyi takiben kuzeye yönelmekte sonra Camız yatık sırtını atlayarak Kaplan derenin kolunu takip etmektedir. Baraj gölünün Çığlı sırtı yakınındaki koya kavuşurarak koyu içine alacak şekilde kıyıyı takip etmektedir. Çalamazı sırtının uzantısı buruna varır. Buradan yapay hatla doğu-batı yönünde keser ve Çerçioğlu mahallesi yakınındaki sırtın göl ile birleştiği yere varmaktadır.

Doğu Sınırı: Çerçioğlu mahallesi yakınındaki sırtı takiben doğuya doğru Hücre tepe, Çambayırı sırtından kıvrılarak sırtı takiben Güneybatıya doğru Yeşil dereye, buradan sırtı takiben Çevlik tepe, Taşkesilen sırtı ve Kaplan katı sınırı ile baraj gölüne inmektedir. Baraj gölü kıyısını takip ederek Bent'e vararak Ceyhan nehrine kavuşur. Nehri güneye doğru takip ederek Kırali derenin Ceyhan nehrini kestiği yere varmaktadır.

Güney Sınırı: Ceyhan nehrinin Kırali dere ile birleştiği yerden Kırali dereyi doğu yönüne doğru takip ederek, Osmaniye-Karatepe yoluna ulaşmaktadır.

Batı Sınırı: Kırali derenin Osmaniye-Karatepe yolunu kestiği yerden kuzeye doğru sırtı takiben Meydan köydeki Cintaşı tepeye, sırtı takiben Akyol ve Hüseyinler sırtına buradan Bocayücesi tepe ile Hillik deresinin sırtı kestiği noktaya ulaşmaktadır.

Coğrafi Konumu: Milli Parkın kapladığı alan Greenwich başlangıç boylamına göre 36º10'00" - 36º19'10" doğu boylamları ile 37º12'57" - 37º18'49" kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Ceyhan nehri kenarında denizden yüksekliği 65m ile 538m (Karatepe) arasında değişmektedir.

Mülki ve İdari Yeri: Karatepe-Aslantaş Milli Park mühendisliği, Doğu Akdeniz Bölge Müdürlüğü, adana Milli Parklar Başmühendisliğine bağlıdır.

Turizm Merkezlerinden Uzaklığı: Hitit medeniyetine ait kalıntıların doğal yerlerinde sergilendiği Karatepe-Aslantaş Açık Hava Müzesi, Milli Park mühendisliği sınırları içinde yer almaktadır.

Topografik Yapı: Milli Park, Torosların eteği ile Çukurova'nın düzlükleri arasında yer alan hafif engebeli alan üzerindedir.

Milli Park içinde önemli olan tepeler şunlardır:

- Karatepe 538m
- Kalitepe 345m
- İncirlitepe 377m
- Karadağtepe 492m
- Garzedetepe 479m
- Gavurtaştepe 401m
- Bocayücetepe 338m

Önemli sırtlar kuzeybatıda Bocayücesi tepeden doğuya uzanan Koruca sırtı, Sırnıç sırtı, Koruca tepeden doğuya uzanan Karatepe sırtı vardır.

Aslantaş barajı kıyısında bulunan Karatepe, çam ormanlarıyla kaplı açık hava müzesidir. Sit alanı içerisinde bulunan mekan aynı zamanda piknik, kamp ve

trekking alanıdır. Kurulan milli park sayesinde, nesilleri yok olmaya yüz tutan bazı hayvan (turaç kuşu-karaca) ve ağaç türleri de (Bodur meşe-Halep çamı) yok olmaktan kurtarılmıştır (Haber Osmaniye internet sitesi).

Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı ve Kırmıtlı Kuş Cenneti: Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı, Karatepe-Aslantaş Milli Parkı'nın Güney kısmını (Ceyhan Nehrini merkezinde tutarak ve çevreleyerek) da içine alarak Kırmıtlı Beldesine kadar olan geniş bir alanı kaplamaktadır. Kadirli, Düziçi ve Osmaniye Merkezdeki alana yayılmıştır. (UNDP) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının Desteklediği proje ''Kırmıtlı Sulak Alanlarında Sürdürülebilir Kalkınma İçin Kuş Gözleme Turizmi'' başlığı ile (BCT) Bakü-Ceyhan-Tiflis bütçesi, (KYF) Küçük Yatırımlar Fonu'ndan finanse edilmiştir.

Şekil :3- Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı

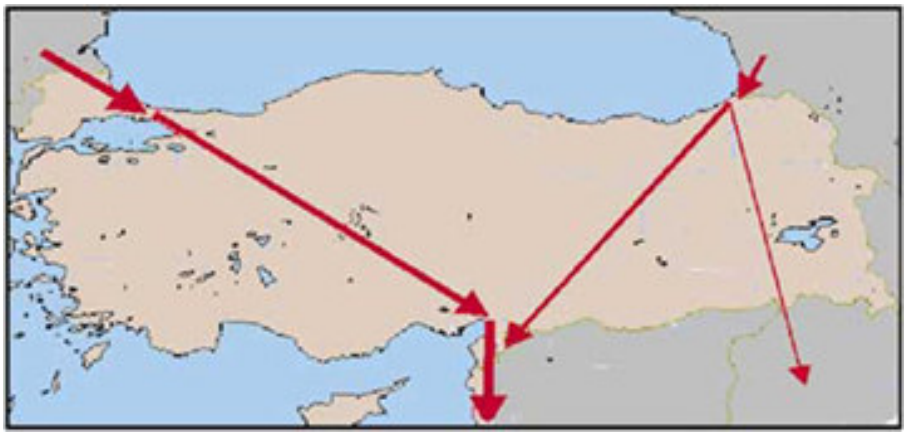

Kaynak: http://www.kirmitlikuscenneti.org/index.php?sayfa=kusturleri

Kırmıtlı Kuş Cenneti Milli Parka 23km ve Adana havaalanına 60km mesafededir. Burası göçmen kuşların konaklama yeridir. Yıl boyunca 116 kuş türü görülebilmektedir (Ek 2). Yalıçapkını, İzmir Yalıçapkını ve Alaca Yalıçapkını'nın Türkiye'de rahatlıkla gözlemlenebildiği tek yerdir.

Türkiye'de toplam 450 kuş türüne rastlanmaktadır. Bu sayı Avrupa'nın tamamında görülebilen kuş türleri sayısına eşittir (Yarar, G ve Magnin, G.,1997).

Şekil: 4 - Göçmen Kuşların Göç yolları

Kaynak: Osmaniye Orman Müdürlüğü

Osmaniye bölgesi doğa ve yayla turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu bağlamda ilde sunulan bazı alternatiflerden birkaçı aşağıda belirtilmektedir (Osmaniye İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri):

Osmaniye Yaylaları: Akdeniz Bölgesinde yazları sıcak ve nemlilik fazla olduğundan bunaltıcı bir havaya sahiptir. Bu nedenle yaylacılık bir yaşam biçimi olmuştur. İl sınırlarında, ova ile dağlar yan yana bulunduğundan kısa mesafede yaylalara ulaşılır, 20'den fazla yayla vardır.

Zorkun Yaylası Amanos Dağları üzerinde 1500m rakımlıdır. Suriye ve Çukurova'yı kuş bakışı olarak görebilen bir özelliğe sahiptir. Serin havası, doğal güzellikleri, soğuk su kaynakları, yakın mesafede bulunması ve altyapı hizmetlerinin yeterli oluşundan dolayı yöre insanlarının ilgisini çekmiş, yaz aylarında nüfusu 100 bine ulaşabilmektedir. Küreci, Ürün, Olukbaşı, Tuztaşı, Dervişpınarı, Mitisin, Fenk ve (Cebel Yaylası) Yarpuz yaylaları Amanoslarda bulunan yaylalardır.

Almanpınarı, Kaypak, Tutlupınarı ve Başpınar yaylaları Hasanbeyli ilçesinde bulunmaktadır. Hasanbeyli ve Bahçe ilçeleri Nurdağlarının eteklerinde kurulduğu için ilçeye yaylacılık amacıyla gelinmektedir.

Orta Toroslar üzerindeki Maksutoluğu, Çığşar, Akarca, Elmacık, Alideresi (Gavur Mağarası), Sıyrıngaç, Bağdaş yaylaları Kadirli ilçesinde bulunmaktadır. Tahta ve Topaktaş yaylaları da Sumbas ilçesinde bulunmaktadır Diğer yaylalar Dumanlı, Yirce, Yoğunoluk, Kanlıgöz, Oruçgazi, Karyiğitli, Gezit, Elmacık'tır.

Şelaleler ve Mesire Yerleri: Şarlak Şelalesi, Kadirli-Sumbas ilçeleri sınırında Kadirli'ye 25km. mesafede Kesiksuyu çayı üzerinde bulunur ve piknik sahaları vardır.Karaçay Şelalesi ve Mesire Yeri, şehir merkezine 4km mesafede bulunur 7km uzunluğunda, çam ve çınar ormanlarının bulunduğu vadi içerisine uzanmıştır. Karaçay deresi dik yamaçlardan aşağıya inerken 30m'lik yükseklikten aşağı dökülmektedir. Çukurova'ya has doğal bitkilerin yetiştiği mekan aynı zamanda günübirlik mesire ve trekking alanıdır

Suyun Gözü, Osmaniye merkezine 34km mesafede, Yarpuz deresinin doğduğu yerdedir. Orman içerisinde bulunan alanda kamp ve piknik sahaları vardır.

Çiftmazı Mesire Alanı, Zorkun yaylası yolu üzerinde, Osmaniye'ye 8km uzaklıkta, orman içi dilenme ve mesire yeridir.

Düziçi-Çamlık Ormaniçi Dinlenme Yeri, Düziçi ilçesine 15km, Osmaniye'ye 25km Adana'ya 110km uzaklıktadır. Kamp ve piknik için düzenlemeler yapılmıştır.

Kalecik Barajı, Osmaniye merkezinin 30km doğusunda bulunur ve çevresi, ormanla kaplıdır; piknik alanları bulunmaktadır.

Kaplıcalar: Osmaniye Haruniye Termal Turizm Merkezi 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca "Turizm Merkezi" ilan edilmiştir (17.10.1993 tarih ve 21731 sayılı Resmi Gazete). Mülkiyeti Osmaniye İl Özel İdare Müdürlüğüne ait olan tesisin işletmecisi Düziçi Kaymakamlığı Merkez ve Köylere Hizmet Götürme Birliği'dir. Tesis ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde hizmet vermektedir.

Kadirli Kokar Kaplıcası: Bayanlar ve baylar için iki havuzu bulunmaktadır. Ayrıca şifalı çamur ve içilebilen şifalı suyu vardır. (Osmaniye İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri).

Kesiksuyu Regülatörü: Kadirli ilçesinden 17km mesafedeki Gafarlı'da DSİ tarafından yaptırılan regülatör bir mesire yeri haline getirilmiştir. Burada Alabalık avlanabilmektedir.

Endemik Bitki Örtüsü: Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü Osmaniye'de, yine Akdeniz bitkilerinin tamamına yakınını görmek mümkündür. Topraklarının %42'sini oluşturan orman ve fundalıklarda; flora zenginliği bulunmaktadır. Osmaniye ilinin tabii bitki örtüsü, ova tabanlarında kültür bitkileri, eşik sahalarda makiler, yüksek kısımlarda iğne yapraklı çam ormanları ile kaplıdır.

Bitki örtüsü dikey yönde üç farklı vejetasyon kuşağı oluşturmuştur.

- Maki: Kış yaz yeşil kalan, kısa boylu, bodur ağaççık ve çalılıklardan oluşan doğal bitki örtüsüdür. Kızılçamın tahrip edildiği yerlerde daha belirgindir. Bu kuşak kıyıdan 700-800 m yüksekliğe kadar devam eder.
- Orman Kuşağı: Makinin üst sınırından başlayıp 1800-1900m'ye kadar devam eder. Alt kısımlarda geniş yapraklı ve karma, daha yükseklerde karaçam, sedir, göknar gibi iğne yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlar bulunur.
- Alpin Kat: Ormanın üst sınırından başlayıp 2000-2200m'ye kadar devam eden ve otsu türlerden oluşan doğal bitki örtüsüdür.

Kızılçam, Ardıç, Sedir ve Göknar Toroslarda görülen başlıca bitki örtüsüdür. Toros dağlarında Kızılçam'ın yayılmasına en uygun alanlar 800-1200m. arası yükseklikte bulunmaktadır. 1200m'de Kızılçam ile Ardıç özellikle Boylu Ardıç, Kokulu Ardıç ve Andız Ardıcı birlikte görülmeye başlar. Kokulu Ardıç kerestesi nedeniyle, Andız Ardıcı da iri meyvelerinden elde edilen pekmezi nedeniyle, bölgede korunan ve sıkça görülen ağaç türleridir. Ardıç türleri kurak, sıcak ve soğuğa dayanıklıdır ve bu ortamlarda yetişebilmektedir. Toroslarda 1200m'nin üstüne çıktıkça nemli ortamlarda Göknar, kurak ortamlarda ise Sedir görülmeye başlanır. Sedir kerestesi nedeniyle değerli bir ağaçtır. Konut, mobilya ve deniz araçları yapımında kullanılmaktadır. Ortalama 2200m'de Sedir ve Göknar ağaçları ormanın üst sınırlarını oluşturmaktadır.

Denizden başlayarak çok dik bir şekilde yükselen Amanos Dağlarında Karadeniz ve Marmara (Özellikle Uludağ) bölgesine benzer bir bitki örtüsü görülür.

Osmaniye'den başlayarak, 850m yüksekliğe kadar olan Akdeniz kuşağında görülen başlıca herdem yeşil sert yapraklı bitki türleri Kızılçam, Keçiboynuzu, Mastik, Menengiç, Zeytin, Meşe, Kermez Meşesi, Erguvan, Akçakesme, Adaçayı yapraklı Laden, Saparna, Laden, Murt, Alıç, Sandal, Kuşkonmaz, Azgan, Karaçalı, Katırtırnağı'dır.

Sülemiş Çamlığı ve Maarif Ormanlığı Kadirli ilçesinde bulunmaktadır.

Kent Ormanı: Zorkun yaylası yolu üzerinde, Osmaniye'ye 9km uzaklıkta, orman içi dinlenme ve mesire yeridir. Kamp kurup piknik yapmaya elverişlidir. **Yaban Hayatı:** Yaban hayatı zengin olan Osmaniye'de kurt, çakal, tilki, domuz, oklu kirpi, yumak kirpi, tavşan, porsuk, su samuru, gelincik, sincap, kuyruk, süren, yaban kedisi, cüce yarasa, yaban keçisi ve karaca gibi memeliler vardır. Kartal, şahin, doğan, kuzgun, atmaca, delice, karga, saksağan, Arap bülbülü, kumru, güvercin, ağaçkakan, baykuş, karatavuk, bülbül, keklik, turaç, ardıçkuşu, kırlangıç, ispinoz, kuyruksallayan, kızıl gerdan, söke kuşu, puhu, geceli baykuş, tarla kuşu, ibibik, alakarga ve guguk kuşu gibi pek çok kuş türüne rastlamak mümkündür. Zorkun Yaylası ve Dumanlı Tepe'de avlaklar bulunmaktadır. Türkiye'de Karaca avlanabilen altı merkezden biridir ve Akdeniz bölgesinde başka avlak yoktur.

Dağlar: Dumanlı Dağı Güney Toroslar'ın başlangıcı olarak kabul edilen Amanos Dağları Osmaniye il sınırları boyunca uzanır. Daz Tepe 1.900m yüksekliğindedir. Osmaniye Merkez İlçe'ye 25km mesafededir. Kızılçam, Ardıç, Sedir ve Göknar ormanlarından oluşan çok zengin bir orman kuşağına sahiptir. Kamp, dinlenme ve mesire yeri bulunmaktadır. İlin merkez sınırları içerisinde kalan bazı dağ ve tepelerin adı ve yükseklikleri ise (Osmaniye Valiliği internet sitesi):

Koyunmelen Dağı 2108m, Kösür Dağı 1702m, Büyük Kösür Dağı 1626m, Tozaklık Dağı 1616m, Hacıdağı 1549m, Honazin Gediği 1086m, Haçbel Dağı 1426m, Boğatepe 850m'dir

Karaoğlanoğlu Parkı: Şehit Binbaşı Karaoğlanoğlu'nun adı verilen park Osmaniye Merkez ilçede şehrin merkezinde yapılmış sosyal bir alandır.

Su Kaynakları ve Barajlar:

Bütünüyle Çukurova yöresinin özelliklerini taşıyan Osmaniye ve çevresi, su kaynakları bakımından zengin bir ildir ve su kaynaklarının önemi çok fazladır. Yılda

üç kez ürün alınan toprakların suya olan ihtiyacı önemli oranda karşılanmaktadır. Taşıdıkları alüvyonlarla meydana getirdikleri verimli tarım toprakları bunların vazgeçilmezliklerini artırmıştır. Topraklarından geçen Ceyhan nehri ve bu nehir üzerine inşa edilmiş bulunan Aslantaş, Berke, Kesiksuyu (Mehmetli) ve Kalecik barajları, hidroelektrik santralleri, yapılan kanallar ile ilin topraklarının büyük kısmının sulanmasında kullanılmaktadır.

İl sınırları içerisinden doğan ve ilden geçen bazı akarsular, Ceyhan nehri ve bu nehrin kolları olan Kesiksuyu, Kalecik çayı, Yarpuz çayı, Karaçay, Sabunsuyu, Horu, Savrun ve Sumbas çayıdır.

Ceyhan Nehri: Nurhak dağlarından doğar, 510km'lik bir akıştan sonra Akdeniz'e dökülür. Osmaniye ili içerisindeki uzunluğu 75km'dir. Üzerinde Aslantaş Barajı inşa edilmiştir.

Kalecik Deresi: Kocakuz ve Ardıçlıkaya tepelerinden doğar, tamamı il sınırları içerisindedir. Uzunluğu 25km'dir. Üzerinde Kalecik Barajı inşa edilmiştir. Hamis çayına katılmaktadır.

Karaçay Deresi: Hamo ve Hanife mezarı tepelerinden doğar, 70km'lik bir akıştan sonra Ceyhan nehrine katılmaktadır. İl sınırları içerisindeki uzunluğu 42km. dir.

Savrun Çayı: Mozgaç dağı, Akgedik mevkilerinden doğar, toplam uzunluğu 83km. dir. il içerisindeki uzunluğu 65km'dir. Kadirli ilçesinden geçerek Ceyhan nehrine katılmaktadır.

Kesiksuyu Deresi: Ümbelo ve Bozkoyak tepelerinden doğar, üzerinde Mehmetli Barajı inşa edilmiştir. Toplam uzunluğu 23km'dir. Ceyhan nehrine katılmaktadır.

Sabunsuyu Çayı: Çakıroğlu mevkiinden doğar, 43km'lik bir uzunluğa sahiptir. İl içerisindeki uzunluğu 23km'dir. Ceyhan nehrine katılmaktadır.

Yarpuz Çayı: Topbarnaz tepelerinden doğar, 30km'lik bir akıştan sonra Hamis çayına katılmaktadır. Tamamı il sınırları içindedir.

Horu (Hamis) Çayı : İki kol olarak Yerli tepe ve İnicirlikaya mevkilerinden doğar, 55km uzunluğa sahiptir. Başlangıçtaki ismi Horu çayı olmakla beraber, sonra Hamis çayı adını alarak. Cevdetiye mevkiinde, Ceyhan nehrine katılmaktadır.

4.2. Kültürel Kaynaklar

Osmaniye tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar geçen sürede bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerden bazı kültürel değerler günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. İlin kültürel zenginliği bölgede turizmin gelişimine katkı sağlayabilecek düzeydedir. Bu özellik bölgede turizmin potansiyeli olarak değerlendirilmesine ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasına sebep olabilmektedir.

Karatepe-Aslantaş Antik Kenti ve Açık Hava Müzesi: Osmaniye ili, Kadirli ilçesi sınırlarında M.Ö. 8yy.da, yani Geç Hitit Çağında, bir sınır kalesi olarak kurulmuş, Asativadaya diye adlandırılmıştır. Güneybatısındaki giriş kapısında kırık parçalarla ekli iki aslan heykeli vardır. Sağ ve sol yan odacıklarda esmer ve açık sarı, sert taneli bazalt taş bloklar üzerinde duvar kaplaması niteliğinde, o günün inanç ve yaşayışını sergileyen çeşitli figür rölyefleri (taş kabartmalar) ve aynı metin olmak üzere, karşılıklı Finike (çivi) ve Hitit hiyeroglif yazıları mevcuttur. Kapı içinde ise yaklaşık üç metre boyunda fırtına Tanrısının heykeli bulunmaktadır. Kuzeydoğu kapısında insan başlı, aslan gövdeli, karşılıklı iki sfenks vardır. Sağ ve sol odacıklarda Güneş Tanrısı rölyefi ve diğer çeşitli rölyefler ile karşılıklı aynı metin olmak üzere, Finike (çivi) ve Hitit hiyeroglif yazıları mevcuttur.

Karatepe 1946 yılına tesadüfen bulunmuştur.1946 yılının ilkbaharında Alman arkeolog Bossert başkanlığında kazı çalışmalarına başlanmış ve bu çalışmalar Prof. Dr. Halet Çambel tarafından yürütülmüştür. Yıkılan kale duvarlarının bir örneği doğu-batı istikametinde yeniden inşa edilmiştir.

Buradaki Finike (çivi) yazıları sayesinde, önceleri tam çözülememiş olan Hitit hiyerogliflerinin okunmasına imkân sağlayan bir anahtar ele geçmiştir. Dünya üzerindeki Hitit yazıları ilk defa burada okunmuştur. Bu yazılarının çözülmesiyle Anadolu'da M.Ö. 2000 yılına kadar giden hiyeroglif yazıların tamamı çözülmüştür.

Karatepe-Aslantaş'daki eserler, mimari bir bütünün parçaları oldukları için yerlerinden sökülüp kapalı bir müzeye taşınmamıştır. "Açık Hava Müzesi" kurularak eserlerin burada sergilenmesi yoluna gidilmiştir.

Karatepe-Aslantaş Açık Hava Müzesi'nin bulunduğu yer, Anadolu'daki diğer ören yerlerinden çok farklıdır. Burası, Aslantaş Barajının yapılmasıyla üç tarafı baraj gölüyle çevrili olup baraj gölü ve Andırın Ovası'na hakim bir tepede bulunmaktadır. Müze, bir yarımada şeklindeki burun üzerinde ve etrafı ormanlarla kaplıdır (Müzeler ve Kültür Varlıkları Genel Müdürlüğü internet sitesi).

Karatepe, Çukurova'yı Andırın-Göksun üzerinden İç Anadolu'ya bağlayan ve "Akyol" (Ağyol-Kocayol) diye anılan tarihi kervan yolunun üzerindedir. Bu yol; Hititlerden önce, Hitit döneminde ve haçlı Seferleri sırasında kullanılmıştır. Yakın zamanlara kadar Yörüklerin göç yolu da olmuştur (Osmaniyem internet sitesi).

- **Bodrum Kalesi ve Kastabala (Hierapolis)**: Osmaniye merkeze 15km mesafededir.1500 dönüm (Sit Alanı) alan üzerine kurulu bulunan, Kastabala şehri, M.S. 1.yy'da Romalılar tarafından kurulmuştur. Sütunlu caddesi, tiyatrosu, Bazilikası, Kilisesi, hamam kalıntıları, 13.yy kalma Kalesi ve kaya mezarlarıyla Çukurova'nın en önemli antik kentlerindendir (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verileri).

Osmaniye bölgesi tarih boyunca ulaşım yollarının geçtiği bir yol olmuştur. Bu bölgenin güvenliğinin sağlanması için kısa mesafelere çok sayıda kale inşa edilmiştir. Bu yüzden T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca Osmaniye için ''kaleler beldesi'' denmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesi):

Kaleler:

- Düziçi'nde (Harun Reşit) Haruniye Kalesi, Saman ve Kurtlar Kaleleri vardır.
- Hasanbeyli'de Karafenk Kalesi ve Savranda Kalesi olmak üzere iki kale vardır. Kaypak (Savranda) Kalesi Osmaniye'nin doğusunda, Kalecik barajının yanında yer almaktadır. Kalenin çevresi 800m'dir. Dikdörtgen biçiminde olup surları 7-10m, burçları ise 8-10m yüksekliktedir. 12 burcu ve kulesi vardır. Kale Romalılardan kalmadır. Kale meydanında su sarnıçları, bina kalıntıları vardır.
- Osmaniye Merkez'de Hemite Kalesi bulunmaktadır, Ceyhan Nehri kenarında aynı adı taşıyan köydedir. Osmaniye'nin 20km kuzey batısındadır. Yılan kale ve Toprakkale gibi iki ünlü kalenin görüş ve kontrol alanı içerisindedir. İkişer

katlı 20 burçtan ibaret surlar 8-10m yükseklikte ve 1.500m uzunluğundadır. Romalılardan kalan tiyatro, tapınak ve hamam dış surların içindedir.

- Çardak Kalesi, Osmaniye'nin doğusunda ve 6km'lik uzaklıktadır. Kale, Çardak köyünün üst tarafında 200m'lik sarp bir tepe üzerindedir. Kale, dikdörtgen biçiminde ve 10 burçludur. Romalılardan kalma bir kaledir.
- Babaoğlan Kalesi, ovada, aynı adlı köyün hakim bir tepesi üzerindedir. Ata binmiş süvari kabartması nedeniyle kalenin Hierapolis-Kastabala kentinin kurucusu ve kralı Tarkondimotos tarafından M.Ö. 39'da yaptırıldığı sanılmaktadır. Kadirli ve Osmaniye sınırında bulunmaktadır.
- Sumbas'ta Çem Kalesi bulunmaktadır, ilçenin Mehmetli beldesine 4km. mesafede, yüksek kayalıkların üzerine kurulmuştur, ortaçağ kalelerindendir.
- Toprakkale, İlçenin tarihi merkezinde bulunan kalenin tarihi ile paralellik gösterir, M.Ö.2000 Hitit uygarlığına kadar uzanmaktadır. Kale ilk çağlarda Çukurova'yı Suriye'ye bağlayan Amanos/Demirkapı geçidini kontrol altında tutmak amacıyla inşa edilmiştir. Ceyhan, Osmaniye, Dörtyol yol ayrımına ve güneydeki geçide hakim 75m yüksekliğindeki bir kayalığın ve buna eklenen yığma tepenin üzerindedir. Kale içerisindeki cephanelik ambar, sarnıç, tuvalet, hamam ve şapel kalıntıları mevcuttur.

Osmaniye'deki diğer kaleler ise (Haber Osmaniye internet sitesi):

- Kötü Kale: Gebeli mahallesinde, doğuda 1 km uzaklıktadır.
- Dereobası Kalesi: Dereobası köyü merkezinde, güneyinde küçük bir kale ve doğusunda ikinci bir kale vardır
- Mitisin Kalesi: Zorkun merkezine yaklaşık 2km uzaklıkta ve kuzeydedir. Mitisin yaylasına yakındır.
- Fenk Kalesi: Zorkun yolunda, Olukbaşı yaylasına 3km. uzaklıktadır. Karakışla Kalesi: Osmaniye şehrinin güneydoğusunda, eski Hurma köy yerine 6km uzaklıktadır
- Kırıklı Kalesi: Osmaniye merkezinin doğusunda ve Kırıklı köyündedir.

- Ceyhan ırmağının doğu sahilindeki Domuztepe Kalesi Geç Hitit Çağına ait bir yerleşim alanıdır. Müzenin iki km kuzeyindeki Kum Kalesi Haçlılar tarafından yaptırılmıştır. Kale bugün baraj gölünün suları altında kalmıştır
- Kürek Kalesi: Tüysüz Beldesi sınırları içerisindedir
- Kalealtı: Kadirli İlçesi sınırları içerisindedir

Toplam 25 kale tespit edilmiştir (İl Kültür Ve Turizm MüdürlüğüVerileri).

Camiler, Türbeler ve Kümbetler: Kadirli ilçe merkezinde bulunan Ala Camii Roma, Bizans ve Türk izlerini taşımaktadır. Bahçe İlçesinde Ağca Beycamisi ve türbesi vardır ayrıca iki kümbet bulunmaktadır. Sumbas eski camii için restorasyon projesi yapılmıştır. Envar-ül Hamit Camii.

Mozaikler Genellikle Bizans dönemine ait olan mozaiklerin (MS 5-6. y.yıl) 1.000m² civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kadirli Ala Cami alanında ve Merkez Çardak Köyü alanında bulunmaktadır. Mozaiklerde geometrik şekillerin yanında o dönemde yaşayan hayvan ve bitki figürleri bulunmaktadır.

Tablo: 13- Mozaik Envanteri

	Mozaik Alanın Bulunduğu Yer	**Mevcut Durumu**
1	**Kayalı köyü -Merkez**	**Tescilli**
2	**Aşağıçiyanlı - Kadirli İlçesi**	**Tescilli**
3	**Ala camii - Kadirli İlçesi**	**Tescilli**
4	**Yarbaşı Beldesi – Düziçi İlçesi**	**Tescilli**
5	**Cumhuriyet İlköğretim Okulu - Düziçi**	**Tescilli**
6	**Olukluçunur Köyü - Düziçi İlçesi**	**Tescilli**
7	**Yanıkkışla Köyü – Hasanbeyli İlçesi**	**Tescilli**
8	**Gaffarlı Köyü – Sumbas İlçesi**	**Tescilli**
9	**Köseli Köyü - Sumbas İlçesi**	**Tescilli**
10	**İlbistanlı Köyü - Kadirli İlçesi**	**2 Parça Tescilli**
11	**Yazlamazlı Köyü – Düziçi İlçesi**	**Tescilli**
12	**Çardak Köyü - Merkez**	**Tescillenmemiş**
13	**Dervişiye Köyü - Merkez**	**Tescillenmemiş**

Kaynak: Osmaniye Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü

Tescil aşamasında üç adet taban mozaiği daha bulunmakta olup, tescil çalışmaları devam etmektedir

Köy Enstitüsü Müzesi Düziçi'nde yer almaktadır.

Mezar Mağara Karapınar Mevkiinde Çan Çan ismi verilmiştir, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca koruma altına alınmıştır (Osmaniyem internet sitesi).

Su Kemerleri: Kentin su ihtiyacı Ceyhan nehrinin doğu yakasında bulunan Düziçi ilçesine bağlı Karagedik köyü civarındaki kaynaktan karşılanmaktadır).

Korsan Kenti Nur Dağlarında, Küllü Köyünün batısında tek çıkışı olan çok sarp ve geniş bir tepenin üzerindedir. Çok sayıda sarnıç olması nedeniyle halk arasında buraya "Sarnıç" denilmiştir. Kentin nekroholü 3km. güneyindeki (Gavurören) adı verilen kaya oyma mezarlardır. Sarnıç ve Gavurören, Küllü beldesinden 2km mesafededir.

Höyükler: Aslantaş Baraj gölü altında kalan Domuztepe'nin güney ve batı yamaçlarında Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Demir çağlarına ait yerleşimler ortaya çıkarılmıştır. Kadirli ilçesinde bulunan Topraktepe höyük, Taşlı höyük, İspir höyük, Tırmıl höyük ve Cevdetiye beldesinde Karataşlı höyük bulunmaktadır. Yapılacak araştırmalarda bu kadar verimli toprak ve sulak alanların olduğu bölgede, çok sayıda höyük bulunduğu söylenmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesi).

Osmaniye'deki yerel festival, şenlik, anma ve kutlama günleri aşağıdaki gibidir (Haber Osmaniye internet sitesi) :

- Yer Fıstığı Festivali, Osmaniye, Ekim, 3 Gün
- Hasanbeyli Kiraz Festivali, Hasanbeyli, 08 Haziran, 1 Gün
- Hasanbeyli Güreş Festivali, Hasanbeyli, 28 Ağustos, 1 Gün
- Kadirli Karakucak Güreşi, Kadirli, 25-26 Ekim, 2 Gün
- Kadirli Kültür, Sanat ve Turp Festivali, Kadirli, 09 Ocak, 1 Gün
- Osmaniye'nin Kurtuluşu, Osmaniye, 07 Ocak, 2 Gün
- Kadirli'nin Kurtuluşu, Kadirli, 07 Mart, 1 Gün
- Düziçi'nin Kurtuluşu, Düziçi, 28 Mart, 1 Gün
- Tüfek Atıcılık Yarışması, Hasanbeyli, 17 Ağustos, 1 Gün
- Güneysu Şiir Şöleni, Osmaniye, Nisan 2. Pazar, 1 Gün
- Karaoğlanoğlu Koşusu, Osmaniye, 20 Temmuz, 1 Gün

- Zorkun Yaylası Çocuk Şenlikleri, Osmaniye, 15 Ağustos, 3 Gün
- Geleneksel Aşık Feymani Şenlikleri, Osmaniye, Eylül 2. Haftası, 2 Gün
- Ekmek Ödüllü Şiir Yarışması, Osmaniye, Nisan'ın 4. Haftası, 1 Gün
- Kırmıtlı Yalıçapkınları Festivali
- Kadirli Kayıkhane Tesisleri Su Oyunları Festivali

El Sanatları: Kadirli İlçesi Kızyufuslu Köyü'nde kök boya kullanılan bu kilimler Anadolu Türk obalarının yüzyıllardır dokuduğu özgün motif ve renkler esas alınarak dokunmaktadır ve dünyanın çeşitli ülkelerine ihraç edilmektedir. İğne Oyası, tahta oymacılığı (çatal, kaşık ve süs eşyaları), semercilik, bakır işlemeciliği, geleneksel kemikten çakı sapı imalatı yapılmaktadır. Seramik ve dokumacılık gelişmiştir (Osmaniye İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri).

Ham maddesi Toprakkale ilçesine bağlı Tütsüz köyü civarındaki volkanik curuflardan (leçe taşı) elde edilerek, Çukurova Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nda üretilen çeşitli seramik ürünleri, dayanıklılıkları ve motifleriyle Osmaniye'nin simgelerinden biri olma yolundadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesi).

Yöre Mutfağı: İçli köfte, çiğköfte, mercimek köftesi, bulgur pilavı, tirşik, kısır, batırık, ciğer kavurma, mumbar dolması**,** çiççice (domatesli pilav), tarhana çorbası, toğga, yüksük çorbası, sıkma**,** hedik**,** gözleme, etli kömbe, kuru kömbe, yufka ekmek, halka tatlı, künefe, bici bici, şalgam suyu.

Sit Alanları: 35 Arkeolojik ve 3 Doğal Sit Alanı toplam 38 sit alanı mevcuttur, kentsel sit ve tarihi sit bulunmamaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verileri).

4.3. Ulaşım

Osmaniye ili coğrafi konum olarak tarih boyunca ulaşım yolları üzerinde bir geçiş bölgesi olma özelliği göstermektedir. Osmaniye ili, ulaşım açısından çok şanslı konumdadır. İli Adana'ya bağlayan D-400 karayolu gidiş, geliş çift şeritlidir. Ayrıca Tarsus-Adana-Gaziantep ve İskenderun TEM oto yolu ilden geçmektedir. İskenderun limanına 75km mesafededir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'yu batıya bağlayan demiryolu ve İstanbul-Bağdat demiryolu hattının Osmaniye'den geçmesi de ili,

ulaşım yönünden avantajlı kılmaktadır. Toplam köy yolu ağı 1720 km'dir. 889km'si asfalt ve 157 köy faydalanmaktadır, 831km'si stabilize 3 köy faydalanabilmektedir.

Tablo: 14- Osmaniye'deki Tescilli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları:

Sivil Mimarlık Örneği	**10**
Dinsel Yapılar	**8**
Kültürel Yapılar	**12**
İdari Yapılar	**5**
Askeri Yapılar	**4**
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	**-**
Mezarlıklar	**14**
Şehitlikler	**1**
Anıt ve Abideler	**-**
Doğal Varlıklar	**2**
Kalıntılar	**17**
Korunmaya Alınan Sokaklar	**-**
TOPLAM	**73**

Kaynak: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü internet sitesi

İlin toplam karayolu ağı 376km'dir: Devlet yolu 66km, il yolu 238km ve otoyol 72km'dir. Demiryolu ağı ise 60km'dir. Adana havaalanına 86km uzaklıktadır. Gaziantep havaalanı 122 km mesafededir.

Tablo: 15- Osmaniye'de Bulunan Seyahat Acentalarının Sayısı

GRUBU / **SAYI**	**A Grubu**	**AG Grubu**	**B Grubu**	**C Grubu**
	2	**-**	**1**	-

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesi

Turizm İşletme Belgeli Seyahat Acentesi sayısı dörde ulaşmıştır (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri)

Osmaniye'den diğer illere otobüs seferleri 30 değişik firma ile yapılmaktadır ve Türkiye'nin her tarafına 24 saat seferler düzenlenmektedir.

Tren, ekspres tren, ekspres ray otobüsü ile İstanbul-Gaziantep, Eskişehir-Diyarbakır, Adana–Elazığ, Mersin-Islahiye gidiş ve dönüş demiryolu ulaşımı Osmaniye üzerinden yapılmaktadır.

Şehir içi ulaşımda yedi taksi şirketi, her semte giden dolmuşlar ve belediye otobüsleri kullanılmaktadır. Adana'ya sabah 06:20- 18:00 arasında her 15 dakikada bir otobüs gitmektedir.

4.4. Osmaniye'nin Bölgenin Ekonomik Yapısı Çerçevesinde Turizm Yatırımlarının ve İşletmelerinin Mevcut Durumu ve Sorunlar

2003 yılında açılan Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi İlin gelişmesine büyük katkılarda bulunmuştur. İlde son yıllarda yapısal değişime rastlanmaktadır. Teşvik yasasıyla ucuz elektrik ve istihdamda vergi muafiyeti sağlanmasıyla İlde yatırım hamleleri başlamıştır. Çevre illerden sanayi yatırımı yapmak için çok sayıda yatırımcı gelmeye başlamıştır (Osmaniye Belediyesi internet sitesi). Yakın gelecekte turizm tesislerine de yatırım yapılması beklenebilir. Bakü-Ceyhan boru hattı yatırımları ile paralel Osmaniye'de ekonominin gelişeceği beklentisi bulunmaktadır.

Haruniye Kaplıcası: 115 oda ve 192 yatak kapasitesine sahip kaplıca tesisinin iki havuzu bulunmaktadır. Kaplıca Mayıs-Ekim aylarında günde yaklaşık 1000 kişiye hizmet vermektedir. Tesis ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde hizmet vermektedir. 1993 yılında Turizm merkezi ilan edilerek, yerli ve yabancı turistlerin ziyaretine açılan Haruniye Kaplıcası Sağlık turizmi açısından bir cazibe merkezi olma konumundadır. İl merkezine 47km, Düziçi İlçesine ise 15km. mesafede olup, Ceyhan nehri kıyısında günlük 14.811 kişiye yetecek kapasitede termal su kaynağı bulunmaktadır. Turizm merkezine 600m. Mesafede bulunan yeni bir alan Osmaniye Valiliği tarafından yap işlet devret modeli dahilinde, en az 300 yatak ve 3 yıldızlı olmak üzere 27.12.2006 tarihinde yatırımcıya kiraya verilmiştir.

Kadirli Kokar Kaplıcası: Bayanlar ve baylar için iki havuzu bulunmaktadır. Ayrıca şifalı çamur ve içilebilen şifalı suyu vardır. (Osmaniye İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü). Kokar kaplıcalarının yolu yetersizdir. Asfaltta çökmeler oluşmuştur. Yolun devamında Şarlak Şelalesi ve vardır. Altyapı yatırımları ile iki turistik değer

birden kurtarılmış olacaktır. Bungalov'lar bakımsız durumdadır, kapasite genişletme ve modernizasyon yatırımları gerekmektedir.

Kadirli Sülemiş tesislerine yenileme yatırımları gerektiği ifade edilmektedir. Osmaniye Merkezde bulunan üç yıldızlı otel kullanılan teknoloji ve yönetim personel açısından iyi durumdadır. Personeli yeterli sayıda ve niteliktedir.

Osmaniye Merkez ve ilçelerinde yerli ve yabancı turist gruplarına hitap edebilecek yeterli sayıda konaklama tesisleri bulunmamaktadır.

Regülatörde bulunan alabalık tesislerinin yolu yetersizdir, bakım ve onarım gerekmektedir.

Yeme-içme sektörü yörede gelişmiştir. Çok değişik yemek kültürüne hitap edecek küçük lokantalar vardır fakat kalabalık turist kafilelerine kapasite olarak hazırlıklı değillerdir.

5. Osmaniye İlinin Turizm Talebi

Osmaniye ilinin turizm talebini iç ve dış turizm açısından değerlendirmek bölgeye turizmin katkılarının daha net görülmesine sebep olmaktadır. Osmaniye iline gelen iç ve dış turistlerin özellikleri, beklentileri, harcama kalıpları turizmin bölgeye katkılarının yönünü etkilemektedir.

5.1. İç Turizm Açısından Değerlendirme

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının internet sitesinde yayınladığı 43 destinasyondan İskenderun ve Tarsus destinasyonlarına yakındır. Çevre illerden yayla turizmi için gelinmektedir. Av turizmi ve kaplıcalara girmek amaçlı gelenler de mevcuttur. Karatepe-Aslantaş Açık Hava Müzesi ve Milli Parkını ziyaret amaçlı seyahatlerin tam bir istatistiği olmamakla birlikte, müze ziyareti amaçlı seyahatlerin önemli bir payı olmaktadır. Ayrıca Bakü-Ceyhan boru hattında çalışan yöneticiler ve mühendisler üç yıldızlı otelin konforlu odalarından dolayı Osmaniye'de konaklamayı tercih ettikleri gözlenmektedir.

Tablo: 16- 1998-2007 Arasında Konaklayan Yabancı Turist Sayısı

1998-2007 (ilk 6 ay)

İLİ : OSMANİYE

	Otel	Oda sayısı	Yatsa	T.Yerli	T.yabancı	Toplam
1998	5	163	291	34.474	116	34.590
1999	5	163	291	28.864	56	28.920
2000	5	163	291	23.655	117	23.772
2001	6	215	395	30.812	120	30.932
2002	6	215	395	35.016	645	35.661
2003	7	227	430	41.833	411	42.244
2004	7	227	430	56.163	392	56.171
2005	7	227	430	43.226	347	43.573
2006	7	227	430	33.582	199	33.781
2007 *	4	141	285	11.509	170	11.679

Kaynak: Osmaniye İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

* 2007 yılı dört oteli ve 6 aylık konaklama değerleridir.

Tablo: 17- Karatepe Açıkhava Müzesi Ziyaretçi Sayısı

YILI	T.Yerli	T.yabancı	Toplam
1998	**4.532**	**1.574**	**6.106**
1999	**4.204**	**545**	**4.749**
2000	**3.550**	**1.199**	**4.749**
2001	**5.000**	**1.314**	**6.314**
2002	**5.642**	**2.223**	**7.865**
2003	**1.667**	**1.527**	**3.194**
2004	**8.594**	**2.614**	**11.208**
2005	**9.418**	**2.799**	**12.217**
2006	**6.540**	**1.762**	**8.302**
2007*	**3.613**	**592**	**4.205**
Toplam	**52.760**	**16.149**	**68.909**

Kaynak: Osmaniye İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

***** 2007 yılı ilk beş ay ziyaretçi sayılarıdır.

Tablo: 18- Kastabala Yerli Ve Yabancı Ziyaretçi Sayısı

YILI	T.Yerli	T.yabancı	G.Toplam
1998	405	330	735
1999	752	197	949
2000	365	395	760
2001	289	356	645
2002	296	380	676
2003	672	141	813
2004	4980	141	5121
2005	344	173	517
2006	624	209	833
2007	327	28	355
Toplam	2107	1658	11404

Kaynak: Osmaniye İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü

5.2. Dış Turizm Açısından Değerlendirme

Osmaniye ilinin dış turizmi fazla gelişmemiş olmasına rağmen bazı ülke vatandaşlarının kalış süreleri yüksekliği olumlu bir faktör olmaktadır. Ancak ziyaret amacı tam olarak belli olmamakla beraber turistik ziyaretlerin teşvikinin sağlanması dış turizmin olumlu etkiler yaratmasına sebep olacaktır.

Aşağıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere, Osmaniye'ye gelen yabancı sayısı yerli turistlere kıyasla yok denecek kadar azdır. Yabacılar arasında özellikle Hindistan'dan gelenlerin fazlalığı görülmüş ve bu turistlerin Bakü-Ceyhan Boru Hattı için seyahat eden iş turistleri olduğu anlaşılmıştır. İş amaçlı gerçekleştirilen ziyaretler bölgenin sahip olduğu turistik cazibenin sunulması ile turistik gezilerin ön plana çıkmasına sebep olacaktır.

Tablo: 19- İllere Göre Konaklayan Kişi, Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi Ve Milliyetlerin Dağılımı (2003-2004)

	OSMANİYE					
MİLLİYET	KONAKLAYAN KİŞİ SAYISI		GECELEME SAYISI		ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ	
	2003	**2004**	2003	**2004**	2003	**2004**
ALMANYA	42	33	208	483	5,0	14,6
FRANSA	27	18	259	144	9,6	8
İNGİLTERE	17	29	57	84	3,4	2,9
İSPANYA	-	2	-	60	-	30
İTALYA	6	-	29	-	4,8	-
BENELÜKS ÜLKELERİ	2	3	6	64	3,0	21,3
İSKANDİNAV ÜLKELERİ	8	2	8	31	1,0	15,5
TOP.AVRUPA OECD	102	87	567	866	5,6	10
A.B.D.	55	33	358	529	6,5	16
AVUSTRALYA	2		3		1,5	
JAPONYA	4		4		1,0	
TOPLAM OECD	**163**	**120**	**932**	**1.395**	**5,7**	**11,6**
B.D.T.	11	4	14	16	1,3	4
YUGOSLAVYA	1	9	20	270	20,0	30
BULGARİSTAN	3	1	4	1	1,3	1
ROMANYA	1	7	2	25	2,0	3,6
TOP.DOĞU AVRUPA	**16**	**21**	**40**	**312**	**2,5**	**14,9**
IRAK	24	14	43	31	1,8	2,2
LİBYA (Toplam Afrika)	-	8	-	9	-	1,1
SURİYE	7	1	10	1	1,4	1
TOP.BATI ASYA	31	15	53	32	1,7	2,1
ÇİN HALK CUM.	2		6		3,0	
HİNDİSTAN	147	151	1 302	2.827	8,9	17,7
İRAN	13	9	26	9	2,0	1
TOP.GÜN.ASYA	162	160	1 334	2.836	8,2	17,7
TOPLAM ASYA	**193**	**175**	**1 387**	**2.868**	**7,2**	**16,4**
YABANCI TOPLAM	**372**	**324**	**2 359**	**4584**	**6,3**	**14,1**
TÜRKİYE	15 642	17.572	24 679	22.619	1,6	1,3
GENEL TOPLAM	**16 014**	**17.896**	**27 038**	**27.203**	**1,7**	**1,5**

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verileri

3. BÖLÜM

OSMANİYE İLİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM AÇISINDAN YEREL HALKIN TURİZME BAKIŞININ İNCELENMESİNE YÖNELİK YAPILAN ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE OSMANİYE İLİNİN TURİZM POTANSİYELİNE YÖNELİK ''ÜZFT (ÜSTÜNLÜKLER, ZAYIFLIKLAR, FIRSATLAR, TEHDİTLER)'' ANALİZİ VE MODELİN KURULMASI

1. Sürdürülebilir Turizm Açısından Osmaniye'de Yerel Halkın Turizme Bakışının İncelenmesine Yönelik Bir Anket Çalışması

Bu alan araştırması sırasında 17-27 Eylül 2006 tarihleri arasında Osmaniye Merkez, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli, Toprakkale ve Sumbas ilçelerine saha gezileri düzenlemiştir. Bu bölgede gerçekleştirilen saha gezileri, anket çalışması ve ÜZFT durum analizi şeklindeki bir çalışma niteliğinde olmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Osmaniye İlinde gerçekleştirilen bu gezideki amaç; gözlem, yüz yüze görüşme ve anket gibi veri toplama yöntemleriyle bu yörelerin yerel halkının turizme bakış açısının incelenmesi için gerekli bilgi altyapısını oluşturmaktır. Bölümün bundan sonraki kısımlarında, veri toplama ve incelemede kullanılan yöntemlere, üstünlük, zayıflık, fırsat, tehdit analizine ve bu çalışmada elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlara yer verilecektir. Araştırmanın amacı yerel halkın bakışı olurken, kapsamı ise Osmaniye İlindeki yerel halk ve bölgenin turizm potansiyeli olmaktadır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Uygulanması

Osmaniye İline yönelik gerçekleştirilen bu çalışmanın analiz birimini Osmaniye Merkez, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli, Toprakkale ve Sumbas'taki yerel halk oluşturmaktadır. Bu bağlamda ankete konu olacak popülasyon, 2000 nüfus sayımına göre yaklaşık olarak her ilçede nüfusun binde biri (% 0,1) olacak şekilde Osmaniye Merkez'de 207.862, Bahçe'de 26.398, Düziçi'nde 83.709, Hasanbeyli'de 7.101, Kadirli'de 102.412, Sumbas'ta 16.776 ve Toprakkale'de 14.519; nüfusun tamamına yönelik olacak şekilde belirlenmiştir. Deneklerin temsil yeteneğinin yüksek olmasını sağlamak adına, tabakalı örnekleme yöntemine başvurulmuş, cinsiyet ve ikamet özellikleri sabitlenerek rassal seçime gidilmiştir. Sözgelimi, ikamete göre her yörenin popülasyonundan % 0,1'lik dilim alınmış (toplam 459 denek) (Osmaniye Merkez'de 208, Bahçe'de 26, Düziçi'nde 84, Hasanbeyli'de 7, Kadirli'de 103, Sumbas'ta 17 ve Toprakkale'de 14) ve örneklem sayısı her yörede cinsiyete göre ve yaklaşık olarak yaş gruplarına eşit tutulmuştur (230 bayan ve 229 bay) (18-30 98 kişi, 31-40 97 kişi, 41-50 92 kişi, 51-60 88 kişi, 61 ve üstü 84 kişi). Bu konudaki detaylar ise izleyen tabloda görüldüğü gibidir. Katılımcılarla ilgili bilgiler tablolar şeklinde ifade edilerek konunun net olarak görülmesi sağlanmıştır.

1.3. Anket Bulgularının Değerlendirilmesi

Anket bulgularının okuyuculara düzenli bir şekilde aktarılabilmesi için, sorulara verilen cevaplar başlıklar altında toplanmış ve ilgili tablolarda özetlenmiştir

1.3.1. Ankete Katılanların Yaş Kriteri

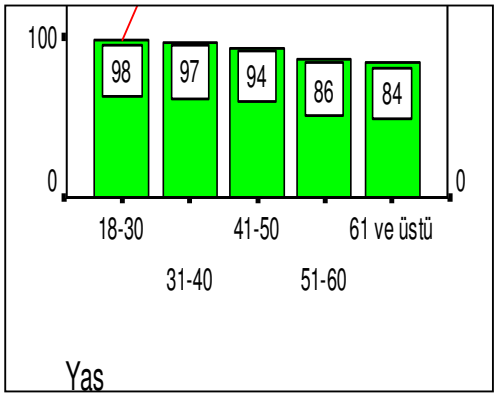
Osmaniye Merkez ve altı ilçede deneklerin yaş grupları eşit tutulmaya çalışılmış, eşitliğin sağlanamadığı yerlerde yaşça küçük olan gruba öncelik verilmiştir.18-30 yaş arasında 98 kişi, 31-40 yaş arasında 97 kişi, 41-50 yaş arasında 92 kişi, 51-60 yaş arasında 88 kişi, 61 ve üstü 84 kişiye anket uygulanmıştır.

Tablo: 20- Katılımcıların İkamet, Cinsiyet ve Yaş Özelliklerine Göre Dağılımı

		18-30	31-40	41-50	51-60	61 ve üstü
Osmaniye Merkez	Bayan	21	21	21	21	20
	Bay	21	21	21	21	20
Bahçe	Bayan	3	3	3	2	2
	Bay	3	3	3	2	2
Düziçi	Bayan	9	9	8	8	8
	Bay	9	9	8	8	8
Hasanbeyli	Bayan	1	1	1	1	---
	Bay	1	1	1	---	---
Kadirli	Bayan	11	10	10	10	10
	Bay	11	11	10	10	10
Sumbas	Bayan	2	2	2	2	1
	Bay	2	2	2	1	1
Toprakkale	Bayan	2	2	1	1	1
	Bay	2	2	1	1	1
TOPLAM		98	97	92	88	84

Bu tablo 17-27 Eylül 2006 tarihleri arasında Osmaniye İlinde gerçekleştirilen anket çalışmasına dayanarak oluşturulmuştur.

Tablo: 21- Ankete Katılanların Yaşları

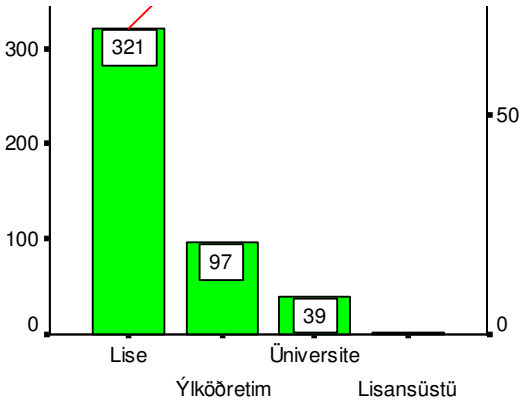
1.3.2. Ankete Katılanların Cinsiyeti

Her ilçede bayanlar ile baylar arasında denge sağlanmaya özen gösterilmiş toplamda 230 bayan ve 229 bay anket çalışmasına katılmıştır. Bu konudaki bilgi ise tablo 14'de yer aldığı gibidir. İl ve ilçelerdeki dağılım tablo olarak oluşturulmuştur.

1.3.3. Ankete Katılanların Eğitim Durumu

Ankete katılan 459 denek incelendiğinde 321 katılım ile lise mezunlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ankete katılanlardan ilköğretim mezunları 97, yüksekokul ve üniversite mezunları 39 kişi, yüksek lisansüstü eğitim yapan 2 kişi olduğu görülmektedir.

Tablo:22- Ankete Katılanların Eğitim Durumu

1.3.4. Ankete Katılınan İlçe

Osmaniye Merkez'de 208, Bahçe'de 26, Düziçi'nde 84, Hasanbeyli'de 7, Kadirli'de 103, Sumbas'ta 17 ve Toprakkale'de 14, her ilçede nüfusun % 0,1'i olmak üzere toplam 459 kişi ankete katılmıştır.

Tablo: 23- Ankete Katılınan İlçe

İlçe	**Osmaniye Merkez**	**Bahçe**	**Düziçi**	**Hasanbeyli**	**Kadirli**	**Sumbas**	**Toprakkale**
Katılım (kişi)	208	26	84	7	103	17	14
Nüfus	207.862	26.398	83.709	7.101	102.412	16.776	14.519

1.3.5. Yerel Halkın Turizme Yönelik Bilgi Seviyesinin Tespiti

Ankette genel turizm ve Osmaniye'de turizm ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Örneklerden, bu ifadelere katılıp katılmadıklarını, beşli bir ölçek çerçevesinde belirtmeleri istenmiştir. Ölçekte yer alan değerler aşağıdaki gibidir:

5: Kesinlikle Katılıyorum
4: Katılıyorum
3: Kararsızım
2: Katılmıyorum,
1: Kesinlikle Katılmıyorum

Katılımcılardan alınan cevaplara karşılık gelen ilgili ölçek değerlerinin, her bir ifade için ağırlıklı ortalaması alınmıştır. Bu ortalama değerler, yerel halkın turizm hakkındaki bilgi/farkındalık seviyelerini göstermektedir. Buna göre, belirtilen ifadenin karşısına gelen ortalama değerler, 3'ün altında ise, ifadeye katılımın olmadığını, 1'e yaklaşıldıkça şiddetini; 3'ün üstünde ise ifadeye katılımın olduğunu

ve 5'e yaklaştıkça katılımının derecesini göstermektedir. Bu bağlamda, ortalama değer 3 veya buna yakın ise, bir kararsızlık söz konusudur denebilir.

Sonuç olarak; tabloya bakıldığında, yerel halkın turizmin ekonomik katkılarının farkında olduklarını görmekteyiz (ortalama 4,9 ve 4,7). Turizm ile sosyo-ekonomik gelişmenin daha hızlı sağlanabileceği ve turizmden yeterince pay alınamamaktadır ifadesine katılmışlardır (ortalama 3,95 ve 4,08). Turizmden daha fazla pay alınabilmesi için projeler yapılması gerektiği ifadesine 4,59 gibi ''katılıyorum''dan, ''kesinlikle katılıyorum''a yaklaşan cevaplar verilmiştir. Yeme içme, konaklama ve alışveriş sonucu para kazanabilineceğine ve yörede yapılan yemek, tatlı ve içeceklerin turistlerin ilgisini çekebileceğine dair ifadelere 4,84 ile 4,81 gibi 5'e yaklaşan cevaplar verilmiştir. Çok sayıda turist gelirse aşçıların kısa zamanda hazırlık yapabilecekleri konusunda yerel halk kararsız kalmıştır (ortalama 3,2). Katılımcılar yörede yeterli sayıda konaklama tesisi olduğu ifadesine kesinlikle katılmamaktadır (ortalama 1,06).

Tablo: 24- Yerel Halkın Turizme Yönelik Bilgi Seviyesi

Hüküm Cümlesi	Ortalama
Turizm faaliyetleri ile gelir elde edilir	4,9
Turizm faaliyetlerinden de sanayi ve tarımda olduğu gibi gelir elde edilebilir	4,7
Turizm ile bir bölgede sosyo-ekonomik gelişme daha hızlı sağlanabilir	3,95
Osmaniye ili ve ilçeleri turizmden yeterince pay alamamaktadır	4,08
Osmaniye ili ve ilçelerinin turizmden daha fazla pay alması için projeler yapılmalıdır	4,59
Turist gelirse yeme içme, konaklama ve yapılan alışveriş sonucu para kazanılabilir.	4,84
Yörede yapılan yemekler, tatlılar ve içecekler turistlerin ilgisini çekebilir	4,81
Çok sayıda turist gelirse lokantalardaki aşçılar her türlü yöresel yemeği, tatlıyı ve içeceği kısa zamanda hazırlayabilir	3,2
Gelen turistler konaklamak isterlerse yörede yeterli sayıda konaklama tesisi vardır.	1,06

Tablonun incelenmesi ile görüldüğü gibi yerel halkın turizme yönelik bilgi seviyesinde ‘‘turizm faaliyetlerinin gelir etme’’ özelliğinin öncelikli olduğu 4,9-4,7 ve 4,84 ortalama değerleri ile tespit olunmuştur. Bu düşünceyi sosyo-ekonomik gelişimi hızlandıracağı görüşü izlemektedir. Her iki ifade de turizmin gelir yaratıcı özelliği üzerinde durmaktadır.

1.3.6. Lokantaların Yetersiz Kalması Durumunda Ev Halkının Yemek Yapıp Satarak Para Kazanma Fikrine Ve Ev Pansiyonculuğu İle Para Kazanma Fikrine Verilen Cevaplar

Yöre halkının evde yemek yapıp satma fikrine katılmamak yönünde eğilimi vardır (ortalama 2,2) ve ev pansiyonculuğu konusunda kararsız kalmışlardır (ortalama 3). Bu düşünceler bölge halkının bireysel düzeyde turizme katılma konusunda çok fazla istekli olmadığını ifade etmektedir.

1.3.7. Yöredeki Kültürel ve Doğal Kaynaklara Yönelik Düşüncelerin Tespiti

Bu çalışmada sorulan bu soru ile yöredeki tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerlerinin çok fazla bilinmekte olduğu anlaşılmıştır (ortalama 4,94).

Yörede kilim, halı, el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır (ortalama 4,9); en yüksek ortalamalara sahiptirler. Yöredeki ılıca, kaplıca ve şifalı suların varlığı bilinmektedir (ortalama 4,76).Yörede tabiat parkı, piknik yeri, yeşil alan ve mesire yeri olduğu bilinmektedir (ortalama 4,6). Yöredeki göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynaklarının varlığı bilinmektedir(ortalama 3,94). Düzenli olarak festivaller ve şenlikler düzenlendiği fark edilmiştir (ortalama 3,83). Fakat yörede turistlerin kullanabileceği çeşme, tuvalet ve parkın olduğu görüşüne kesinlikle katılmamaktadırlar (ortalama 1,11). (Tablo 25)

Tablo:25- Yerel Halkın Kültürel ve Doğal Kaynaklara Yönelik Düşüncelerin Tespiti

Hüküm Cümlesi	Ortalama
Yörede tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri vardır	4,94
Yörede ılıca, kaplıca ve şifalı sular vardır	4,76
Yörede tabiat parkı, piknik yeri, yeşil alan ve mesire yeri vardır	4,6
Yöredeki göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynaklarının varlığı bilinmektedir	3,94
Yörede turistlerin kullanabileceği çeşme, tuvalet park vardır	1,11
Yörede kilim, halı, el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır	4,9
Yörede düzenli olarak festivaller ve şenlikler düzenlenmektedir	3,83

Yöre insanının yöresinin kültürel ve doğal değerleri hakkında bilgi sahibi olduğu görülmekle beraber, turistin ve kendi bireysel ihtiyacının karşılanmasına yönelik çeşme ve tuvalet benzeri ihtiyaçların eksikliğini bildiğini göstermektedir.

1.3.8. Ev Pansiyonculuğu veya Yöresel Yemek Yapıp Para Kazanmak İstenilmemesi Durumu

Ev pansiyonculuğu veya yöresel yemek yapıp para kazanmak istemem ifadesine; kesinlikle katılmıyorum eğiliminde cevap verilmiştir (ortalama 1,05). Yerel halkın bu konuda bireysel davranışını tespit etmeye yönelik olan bu soru ile halkın bu konudaki kararlılığı belirlenmiş olmaktadır. Bu soru bir önceki benzer soru ile aynı anlamı taşımakta olup bu soru ile bir kontrol yapılması amaçlanmıştır.

1.3.9. Yöreye Yabancı Turist Gelip Gelmemesi Ve Yöreye Yerli Turist Gelip Gelmemesi Durumu ile ilgili düşünceler

Yöreye yabancı turist gelmesin, yöreye yerli turist gelmesin şeklindeki iki ifadeye de aynı cevap verilmiştir (ortalama 1,02), bu cevaplar deneklerin, ifadelere kesinlikle katılmadıklarını göstermektedir. Bu soru da bir kontrol niteliği taşımakla birlikte halkın yabancı turiste karşı olumlu bir görüşü olduğu tespit edilmiştir.

1.3.10. Yerli Yabancı Turist Tercihi

Deneklere yerli veya yabancı turist tercihleri sorulduğunda %98 oranında ‘‘fark etmez’’ cevabını vermişlerdir. Bu soruda yerli turist ile yabancı turist tercihinin bölge halkı tarafından çok fazla önemli olmadığı ve her ikisinin de olabileceği düşüncesi taşıdıkları anlaşılmıştır.

1.3.11. Yabancı Turistlerin Örf ve Adetlerinin Farklı Oluşu

Yabancı turistlerin örf ve adetlerinin farklıdır ama yine de gelsinler ifadesine (ortalama 4,87) ‘‘kesinlikle katılıyorum’’a yakın cevap gelmiştir. Yerel halkın açık fikirli, yenilikçi ve farklı kültürleri tanımaya meraklı özelliği turizmin gelişimine imkan sağlayıcı bir özelliktir. Bu tespit bölgede turizmin geliştirilmesi bölgesel kalkınmanın sağlanmasının önemini vurgulamak bakımından önemli olmaktadır.

1.3.12. Turistlerin Gelmesine Olan Destek ve Fırsat Görülürse Turizm Faaliyetine Girilmesi Durumu

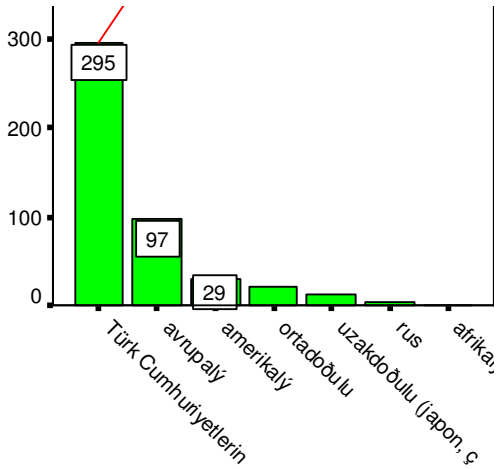
Yöremize yerli ve yabancı turist gelmesini destekliyorum ve fırsat görürsem turizm faaliyetlerine katılırım ifadesine ‘‘kesinlikle katılıyorum’’ ‘a çok yaklaşan (ortalama 4,93) cevaplar seçilmiştir. Turizm faaliyetine katılmaya istekli olmaları turizmin bölgesel kalkınmaya olumlu etkisi bakımından önemli olmaktadır. Bu

tercihte ortak dil ile anlaşabilmenin getireceği kolaylıkların dikkate alındığı görülmektedir.

1.3.13. Yabancı Turist Tercihi

Osmaniye Merkez ve altı ilçede yapılan ankette tek seçim yapmak gerekirse hangi yabancı turisti seçersiniz şeklinde sorulan soruya 295 kişi (%64) Türk Cumhuriyetleri, 97 kişi (%21)Avrupalı, 29 kişi (%6)Amerikalı seçeneğini seçmiştir. Sıralama Ortadoğu, Uzakdoğu ve Rus olarak devam etmektedir (Tablo 26)

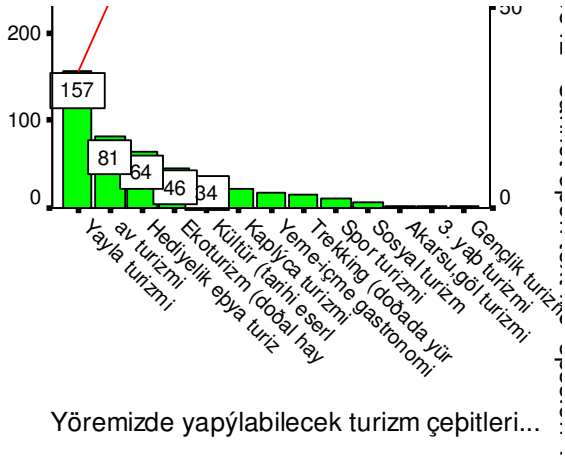
Tablo: 26-Ankete Katılanların Yabancı Turist Tercihi

1.3.14. Yörede Yapılabilecek Turizm Çeşitleri

Katılımcılar tarafından yörede yapılabilecek turizm çeşitlerinden sadece birinin seçilmesi istenmiştir. 157 katılımcı yayla turizmi (%34), 81 katılımcı av turizmi (%18), 64 katılımcı alışveriş turizmi (%14), 46 katılımcı ekoturizm (%10), 34 katılımcı kültür turizmi (%7,4) seçmişlerdir. Tablo 27'ün incelenmesi ile de bu durum ayrıntılı olarak görülmektedir.

Tablo:27- Yörede Yapılabilecek Turizm Çeşitleri

Bu anket çalışmasında bu soru ile bölgenin doğal çekiciliklerinin turizmin geliştirilmesinde kullanılmasının ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır.

1.3.15. Eklemek İstenenler

Katılımcılara varsa önerilerini yazabilmeleri için anketin sonunda açık uçlu bir soru sorulmuştur. Bu son soruya 409 katılımcı cevap yazmamıştır. 21 katılımcı devlet yatırımları gerektiğini (altyapı, turistik tesis vb), 15 katılımcı halkın eğitilmesi gerektiğini, 10 katılımcı belediye yatırımlarının gerektiğini belirtmiştir. 4 katılımcı ise turizmin gelişeceği konusunda ümitsiz olduklarını yazmışlardır.

2. Anket Bulgularının Genel Olarak Değerlendirilmesi

Bu anket sonucunda, Osmaniye İlinde turizmin geliştirilmesi kapsamında ulaşılan en dikkate değer sonuç; ilin sahip olduğu turizm potansiyelinin değerlendirilmediği, ulusal ve uluslar arası turizm pazarından pay alamadığı gerçeğidir. Anketten elde edilen sonuçlar ve değerlendirmeler ana hatlarıyla aşağıda ele alınmıştır.

Yerel halkın turizme yönelik bilgi seviyesi yeterlidir, turizmden gelir elde edileceğinin farkındadır ve bu gelirin tarım ve sanayiye eşdeğer ölçülerde olacağını düşünmektedirler.

Turizmden pay alınamadığını, pay alabilmek için projeler ve yatırımlar yapılması gerektiğini bilmektedir.

Turizm ile kalkınmanın, sosyo-ekonomik gelişmenin sağlanabileceğini görmektedirler. Fakat turizmin faydalarından yararlanabilmek için önce yöreye turistin gelmesi gerektiğini ve böylece gelen turistlerden konaklama, yeme içme ve hediyelik eşya satımı ile para kazanılabileceği bilinmektedir.

Yeme içme tesislerinin ve aşçıların yetersizliği konusunda kararsızlıkları olsa da konaklama tesislerinin yeterli olmadığı konusuna kesinlikle katılmaktadırlar.
Talep olsa bile yeme içme konusunda faaliyet göstermeye katılmama fikrine daha yakın bir kararsızlıkları vardır. Konaklama ihtiyacını gidermek için seçeneklerden bir tanesi olan ev pansiyonculuğu konusunda kararsız kalmışlardır.

Yerel halk yöresel yemek, tatlı ve içeceklerin turistlerin ilgisini çekeceğini tahmin etmektedir, gastronomi turizmi geliştirilmesi gereken potansiyellerden bir tanesidir.

Yerel halk Osmaniye Merkez ve ilçelerinde doğal ve kültürel kaynakları bilmektedirler. Yöredeki şifalı sular ve rekreasyon alanları su kaynaklarından (göl, akarsu) daha çok bilinmektedirler.
Yörede yeterince çeşme, tuvalet ve park olmadığı vurgulanmaktadır.

Yörede düzenlenen festivaller ve şenlikler kilim yapımı kadar bilinmemektedir. Katılımcılar ev pansiyonculuğu veya yeme içme sektörüyle para kazanmak istemem ifadesine ortalama 1,05 ile kesinlikle katılmamaktadırlar. İkisinden herhangi bir tanesini uygulayabilecek niyetleri vardır.

Ayrı ayrı yerli turist ve yabancı turist gelmesin ifadelerine tamamen karşı çıkılmış ve her ikisinde de 457 katılımcı kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir, yabancıların örf ve adetlerinin farklı olması önemli değildir. Kalan iki kişi de katılmıyorum demiştir. Yöre halkı yerli ve yabancı turistlerin gelmesini istemektedirler, fırsat bulurlarsa turizm faaliyetlerine katılacaklardır. Katılımcıların %98 i yerli veya yabancı turist tercihlerini fark etmez işaretlemişlerdir. Yabancı turist tercihlerinde ise büyük bir eğilim ortaya çıkmıştır. Türk Cumhuriyetlerinden

gelecek turistler tercih edilmektedir (%64). Avrupa (%21) Amerika (%6) düzeyinde kalmışlardır. Ortadoğu, Uzakdoğu ve Rusya şeklinde sıralanmıştır.

Yörede yapılabilecek turizm çeşitlerinde yayla turizmi, av turizmi, alışveriş turizmi, kültür turizmi ve ekoturizm tercih edilmiştir.

3. Osmaniye İlinin Turizm Potansiyeline Yönelik ‘‘SWOT’’ ‘ ‘ÜZFT (Üstünlük, Zayıflık, Fırsatlar, Tehditler)’’ Durum Tespit Analizi

Osmaniye’nin sahip olduğu tüm turistik değerlerini turizm pazarına sunabilmesi ve bu pazardan hak ettiği payı alabilmesi için planlanabilecek stratejileri belirlemek amacıyla hazırlanan bu çalışma kapsamında gözlem ve yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş, Osmaniye’nin sahip olduğu turizm potansiyeline yönelik ÜZFT analizi yapılmıştır.

Stratejik planlama ve yönetimin en önemli konularından birisi olan, ÜZFT (SWOT) analizi ile, makro ya da mikro düzeyde bir kurumun veya bir organizasyonun ya da bir yörenin bir veya birkaç konuya yönelik iç kaynaklarına dair “Üstünlükleri” (Strengths) ve “Zayıflıkları’’ (Weaknesses) ile karşılaştığı veya karşılaşabileceği, dış çevre kaynaklı “Fırsatları” (Opportunities) ve “Tehditleri’’ (Threats) incelenerek mevcut durum ve yapılması gerekenler konusunda bilgilendirme amaçlanmaktadır (İstanbullu Dinçer ve Dinçer, 2006: 178). Bu çalışma kapsamında yer alan ÜZFT (SWOT) analiz çalışması; araştırmacı tarafından 17-27 Eylül 2006 tarihleri arasında Osmaniye Merkez, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli, Toprakkale ve Sumbas ilçelerine düzenlediği saha gezileri sırasında yüz yüze görüşmeler, görüşülen kişilerden alınan öneri ile fikirden ve gözlemlerden elde edilen bilgilerden yararlanılarak yapılmıştır.

Kişisel yüz yüze görüşmeler Kadirli İlçesi Kaymakamı Sn. Sadettin Kalkan, Toprakkale İlçesi Kaymakamı Sn. İskender Yönden, Osmaniye İl Kültür ve Turizm Müdürü Sn. Ahmet Tabur, Osmaniye İl Kültür ve Turizm Şube Müdürü Sn. Garip Yıl, Yeni Kadirli Gazetesi Editörü Sn. Muzaffer Yüksel Kaya, Kadirli Lisesi Müdürü ve Alkım Dergisi Kurucusu Sn. Mehmet Başdoğan, Osmaniye Orman ve Çevre Sn.

Müdürü ve mühendisleri, Bahçe İlçesi ve Düziçi İlçesi Kütüphane Müdürü ve kütüphane çalışanları, Hasanbeyli İlçesi, Sumbas İlçesi ve Kadirli İlçesi Tarım Müdürlükleri çalışanları, Sumbas İlçesi Jandarma Komutanlığı, İlçelerdeki devlet memurları, esnaflar, çiftçiler, turizmciler, eğitimciler ve yerel halk ile yapılmıştır.

- **Osmaniye İlinin Turizm Potansiyeli Açısından Üstün Yönleri (Strengths):**

-Osmaniye İli, doğası, zengin tarihi ve kültürel kaynakları ile turizm açısından yeterli bir potansiyele sahiptir.

-Osmaniye İlindeki yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, eğitimciler, gazeteciler ve ticari birlikler turizme ilgi göstermekte ve turizmin geliştirilmesine yönelik bilimsel ve akademik çalışmaları desteklemektedirler.

-Özellikle teknik alanlarda ön lisans düzeyinde eğitim sunan Osmaniye Meslek Yüksekokulu'nun varlığı ilin ekonomisine ve iç turizmin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Toplam dört Meslek Yüksekokulu'nda 3412 öğrenci ve 82 öğretim elemanı görev yapmaktadır (İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü verileri). Bu öğrenciler ve eğitimciler il genelinde turizm talebi yaratmaktadırlar.

-Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait 1020 kapasiteli yurt Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinin cazibesini arttırmakta, üniversite tercih sebebi olmaktadır. Daha bilgili ve eğitimi yüksek öğrencilerin gelmesi sosyal alanda da atılım yapılmasına yol açacaktır.

-Osmaniye'nin alternatif turizm açısından doğal kaynakları henüz kullanılmamıştır. Özellikle ekoturizm, yayla turizmi, kuş gözlemciliği, kış turizmi, akarsu ve göl turizmi potansiyel oluşturmaktadır.

-Osmaniye'nin %42'sinin ormanlarla kaplı olması bölgede yaban hayatı zenginleştirmiş, avcılık sporu ve av turizmi için potansiyel oluşmasını sağlamıştır. Türkiye'de Karaca avlanabilen altı avlaktan biri Osmaniye'dedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesi). Av turizmi için izin almak gereklidir; 2007 yılı için üç adet Karaca avlanabilecektir. Çevreye ve tarım arazilerine zararlı olan yaban domuzu avında bir sayı sınırlaması, kota yoktur.

-Osmaniye ormanlık arazi nedeniyle temiz bir havaya sahiptir, özellikle orman köylerinde hava oksijen açısından yüksek düzeydedir.

-Osmaniye Merkez'de 27, Kadirli'de 31, Düziçi'nde 22, Bahçe'de 15, Sumbas'ta 9, Hasanbeyli'de 6 olmak üzere toplam 110 orman köyü vardır. Osmaniye ilindeki 160 köyden 110 tanesi Orman köyüdür (Orköy). Orman Köyleri bağcılık, süt koyunculuğu, süt sığırcılığı ve 50 ton/yıl kapasiteli zeytin salamura projesinde kredisi kullanmışlardır. 2006 yılında ferdi kredi uygulamalarında kullanılmak üzere 400.000 YTL ödenek tahsis edilmiştir (Osmaniye Orman Müdürlüğü Verileri).

-Osmaniye'nin denizden yüksekliği 118m'dir. İlin merkez sınırları içerisinde kalan; Koyunmelen Dağı 2108m, Daz Dağı 1900m, Kösür Dağı 1702m, Büyük Kösür Dağı 1626m, Tozaklık Dağı 1616m, Hacıdağı 1549m, Honazin Gediği 1086m, Haçbel Dağı 1426m, Boğatepe 850m kayak, dağcılık, trekking ve ilgili doğa sporlarının yapılmasına elverişli durumdadır.

-Osmaniye İlindeki orman zenginliği flora, fauna ve endemik bitkiler açısından çeşitlilik sağlamaktadır.

-Haruniye kaplıcasındaki tesislere kapasite artırımı ve yeni yatırımlar düşünülmektedir. Kadirli'de Kokar Ilıca, şifalı çamur ve kaplıcası bulunmaktadır. İçilebilen şifalı suyu ve deri hastalıklarını iyileştiren şifalı çamur sağlık turizmi açısından potansiyel oluşturmaktadır.

-Karatepe Geç Hitit Antik Kenti'nde kazı çalışmalarına 1946 yılında başlanmıştır. Türkiye'nin ilk açık hava müzesidir. O güne kadar bilinen Fenike ve Hiyeroglif yazı sistemlerindeki en uzun çift dilli metin burada bulunmuş ve böylece, Fenike metninin okunabilmesi sayesinde, Anadolu'da M.Ö.2 bin yılının başlarına kadar giden Hitit Hiyeroglifleri'nin çözümüne olanak sağlayan bir anahtar oluşturulmuştur. Karatepe-Aslantaş yazıtları Mısır hiyerogliflerinin okunmasını sağlayan ünlü Rosetta taşına benzetilmiş ve uluslararası bir üne kavuşmuştur.

-Kastabala (Hierapolis) Ören yeri Roma devrinden kalmıştır. Sütunlu yol ve tiyatro sağlam durumdadır. Deprem sonrası terk edilen bu antik kent geniş bir alana yayılmış durumdadır. Karatepe-Aslantaş ile Kastabala arası yaklaşık

20km'dir. Bölgedeki kültürel mirasın Anadolu kültür turları arasında yer alması için potansiyel vardır.

-Osmaniye için kaleler beldesi denmektedir. İlçelere yayılmış durumda Kuzeyden Güneye doğru Çem Kalesi, Babaoğlan Kalesi, Hemite Kalesi, Bodrum Kale, Çardak Kalesi, Toprakkale Kalesi, Doğu'ya doğru gidildikçe Savranda Kalesi, Harun Reşit Kalesi, olmak üzere sekiz büyük kale bulunmaktadır.

-Karatepe-Aslantaş Milli Parkı yaklaşık 8.000 hektar alandan oluşmaktadır. Doğu sınırları Aslantaş baraj gölüne dayanmaktadır. Bölgede çadır kurulabilecek kamp alanları ve mesire yerleri bulunmaktadır.

-Mayıs 2007'de Kırmıtlı Kuş Cenneti açılmıştır. Osmaniye Kuzeybatı ve Kuzeydoğu göçmen kuşlarının göç yollarının birleştiği noktada bulunmaktadır. Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı'nın bir parçası olan Kırmıtlı Kuş Cennetinde 116 kuş türü görülebilmektedir (Kırmıtlı Kuş Cenneti internet sitesi).

-Aslantaş Baraj Gölü'nün, Aslantaş-Karatepe Milli Parkı Kıyısında bulunan Kayıkhane Tesislerinin çevredeki dağların konumundan dolayı 12 ay boyunca uygun rüzgar almakta olduğu söylenmiştir. Özellikle kış aylarında yöre uygun iklimiyle kürek sporunun ve rüzgara dayalı turizm çeşitlerinin yaygın olarak yapıldığı ülkelerden talep gelmesi beklenmektedir. Spor turizmi il için hedeflenen turizm çeşitlerinden biridir.

-Osmaniye İl sınırları içinde yer alan Karatepe ve Kastabala ören yerleri, Yaylaları, Haruniye ve Kokar Kaplıcaları, Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı, yöresel yemekleri ve avlaklar turizm çeşitlerinin geliştirilmesi bakımından üstünlük sağlamaktadır.

-Osmaniye halkının turizm konusunda hevesli ve misafirperver olması turizmin gelişimine olumlu etki yaratmaktadır.

-T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı turizmi çeşitlendirmeyi ve Anadolu'nun içlerine yaymayı planlamaktadır. Osmaniye, Bakanlık desteğiyle yeni projelere kaynak bulabilecek konumdadır.

-Osmaniye'nin doğal ve kültürel potansiyeli alternatif turizm açısından keşfedilmeyi beklemektedir.

-Osmaniye İlinde tarım turizminin yapılabileceği verimli topraklar bulunmaktadır. Yerfıstığı, pigan cevizi, kiraz ve karpuz üretilmektedir.

-Seyhan ve Ceyhan nehirleri ve kolları il içinden geçmekte, akarsu turizmi, olta balıkçılığı ve ekoturizm için potansiyel oluşturmaktadır.

-Osmaniye sahip olduğu turizm potansiyeli ile sadece iç turizme yönelik değil dış aktif turizme de hizmet verebilecek düzeydedir.

-Ulaşım imkanları son derece uygundur, Adana havaalanından 80km mesafededir, İskenderun limanına 20km mesafededir. İlden tren yolu ve otoban geçmektedir.

- İlin iklimi her mevsim turizm faaliyetlerine müsaittir.

-Festivallerin sayısı ve çeşitliliği turizmin gelişimini hızlandırıcı etki yapmaktadır.

-Komşu İl merkezlerine çok yakındır, Gaziantep, Hatay, Adana ve Kahramanmaraş'tan yerli turistlerin gelmeleri sağlanabilir.

-134 köyün suyu yeterli, 23 köyün suyu yetersiz, 3 köyün ise susuz olmasına rağmen 2007 içinde bu köylere de su verilerek, ilde susuz köyün kalmamasına çalışılmaktadır. Osmaniye'deki her köyün ayrı bir güzelliği vardır. Kırsal turizm ve tarım turizmi (agro turizm) için potansiyel vardır.

-İl'de köydes projeleri kapsamında 126 yol çalışması, 39 içme suyu çalışması, 1 kanalizasyon çalışması, 1 tarımsal sulama çalışması olmak üzere 2006 yılında 167 proje tamamlanmıştır. Altyapı çalışmaları 2007 yılında da artarak devam etmektedir. Bölge turizm için gerekli altyapı hizmetlerini tamamlamak yolunda ilerlemektedir.

-İlin, 5084 Sayılı Yatırımı ve İstihdamı Teşvik Yasasına dahil edilmesi sonucunda sanayi yatırımları artarak devam etmektedir. Gelişen ekonomi ve yatırımlar sonucu yeni konaklama tesislerine, yeme-içme ve eğlence tesislerine, daha hızlı ve konforlu ulaşım ağına ve yollara, belki havaalanına ihtiyaç olacaktır.

-Osmaniye İli Aşıklık Geleneği açısından çok güçlüdür. Sadece Karacaoğlan, Dadaloğlu ve Aşık Feymani tanınmakla birlikte ülke çapında şiir yarışmalarında ödüller ve madalyalar alan Abdulvahap Kocaman ve yüzlerce aşık ülke genelinde daha kapsamlı organizasyonlara ve festivallere konu

olabilir. Cumhuriyet öncesi aşıkları içinde nadir rastlanan kadın aşıklardan biri olan Güferi de Osmaniye aşıklarındandır.

- Hemite Kalesinin restorasyonu yörenin turizm talebini arttıracaktır.
- Harun Reşit Kalesi ve Toprakkale Kale'sinin Restitüsyon, Restorasyon, Çevre Düzenlemesi, ve statik projesi tamamlanmış ve Koruma Kurulunda onaylanmıştır. Yakın zamanda turizme kazandırılması beklenmektedir.
- Kadirli İlçesi Kültür Merkezi, 1995 yılında ihalesi yapılmış 4.000m² arsa alanında, 2.500m² bina oturum alanı bulunmaktadır. Bugüne kadar projeye % 24 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır. Tamamlanması ile kültür ve turizm alanında gelişme sağlanacaktır.

-Düziçi İlçesi Kültür Merkezi, 1996 yılında ihalesi yapılarak 4.000m² alanda 850m² taban alanı ve 2.000m² kullanım alanı ile yapımı gerçekleştirilmiş proje açılış aşamasına getirilmiştir.

-Osmaniye Kültür Merkezi 1996 yılında ihalesi yapılmış, temel alanı 2.600m² toplam kullanım alanı 8.500m² olarak açılış aşamasına getirilmiştir.

-Kadirli Ala Cami restorasyonu tamamlanmış yerli ve yabancı turistlerin ziyaretleri beklenmektedir.

-Karatepe Aslantaş Açık Hava Müzesi teşhir, tanzim ve çevre Düzenlemesi yapılmıştır

- İlin Kültür ve Turizm değerleri arasında kilim dokumacılığı önemli bir yer tutmaktadır. 1973 yılında kurulan Kadirli Karatepe kilim kooperatifinde doğal kök boya ile dokunan kilimler dünya çapında üne sahiptir. Ayrıca Ahşap oymacılığı (Kaşık, Andız tespihleri ve Çam bardağı) Bıçakçılık ve Seramikçilik, Boncuk ve İğne oyası gibi el sanatları önem arz etmektedir.

- **Osmaniye İlinin Turizm Potansiyeli Konusundaki Zayıf Yönleri (Weaknesses):**

-Osmaniye'de turistik değerlerin bulunduğu yerlerde sosyal tesisler ve altyapı eksikliği vardır.

-Doğal ve kültürel değerler arasında ulaşım sorunu yaşanmaktadır. Kültür turizmi çekim merkezleri arasında toplu taşıma araçları bulunmamaktadır.

-İlçeler arasında ve ilçelerde Osmaniye Merkez'e saat 18:00'den sonra toplu taşıma araçları düzenli çalışmamaktadır.

-İl sınırları içerisinde havaalanı bulunmamaktadır. Özellikle ilçelerde yollar bozuktur ve trenle ulaşım yetersizdir.

-Yerleşim yerlerine doğalgaz gelmemiştir. Kışın yakılan fosil yakıtlar sonucu hava kirliliği oluşmaktadır.

-Osmaniye'de iç ve dış aktif turizm yeterince gelişmemiştir. İçerde ve dışarıda tanıtım çalışmaları yapılması gerçeği ortaya çıkmıştır.

-Osmaniye Merkez'de ve ilçelerinde yeterince konaklama tesisi bulunmamaktadır.

-Bölgede toplantı ve kongre yapılabilecek tesisler bulunmamaktadır.

-Özellikle Kadirli Kokar Ilıcası ve şifalı çamuru değerlendirilememektedir. Tesis, altyapı ve tanıtım ihtiyacı vardır.

-Kadirli Şarlak Şelalesi'ne ve Ilıca'ya giden yol orman içinde kaybolmuştur, yetersizdir

-Yörenin yeterince tanıtımı yapılmamaktadır

-Tanıtım için yeterli fon bulunamamaktadır

-Bölgede seyahat acentalarının eksikliği fark edilmektedir. Şehir içinde veya ilçeleri kapsayan turistik tur düzenlenmemektedir. Başka şehirlerden .Osmaniye'ye turizm amaçlı geziler ve paket turlar yapılmamaktadır.

-Bölgedeki tesislerin yenilenmesi gerekmektedir.

-Osmaniye Merkez İlçe ve diğer ilçelerdeki turistik değerleri tanıyan rehbere ihtiyaç vardır.

-Osmaniye İlinin ulusal ve uluslar arası turizm fuarlarında yeterince tanıtılmadığı ve bilimsel çalışmaların yeterli olmadığı söylenmektedir.

-Bazı ilçelerde tarihi eserler cadde kenarlarında korumasız şekilde bırakılmıştır. Müze ve sergi salonu eksikliği vardır.

- **Osmaniye İlinin Turizm Potansiyeli Konusundaki Fırsatları (Opportunities):**

-Kırmıtlı Sulak Alanlarında Sürdürülebilir Kalkınma İçin Kuş Gözleme Turizmi yapılması UNDP tarafından desteklenen bir projedir. Kadirli, Osmaniye Merkez ve Düziçi sınırları içinde kalan ‘‘Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı’’ nın bir parçasıdır (Eken vd., 2006: 432-433). Küresel ısınma sonucu Manyas Kuş Cenneti’nde 27 kuş türü kaldığı söylenmektedir (Anadolu Ajansı, 6 Haziran 2007). Kırmıtlı Kuş Cennetinde 116 kuş türü görülmektedir (Bkz.: EK2). Yalıçapkını, İzmir Yalıçapkını ve Alaca Yalıçapkını Türkiye’de rahatlıkla gözlemlenebildiği tek yerdir.

-29.05.2007 tarih ve 26536 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren kanun ile kurulan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, 3 fakültesi ile İl’in ekonomisine önemli katkılarda bulunması beklenmektedir. Özellikle diğer şehirlerden gelecek öğrenciler talep yaratacaklardır.

- Korkut Ata Üniversite’sinin faaliyete geçmesiyle birlikte Bahçe, Kadirli, Düziçi ve Osmaniye’deki meslek yüksek okulları Çukurova Üniversitesi’nden ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi’nden ayrılarak Korkut Ata Üniversitesine bağlanmış bulunmaktadır. Üniversitenin kapasitesi ve etkinliği artmaktadır.

-Osmaniye Çim Hokey takımı Türkiye Çim Hokeyi 1. ligine çıkmıştır. Ülkemizde yeni gelişen bu spor dalı yurt dışında ilgi görmektedir. Yurt dışından Osmaniye’ye takımların maç yapmaya gelmesi beklenmektedir. Spor turizminin dış aktif turizm bağlamında değerlendirildiği bir fırsat durumudur.

-İlköğretim düzeyinde Türkiye Tekvando Şampiyonasında Kadirli’ye beş madalya gelmiştir. Yakın gelecekte Türkiye Şampiyonası’nın bu ilde yapılması iç turizmi canlandıracaktır. Spor turizmi ilde geliştirilebilir.

-156 okul öncesi okulda 4.808 öğrenci; 226 ilköğretim okulunda 75.899 öğrenci, 60 ortaöğretim okulunda 24.610 öğrenci; toplam 442 okulda 105.314 öğrenci bulunmaktadır. Turizm bilinci okul çağında başlatılırsa her yaştaki ve düzeydeki öğrencinin turizme katılımı artabilir.

-Bakü-Ceyhan-Tiflis petrol boru hattı yakın gelecekte yörenin canlanmasına yol açacak, Osmaniye'de kurulması beklenen petrokimya tesisleri işadamlarının şehre gelmesini sağlayacak ve turizmin gelişimi açısından önemli bir fırsat olacaktır.

-Osmaniye turizm değerlerinin pazarlanmasında internet ve diğer iletişim araçlarının kullanılması, turizm pazarından daha fazla pay alınması için yararlı olacaktır.

-Yayla ve kış turizmi yörede geliştirilebilir. Zorkun yaylasındaki konutların, yazlık kullanımının ötesinde kışlık kullanım için de yeniden düzenlenerek ev pansiyonculuğuna dönüştürülmesi ve buraya kış kayak turizmi için gelenlerin konaklama ihtiyacının bu yolla karşılanması sağlanabilir.

- Gelişmiş iller arasında ve bu illere ortalama 110 km. mesafede, merkezi konumda bulunan Osmaniye'ye yapılacak olan turizm tesislerinden istifade edecek bölge şehirlerinin yaklaşık toplam nüfusu 11 milyondur. Osmaniye'de yapılması planlanan turizm tesislerinin, sosyal anlamda bir dinlence eğlence ve cazibe merkezi oluşumunu yaratacaktır. Bu proje Ortadoğu turizmi için de önemlidir.

-2102m yüksekliğindeki Dumanlı Dağı Daz Tepe, yılın 2 ayı (Ocak–Şubat) kayak sporuna elverişli olduğu anlaşılmıştır. 1200m kayak pist alanı olabilecek özelliği ile kış sporları Turizm Merkezine uygun alandır.

- Alanın Turizm Merkezi ilan edilmesiyle bölgenin turizm gelişimine ve turizm istihdamına büyük katkıları olacaktır.

-Almanpınarı Yaylası Hasanbeyli İlçesine 4km asfalt yol ile bağlıdır. Yayla sezonunda nüfusu 20.000 kişiye ulaşmaktadır, Bağdaş Yaylası Kadirli İlçesine 50km mesafededir. Zorkun yaylası merkeze 26km mesafede asfalt yol ile bağlıdır. Belediye mücavir alanı içerisindedir. 1650m. rakımında olup, yaz aylarında nüfusu 60.000'i bulmaktadır. İldeki yaylalarda dağcılık, doğa yürüyüşü, kampçılık, avcılık ile Zorkun yaylasında kayak turizmine uygun alanlar bulunmaktadır

-Osmaniye, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığın Türkiye Turizm Kavramsal Stratejisi Eylem Planında, Doğu Akdeniz ve Güneydoğu İnanç ve Gurme Turizmi Aksında yer almaktadır.

-Karatepe Kilimleri kök boya ile yapılmakta ve tüm dünyanın birçok ülkesine ihraç edilmektedir. Ayrıca tahta oymacılığı ve iğne oyası alışveriş turizmi için geliştirilebilecek el sanatları arasındadır.

-Avrupa Birliği sürecinde dış aktif turizm talebinin artacağı öngörülmektedir.

-Mayıs 2007 'de Karatepe Müzesi Sergi Salonu açılmıştır. Depoda kalan eserlerin sergilenmeye başlamasıyla yöre turizmine katkı sağlanacağı beklenmektedir.

-Kastabala Adana Müzesine bağlıdır ama Osmaniye sınırları içerisinde bulunmaktadır. Kazı çalışmaları, kale onarım projesi ve sütunlu caddesinde antik park düzenlemesinin yapılması ziyaretçi sayısını artıracaktır.

- **Osmaniye İlinin Turizm Potansiyeline Yönelik Olası Tehditler (Threats):**

-Osmaniye İli ve çevresi deprem tehlikesi altındadır. Altyapı ve üstyapıya zarar verebileceği beklentisi turizm talebini azaltabilir.

-Ekonomideki olası bozukluklar, iç turizmin azalmasına sebep olabilir.

-Yaz aylarında çıkabilecek yangınlar, orman kaynaklarının azalmasına neden olabilir.

-Osmaniye İlinde bulunan ören yerleri ve kaleler yeterince tanınmamakta ve bilinmemektedir. Söz konusu ören yerleri çok fazla turist tarafından ziyaret edilmemektedir.

-Bazı ilçelerde nehirlere kanalizasyonun akıtılması ve arıtma tesisi olmaması özellikle yaz aylarında çevre kirliliğine ve rahatsız edici kokuya sebep olmaktadır.

-Terör olaylarının artması ve orta doğudaki çatışmalar Türkiye imajını olumsuz etkileyebilir.

-Küresel ısınma sonucu su kaynakları kurumaktadır

-Çevreye çöp atılması turistik çekiciliği önlemektedir.

-Erozyon ve heyelan riski ve aynı turizm pazarlarına hizmet verilmesi rekabet dolayısıyla turizm talebinde azalmaya yol açmaktadır.

Osmaniye İlinin turizm potansiyelini analiz etmiş bulunuyoruz. Bu bilgiler ışığında Osmaniye'de sürdürülebilir turizmin gelişimi için neler yapılabileceği ile ilgili bir model önerisi sunulacaktır.

4. Osmaniye İlinde Turizmin Geliştirilmesi İçin Öneriler

Bölgedeki potansiyel girişimcileri harekete geçirmek amacına yönelik eğitim toplantıları düzenlenerek, katılımcılara gerekli bilgiler verilmesi,

Proje ve danışma büroları kurularak girişimcilere yatırımlarla ilgili her türlü bilgi akışının sağlanması ve teşviklerden yararlanma yollarının gösterilmesi,

DPT tarafından ''Osmaniye Turizm Geliştirme Projesi'' hazırlanması ve sahiplenilmesi veya plan bölge DPT'nın uygun göreceği şekilde genişletilerek ''Çukurova Bölgesi Turizm Geliştirme Projesi'' hazırlanması ya da daha geniş anlamda ''Çukurova Bölgesel Gelişme Planı'' hazırlanması ve bu planın sorumlusu olacak DPT'nin (DOKAP)'ın da hazırlanmasında katkıda bulunan Japon Uluslar arası Teknik İşbirliği Kuruluşu (JICA)'dan gerekli gördüğü yardımları alabilmesi için hukuksal ve mali desteğin verilmesi,

Başlatılması gereken ''Osmaniye Turizm Geliştirme Projesinin'' uygulanmasından beklenen sonuçlara erişilebilmesi için bu projeye hizmet götüren bakanlıklarla, kamu ve özel kuruluşların ahenkli bir şekilde çalışmalarının sağlanması hedefinde projenin bir bölgesel kalkınma planı çerçevesinde yürütülmesi gerekliliği,

Plan gereksinimi ve dolayısıyla gerekli araştırmaların yapılabilmesi için OTGP İhtisas Komitesi oluşturulması,

Osmaniye'deki ana sorunun tüm sektörlerin birlikte geliştirilmesi sorunu olup olmadığı ve Osmaniye'deki asıl sorunun bölgesel kalkınma olup olmadığının (oluşturulması önerilen OTGP İhtisas Komitesi tarafından) incelenmesi,

Bölgenin değişen ekonomik, sosyal, demografik ve çevresel koşulları göz önüne alınarak OTGP Master Planı çalışmasının hazırlatılması,

Makro düzeyde bölgenin kalkınma hedeflerinin belirlenmesi, Osmaniye ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla neler yapılabileceğinin ortaya konulması,

Bölge ekonomisinin geliştirilmesi, ihracatın teşviki, kırsal alanda verimliliğin ve istihdam olanaklarının geliştirilmesi,

Sektörler bazında yürütülecek alt-bölge çalışmalarının ortaya konması,

Osmaniye Turizm Geliştirme Projesi (OTGP) finansmanını sağlama bağlamında AB katılım öncesi fonlardan (MEDA 50 milyon Avro) yararlanabilmek için, AB normlarına uygun olarak projeler hazırlanması,

AB normlarına uygun olarak projeler hazırlanması ve AB MEDA fonundan hibe alınabilmesi yolunda (DPT Müsteşarlığı koordinatörlüğünce programın finansmanı yürütüleceğinden) DPT Müsteşarlığının Osmaniye'nin Bölgesel Kalkınması Projelerine ilgisini ve dikkatini çekme çalışmaları,

Aşağıdan yukarıya kalkınma yaklaşımı ile entegre bölgesel kalkınma programı gerçekleştirmek üzere bir program koordinasyon merkezi kurulması,

AB katılım öncesi fonlardan (MEDA) yararlanabilmek için Tarım ve Kırsal Kalkınma, Kobi, Turizm ve Çevre, Sosyal gelişme ve Kapasite geliştirme başlıklarında Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi bünyesinde Bölgesel Kalkınma ve Araştırma Merkezi, İş Geliştirme Konseyi ve Program Danışma Kurulu oluşturulması,

Amacı gerçekleştirmek için eğitim ve danışmanlık desteği yanında hizmet sunumu yapılması, proje, fizibilite hazırlama ve planlama desteği verilmesi,

Osmaniye Turizm Geliştirme Projesi (OTGP) finansmanını sağlama bağlamında AB katılım öncesi fonlardan (PHARE 50 milyon Avro) yararlanabilmek için, AB normlarına uygun olarak projeler hazırlanması,

Programda öncelikli olarak yerel kalkınma girişimleri, Kobiler, küçük ölçekli altyapı inşası projelerinin geliştirilmesi,

Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'na (ABEGPM) turizm ve tanıtım konularında proje gönderilmesini (25 bin Avro hibe) teşvik amacıyla gençlerin yönlendirilmesi,

AB Mesleki Eğitim Programı olan Leonardo da Vinci'ye turizm eğitimi başlığında halk eğitim merkezlerinde turizm eğitimi verilmesi konusunda hibe başvurusu yapılması,

Hatay Samandağı'na yapılması planlanan kurvaziyer ve yat limanlarına gelen yabancı turistler Hatay üzerinden Osmaniye'ye ve sonrasında Kapadokya'ya geçecekleri düşünülmektedir. Hatay ile Osmaniye, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının inanç ve gurme turizmi aksı (bağlantısı) içerisindedir. Yakın gelecekteki talep patlamasına karşı Osmaniye'nin hazırlıklı olması gerekmektedir. Osmaniye turizm arzını arttırmak, gerek konaklama tesisi sayısını ve yatak sayısını arttırıp iyileştirmek, gerekse yeme-içme, dinlenme tesislerinin sayısını, kapasitesini ve kalitesini arttırmak zorundadır. Kaleleri, Karatepe-Aslantaş'ı, Kastabala'yı, Alacami'yi, Mozaikleri, Taşköprü'yü, Su Kemerlerini, Kaya Mezarları Mağaraları gezmeye gelecek turistlerin dinlenme, yeme-içme, tuvalet ve alışveriş, hediyelik eşya, hatıra ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yatırımlar yapılması,

Turistik ürünü oluşturan elemanlar doğal, kültürel, tarihi, sanatsal varlıkların yanında turiste hizmet veren işletmeler otel, motel, yeme-içme, dinlenme, eğlenme ve spor tesisleri, seyahat acentaları ile turistin konforlu yer değiştirmesini, gidilecek yere ulaşmasını sağlayan taşımacılık işletmeleridir. Yani sadece çekicilik yeterli değildir, turizm hizmet işletmeleri imkanları ve ulaşılabilirlik gerekmektedir (Hacıoğlu, 1991: 41).

Osmaniye'de Aşıklık Geleneğiyle ilgili çalışmaların arttırılarak turistik ürün kapsamında sunulması,

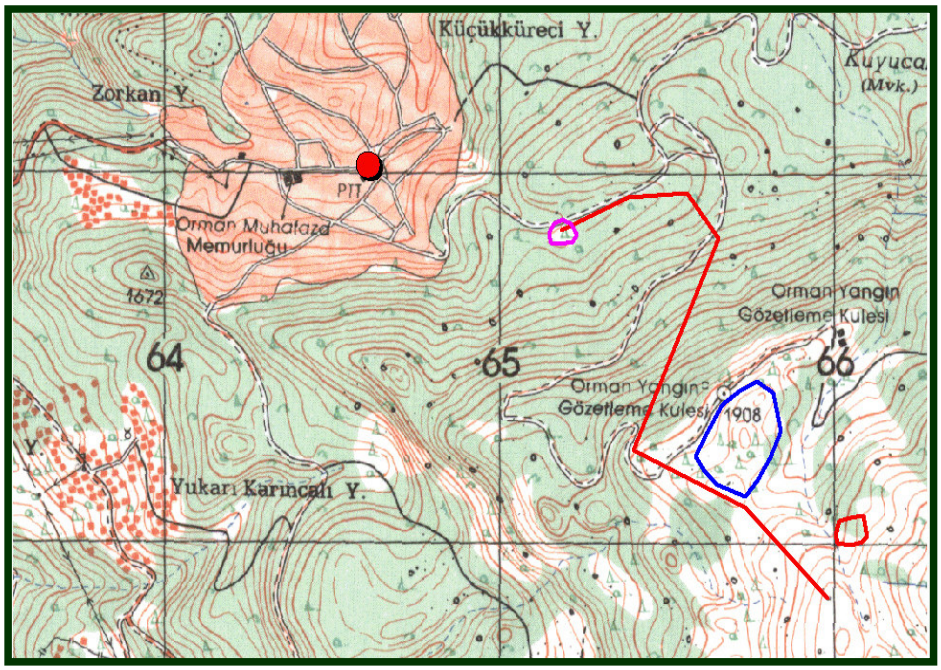
Av turizmi, bilinçli ve belli eğitime dayanarak, doğaya zarar vermeden yapılan sadece olgunluğa erişmiş hayvanların avlanması olayıdır. Av turizminin önemsendiği yörelerde av hayvanlarının sayısı artmakta, çevreye ve yaban hayatına özen gösterme duygusu gelişmektedir. Ayrıca, av turizminin yapıldığı yörelerde, usulsüz avcılığın azaldığı ve oto kontrolun sağlandığı görülmektedir (Kozak vd., 2001: 24-25). Osmaniye dağlarında, özellikle Zorkun yaylası civarında avlakların açılması, av turizmine önem verilmesi, yetkili resmi mercilerden izin alınması için çalışmaların yapılması,

Golf Turizmi'nin yapılabilmesi için gerekli golf sahası için düzlük, yeşil alan ve çimlerin bakımı için su gereklidir. Osmaniye'de bu özelliklere sahip uygun alanların araştırılması, projeler yapılması,

Tarihi İpek yolu Kahramanmaraş'a kadar uzanmaktadır, Osmaniye'ye kadar uzatılması,

Yaklaşık 1000m² olduğu tahmin edilen mozaiklerin bilimsel kazılarla toprak altından çıkartılarak oluşturulacak bir müzede koruma altına alınarak turizme kazandırılması,

Şekil: 5- Zorkun Yaylası Kayak Merkezi Telesiyej ve Kayak Pist Güzergahı

Kaynak: Osmaniye Kültür Ve Turizm İl Müdürlüğü

Pist olarak düşünülen (Kırmızı renkli) güzergahın başlangıcı 1/25000 ölçekli haritada orman gözetleme kulesi civarı olup yüksekliği 1930m'dir. (Dumanlıdağ mevki) Bitiş yeri yüksekliği ise 1680m'dir (Büyükkeldaz yolu kenarı). Güzergah uzunluğu yaklaşık 906m'dir. Ancak sosyal tesis olarak düşünülen yerler göz önünde tutularak bir başlangıç noktası belirlenir ise yükseklik 1990-2000m'den başlar ve pist uzunluğu 1200m'ye yaklaşır. Yayla turizmi ve Kış turizmi geliştirilmesi bağlamında Osmaniye - Zorkun arasına 11km teleferik ve devamında Zorkun - Daz Tepesi

arasına 1,5km telesiyej kurulması projesi için bir fayda-maliyet analizi yapılması ve projenin hayata geçirilmesi,

2000m yüksekliğindeki Zorkun Daz Tepe, 1200m kayak pist alanı olabilecek özelliği ile kış turizmi kayak merkezi yatırımına uygun alandır. Osmaniye İli'ni 200km. çaplı bir dairenin merkezine koyulduğu takdirde, dairenin içinde yaklaşık 11 milyon nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun yaklaşık 8 milyonu kar düşmeyen alanlar üzerinde yaşamaktadır**,** Zorkun Yaylası Dumanlı Dağı, Daz mevki'nin "kış kayak turizm merkezi" ilan edilmesi ve buranın kış turizmine kazandırılması,

Haruniye Kaplıcası Turizm Merkezi arazisinin genişletilerek, yatırımcılara cazip hale getirilmesinin sağlanması,

Toprakkale ve Harun Reşit Kalelerinin restorasyon uygulamaları ve Kastabala Ören yerinde kazı çalışmalarına başlanılması,

Osmaniye Merkez İlçede müze açılması,

Kastabala Ören yerinde; sütunlu caddenin antik park olarak düzenlenmesi ile kurtarma ve temizlik kazılarının başlatılması için gereli girişimlerde bulunulması,

Yaklaşık 1000m² olduğu tahmin edilen mozaiklerin bilimsel kazılarla çıkartılarak tahsis edilecek müze binasına taşınmasının sağlanması (Osmaniye Valiliği verileri).

5. Osmaniye İlinde Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi İçin Bir Model Önerisi

Önerilecek modelde ağırlıklı olarak kamu kaynaklarının kullanılması öngörülmektedir. Olalı'nın turizm politikası konusunda düşünceleri şöyledir:

> ''Bugün ekonomik ve sosyal gelişme karşısında, turizm politikası; bir ülkenin tüm insanlarına turizme katılarak maddi ve manevi dinlenme olanaklarını sağlamak, çevreyi koruyarak turizm ihtiyaçlarının karşılanması için gereken en uygun alt ve üst yapıyı kurmak amacı ile kamu yönetiminin turizm alanına -dolaylı veya dolaysız her türlü-müdahalesini ifade etmektir. Diğer bir deyişle, turizm politikası örgütlenmiş toplumlarda, özellikle devlet tarafından turistik gelişmenin gidişine bilinçli bir biçimde müdahale etmektir'' (Olalı, 1990: 30).

İçöz, Var ve İlhan:

> ‘‘Turizm Bakanlığının karşı karşıya olduğu görev Türkiye’nin uluslar arası alandaki satın alma gücünü artırmak için ülkenin turizm endüstrisini bir araç olarak oluşturmak ve geliştirmektir’’demişlerdir.

Ülkenin genel ulusal kalkınmayı desteklemek için gerekli sermaye kaynaklarını elde etme yeteneğini geliştirecek olan turizm sektöründen elde edilecek döviz kazancını gerçekleştirmek için, kamu fonlarının turizm sektörüne yatırılması gereklidir. Mevcut turizm alt-yapısı istenen düzeyde turist faaliyetlerini çekmek ve desteklemek için yeterli değildir. Bu nedenle, sermaye yatırımlarının tahsisi için en uygun programın belirlenmesi önemli bir sorun oluşturmaktadır (İçöz, Var ve İlhan, 2002: 278,279).

24/12/2005 tarihli ve 26033 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5436 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 15 inci maddesi ile kamu kurum ve kuruluşlarında Strateji Geliştirme Başkanlığı, Strateji Geliştirme Daire Başkanlıkları ve Strateji Geliştirme Müdürlükleri kurulmuştur.

18/02/2006 tarihli ve 26084 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ile idarenin stratejik plan ve performans programının hazırlanmasının koordine edilmesi ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütme görevi Strateji Geliştirme Birimlerine verilmiştir. Bu kapsamda T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nda koordinasyon görevini Strateji Geliştirme Başkanlığı yürütmektedir.

26/05/2006 tarihinde yürürlüğe giren Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri gereğince ilgili kamu kurumlarında stratejik planlama çalışmaları başlatılmıştır. Bu Yönetmelik gereği çalışmaların başlatıldığı 12/06/2006 tarihli ve 2006/07 sayılı Bakanlık Genelgesi ile birimlere duyurulmuştur.

5018 sayılı Kanunun Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme başlıklı 9 uncu maddesinde, kamu idarelerinin bütçelerinin stratejik planlarda belirlenen performans göstergelerine uygunluğunu ve idarelerin bu çerçevede

yürütecekleri faaliyetler ile performans esaslı bütçelemeye ilişkin diğer hususları belirlemeye Maliye Bakanlığı'nın yetkili olduğu belirtilmektedir. Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 17 nci maddesinde ise, performans göstergelerinin stratejik planlarda yer alacağı, bu göstergelerin tespitine ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasların DPT Müsteşarlığı ile Maliye Bakanlığı tarafından belirleneceği ve kamu idarelerinin, performans göstergelerini bu usul ve esaslar çerçevesinde oluşturacağı ifade edilmiştir.

Kamu kaynaklarının, kamu fonlarının Osmaniye'de turizmin geliştirilebilmesi için kullanılması sürecinde Stratejik Plan yapılması gerekmektedir. Stratejik plan ikna edici ve tutarlı olmalı ve devlet bürokrasisine uyumlu olmalıdır. Aşağıda Stratejik planda neler olması gerektiği belirlenmiştir.

Stratejik Planda Yer Alması Gereken Temel Unsurlar (18 Şubat 2006 tarih ve 26084 sayılı Resmi Gazete):

- Durum analizi (özet)
- Katılımcılığın nasıl sağlandığına ilişkin açıklama
- Misyon, vizyon, temel değerler
- En az bir amaç
- Her amacın altında en az bir hedef
- Hedef ölçülebilir şekilde ifade edilememişse ölçüm kriter(ler)i
- Stratejiler
- Tüm amaç ve hedefleri içeren beş yıllık tahmini maliyet tablosu

Stratejik Plan eksiksiz oluşturulduktan ve karar verici tarafından onaylandıktan sonra Stratejik Yönetim Süreci başlar. Bu aşamada, bir zaman programı içinde hangi sırayla neler yapılacağı, Stratejik Planın planlayıcılarından neler isteneceği raporlama tekniğiyle belirlenmiştir.

Tablo:28-Stratejik yönetim süreci

*Plan ve programlar *Paydaş analizi *GZFT Analizi (ÜZFT)	DURUM ANALİZİ	Neredeyiz?
*Kuruluşun varoluş gerekçesi *Temel ilkeler	MİSYON VE İLKELER	Nereye ulaşmak istiyoruz?
*Arzu edilen gelecek	VİZYON	
*Orta vadede ulaşılacak amaçlar *Yüzeysel, somut ve ölçülebilir hedefler	AMAÇLAR VE HEDEFLER	
*Amaç ve hedeflere ulaşma yöntemleri	STRATEJİLER	Gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?
* Detaylı iş planları *Maliyetlendirme *Performans programı *Bütçeleme	FAALİYETLER VE PROJELER	
*Raporlama *Karışlaştırma	İZLEME	Başarımızı nasıl takip eder ve değerlendiririz?
*Geri besleme *Ölçme yöntemlerinin belirlenmesi *Performans göstergeleri *Uygulamaya yönelik ilerleme ve sonuçların değerlendirilmesi	PERFORMANS ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	

Kaynak: 18 Şubat 2006 tarih ve 26084 sayılı Resmi Gazete

Dr. Turgut Var, Dr. William Swart ve Dr. Charles Gearing sermaye yatırımlarının tahsisi için en uygun programın belirlenmesi muhasebe, finans ve ekonomi alanları içine giriyor gibi görünse de, bunun çözümünün mühendislik ve işletme disiplinlerinin bilgilerinin entegrasyonunu gerektirdiğinin ortaya çıktığı için işbirliği sağlamış, ekip kurmuşlardır. Bu ekip, kendi görevlerini özellikle ‘‘III.BYKP için rekabet eden büyük miktardaki yatırım teklifleri arasında Türkiye sermaye bütçesini turizm için nasıl en iyi şekilde dağıtabilir’’ alt-makro sorusu ile sınırlandırmıştır. Daha yüksek düzeyde ve zor soru bir soru olan; diğer sektörlerle

kıyasla turizm bütçesinin ne kadar olması gerektiği sorusunu doğrudan göz önünde bulundurmamışlardır. Bunun yerine, turizm projelerine ayrılacak yatırım miktarının içerisinde bulunacağı belirli bir alt ve üst sınırı ‘‘veri’’ olarak almışlardır ve bu sınırlar içerisindeki planlanmış her hangi bir miktar için dağıtımın en iyi nasıl yapılabileceği sorununu göz önünde bulundurmuşlardır. Gerçek bütçelenmiş miktar Türk hükümeti tarafından turizm tesislerindeki doğrudan yatırımlar için belirlenmiş miktar kadar olacaktır (İçöz, Var ve İlhan, 2002: 278,279).

Bu model ile en fazla dövizi getirebilecek projenin aynı zamanda uygun üstünlük ilişkisine de sahip olması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu çalışmadan ortaya çıkan model ve beraberindeki yöntem, **GSV** modeli olarak adlandırılan (**G**earing, **S**wart, **V**ar) bir kaynak dağıtım modelidir ve aşağıdaki eşitlikle açıklanmaktadır;

$$\text{En Büyük } \{\text{Toplam Kazanç} = \sum_{i=1}^{N} \sum_{j=1}^{Ki} Dij \; Xij\} \qquad (1)$$

$$\text{Bağlı Olarak: } \sum_{i=1}^{N} \sum_{j=1}^{Ki} Cij \; Xij \leq B \qquad (2)$$

$$Xip - Xiq \geq 0 \quad V \; i, \text{ bazı (p) ler ve (q) lar} \qquad (3)$$

$$Xij = 0,1 \; V \; i,j \qquad (4)$$

Yukarıdaki eşitliklerde yer alan semboller aşağıdaki anlamları taşımaktadır;

i : Türkiye’nin bölünmüş olduğu **‘turistik bölgeler’ (tb)** endeksi

N : Türkiye’deki **(tb)**’ lerin toplam sayısı

Ki : i sayıdaki **tb** içerisindeki aday turistik projelerin sayısı

J : aday projeler için endeks

Xij : eğer **i** sayıdaki **tb**'lerdeki **j** sayıdaki proje yatırım için seçildiyse **(1)** değerini alan karar değişkeni, aksi taktirde **(0)**

Dij : tb'lerdeki **j** projesi yatırım için seçilirse sağlanacak **''fayda''**

Cij : i sayıdaki **tb**'lerdeki **j** projesi için gereken **yatırım** miktarı

B : turizm sektöründeki sermaye yatırımları için devlet tarafından sağlanan toplam **bütçe**

p,q : belirli bir **tb** içerisindeki projeler arasındaki öncelik ilişkisini belirleyen göstergeler.

(1) no'lu eşitlik, Türkiye'ye olan genel faydayı en büyükleyecek projeler için yatırımların seçilmesinin temel amaç olduğunu göstermektedir.

(2) no'lu eşitlik, yapılan toplam yatırımın devlet tarafından turizme sermaye yatırımları için ayrılan toplam bütçeyi aşamayacağını göstermektedir.

(3) no'lu eşitlik fonlama için seçilen projeler arasında uygun üstünlük ilişkisinin sağlandığını garanti etmektedir. (Örneğin ulaşımı sağlamak için bir yol inşa etmeden bir müze inşa etmemek gibi)

(4) no'lu eşitlik; yalnızca tamamlanmış projelerin seçilebileceğini garanti etmektedir.

GSV modelinin ayırt edici özelliği amaç fonksiyonunun belirlenmesidir. İstenen amaç; **döviz** kazançlarının **enbüyüklenmesidir**. Fakat çalışma ekibine ayrılan kaynaklar çerçevesinde yatırım için seçilen her bir proje tarafından, marjinal olarak, yaratılacak dövizi ölçecek doğrudan bir ölçeğin geliştirilmesi olanaksızdır. Bunun yerine uluslar arası turizmin, turistler için en fazla çekici olduğu destinasyonlara akacağı ve böylece bir destinasyonun turistik çekiciliği ile ziyaretçi sayısı arasında bir bağ oluşacağı hipotezi oluşturuldu. Açıkça, ziyaret sayısı ile döviz kazancı arasında doğrudan bir ilişki olmalıydı.

GSV modelinin amaç fonksiyonunda kullanılabilecek şekilde turistik çekicilik kavramının sayısal hale getirebilmek için turizm uzmanları aşağıdakileri belirlemektedirler;

1.Turistik çekiciliğin değerlendirildiği ölçütler

2.Bir dizi sayısal ağırlıkla belirtildiği gibi, bu ölçütlerin birbiri ile bağlantılı önemi.

Bu durumda, karşılaşılan bu iki gereksinimle;

3.Bu ölçütlere karşı değerlendirmelerin yapılmasında uzmanların değerlendirilmesini sağlamak,

4.Bu verileri kullanarak yatırım için aday olan projenin turistik çekiciliğinin sayısal ölçümünü hesaplamak mümkündür,

GSV modelinde verilerin bir araya getirilmesi yorucu ve zaman alıcı ancak oldukça ancak oldukça açıktır. Genelleştirilmiş çarpanlar kadar lineer ve dinamik programlamayı birleştiren yeni yöntemler geliştirilmek durumunda kalındı. **GSV** modeli turizm sektöründe sermaye yatırımları sağlamak için karar verme sürecinde yardımcı olan önemli bir araç oldu. Bu kararlar ulusal gelişim için diğer ekonomi ve politikalarla bağlantılı olarak bir yandan turizm kapasitesi, diğer yandan da turist ve döviz girdisi yaratan bir turizm alt-yapısını ortaya çıkarmıştır.

Turizmin gelişiminde yöneylem araştırmasının etkisi Turizm Teşvik Kanununda kendisini göstermiştir. Yatırımların hangi bölgede ve bölge içinde de hangi projenin uygulanacağı ile ilgilidir. Var olan yasanın amacı, gerekli düzenlemelerin yapılmasını ve turizm sektörünün dinamik yapısını ve işlemesini sağlamak, geliştirmek ve düzenlemek için gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktır. Var olan yasa, turizm bölge, alan ve merkezleri; bu tür bölge, alan ve merkezlerin kurulması, geliştirilmesi ve kontrolü de dahil olmak üzere turizm sektörünü yöneten provizyonları içermektedir.

Yasa, turizmin doğal, tarihi, arkeolojik ve sosyo-kültürel değerlere sahip turizm bölge, alan ve merkezlerinin; kış turizmi, avcılık, su sporları potansiyellerinin, sağlık turizmi alanlarının ve diğer mevcut turizm potansiyeli şekillerinin belirlenmesi için belli ölçütler ortaya koymuştur. Yasa aynı zamanda turizm yatırımları için belge alma zorunluluğunu da getirmiştir. Bu belgelere **GSV** yöntemiyle ortaya konan önceliklere göre yatırımlara rehberlik için verilmiştir.

a) Mevcut yasa ve diğer yönetmeliklerde belirtilen haklar, muafiyetler, istisnalar ve teşviklerden yararlanmak için bir turizm işletme belgesi ya da turizm yatırım belgesi alınması zorunlu olacaktır.

b)Belgeli yatırımlara Bakanlık tarafından belirtilen süreç içerisinde başlanacak, tamamlanacak ve işletmeye açılacaktır.

GSV Modeli Osmaniye İlinin turizm potansiyelinin Türkiye turizm potansiyeli içindeki yerini ve döviz gelirlerinin enbüyüklenmesi için yatırım öncelik sırasını veya sıralamadaki yerini göstermekte kullanılabilir

GSV Modeli Osmaniye İline olası kamu kaynaklarının tahsisinde, döviz gelirlerinin enbüyüklenmesi için sürdürülebilir turizm alternatiflerinin öncelik sırasını belirlemekte kullanılabilir.

Modelin Osmaniye İli İçin Uyarlanmış Şekli Aşağıdadır:

i : Osmaniye'nin bölünmüş olduğu **'turistik bölgeler' (tb)** endeksi

N : Osmaniye'deki **(tb)**' lerin toplam sayısı

Ki : i sayıdaki **tb** içerisindeki aday turistik projelerin sayısı

J : aday projeler için endeks

Xij : eğer **i** sayıdaki **tb**'lerdeki **j** sayıdaki proje yatırım için seçildiyse **(1)** değerini alan karar değişkeni, aksi taktirde **(0)**

Dij : tb'lerdeki **j** projesi yatırım için seçilirse sağlanacak **''fayda''**

Cij : i sayıdaki **tb**'lerdeki **j** projesi için gereken **yatırım** miktarı

B : turizm sektöründeki sermaye yatırımları için devlet tarafından sağlanan toplam **bütçe**

p,q : belirli bir **tb** içerisindeki projeler arasındaki öncelik ilişkisini belirleyen göstergeler.

(1) no'lu eşitlik, Osmaniye'ye olan genel faydayı en büyükleyecek projeler için yatırımların seçilmesinin temel amaç olduğunu göstermektedir.

(2) no'lu eşitlik, yapılan toplam yatırımın devlet tarafından turizme sermaye yatırımları için ayrılan toplam bütçeyi aşamayacağını göstermektedir.

(3) no'lu eşitlik fonlama için seçilen projeler arasında uygun üstünlük ilişkisinin sağlandığını garanti etmektedir. (Örneğin ulaşımı sağlamak için bir yol inşa etmeden bir müze inşa etmemek gibi)

(4) no'lu eşitlik; yalnızca tamamlanmış projelerin seçilebileceğini garanti etmektedir.

GSV Kaynak dağıtım modelinin daha iyi anlaşılabilmesi için benzer mantıkla düzenlenmiş **''destinasyon turizm potansiyelini değerlendirme modeli''** ayrıca örnek olarak verilmiştir.

Bir beldeye uygun turizm türlerinin hangileri olduğunun belirlenmesi yapılacak yatırımların genişliği nedeniyle, matematiksel kesinliklere ihtiyaç duymaktadır. Böyle bir matematiksel değerlendirme modeli ilk kez Kiemsdedt tarafından hazırlanmış, Romsa bu model hakkında bir açıklama yayımlamıştır (Gunn, 1990: 173).

Kiemsdedt'in modelinde araştırılan faktörler:

- Doğal fiziksel yapı
- Eğlence olanakları
- Beldenin Kültürel profili olmuştur

Her bir faktör bir çekicilik indeksinde özetlenmiştir. Araştırmanın aşamalar (Demircioğlu, 1998: 20-31):

1) Belli bir beldenin ilgili alt faktörlerinin belirlenmesi

2) Her değişken için bir çekicilik fonksiyonu yardımıyla bir çekicilik değerinin hesaplanması

3)Çekicilik değerinin, bileşke indeks değeri ve ağırlık faktörü ile çarpılması

Bunu aşağıdaki gibi bir fonksiyonla basitçe ifade etmek olanaklıdır:

$$AR\ I = \sum_{i=1}^{n} i.j.\ aj.\ wj$$

Burada :

AR i = Beldenin çekicilik değeri

j = Değişken

Aj = j değişkeninin çekicilik değeri

Wi = j değişkenine verilen ağırlık

Her bir kaynak faktörünün alması gereken bağıl değerin belirlenmesi için konuyla ilgili uzmanların katıldığı panel ile her biri için üzerinde uzlaşılan değer kabul edilmiştir.

Gunn v.d. (1990), bir destinasyonun turizm açısından değerlendirilmesinde önemli etkinliğe sahip kaynak faktörlerini aşağıdaki gibi belirlemektedirler

1 Su, suya ilişkin yaşam ve etkinlikler
2 Topoğrafi, toprak, jeoloji
3 Bitki örtüsü - el değmemiş yaşam
4 İklim – Atmosferik koşullar
5 Estetik
6 Mevcut çekicilikler – kurumlar
7 Tarih, etniklik, arkeoloji, el sanatları
8 Hizmet merkezleri
9 Ulaşım

Bir bölge veya destinasyonun turizm gelişimine uygun olup olmadığı, ya da hangi tür turizme uygun olduğu yukarıda verilen kaynak faktörlerinin değerlendirilmesi ile ortaya konulmaktadır.

Günübirlik ve uzun kalış için ayrı ağırlıkları vardır.

Bu ağırlıkları Gunn Tablo 29 ve Tablo 30'daki gibi belirlemektedir:

Tablo: 29- Günübirlik Ziyaret

Faktör	Endeks	Çok Zayıf	Zayıf	Orta	İyi	Yüksek
Su	8	0	1-2	3-4	5-6	7-8
Topoğrafya	10	0-1	2-3	4-6	7-8	9-10
Bitki	7	0	1-2	3-4	5-6	7
İklim	3	0	1	1	2	3
Estetik	13	0-1	2-4	5-7	8-10	11-13
Çekicilikler	10	0-1	2-3	4-6	7-8	9-10
Tarih	9	0-1	2-3	4-5	6-7	8-9
Hizmet	15	0-2	3-5	6-9	10-12	13-15
Ulaşım	25	0-4	5-9	10-15	16-20	21-25
Toplam	100					

Tablo:30-Uzun Kalış

Faktör	Endeks	Çok Zayıf	Zayıf	Orta	İyi	Yüksek
Su	24	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24
Topoğrafya	10	0-1	2-3	4-5	7-8	9-10
Bitki	8	0	1-2	3-4	5-6	7-8
İklim	13	0-1	2-4	5-7	8-10	11-13
Estetik	7	0	1-2	3-4	5-6	7
Çekicilikler	5	0-1	2	3	4	5
Tarih	3	0	1	1	2	3
Hizmet	10	0-1	2-3	4-6	7-8	9-10
Ulaşım	20	0-3	4-7	8-12	13-16	17-20
Toplam	100					

SONUÇ

Anlaşıldığı gibi homojen bölge ve polarize bölge, plan bölgenin saptanabilmesi için yapılan analizler sonucu elde edilen etüt bölgeleridir. Homojen alan, aynı ekonomik özellikleri gösteren noktalardan oluşan bir birliktir. Ulaşımın elverişli olması, ortak yöresel kültürü paylaşma, aynı iklim koşullarının yaşandığı ortak coğrafyada bulunma gibi özellikler Kalkınma Politikalarının uygulanacağı bölgenin sınırlarının seçimi ve bu bağlamda başarı için gereklidir. Osmaniye doğal kaynakları ve kültürel varlıklarıyla bir turizm merkezidir. Osmaniye Turizm Geliştirme Projesinin uygulanacağı bölge Osmaniye il sınırlarıdır.

Turizm tek başına konaklama veya sadece seyahat değildir. Turistlerin yararlanacağı donanımın oluşturulması alt ve üst yapıya ait yatırımları gerektirir. Kaleler şehri Osmaniye kalelerinin çevre düzenlemeleri ve dinlenme tesisler yapılırsa ziyaretçilerin yeme-içme, tuvalet ve alışveriş gibi ihtiyaçları karşılanmış olur.

Seçilen bölge ekonomisi için turizmin önemi ve katkıları farklı olabilir. Turizm açısından çekiciliklere sahip bölgelerde ağırlıklı olarak turizm ekonomisi geliştirilmek istenebilir. Ancak, böyle bir istek aşağıdakilere benzer soruları beraberinde gündeme getirecektir, Turizm bölge ekonomisi için ne kadar önemlidir? Bu önem nasıl ölçülebilir ya da belirlenebilir?, Turizmin yapısı, yerel topluma gerçekten faydalı olabilecek istihdam ve gelirin sağlanmasına olanak tanıyabilir mi?, Bölgede turizmden ekonomik olarak kimler yarar sağlamaktadır ve sağlayacaktır?, Turizmin bölgede yaratacağı faydalar ve maliyetler neler olacaktır? Osmaniye için bu soruların tamamı olumlu yanıtlanmaktadır.

Pek çok kez olduğu gibi başarısızlıkla sonuçlanan projeler verimsiz yatırımlar yoluyla kaynak israfına neden olmaktadırlar. Kaynak israfına sebep olmamak için bir plan, projeye bağlı kalmak gerekmektedir. Bu plan, projeyi de konusunda uzman olan DPT planlayıcıları yapmalıdırlar. Zorkun, Turizm Merkezi ilan edilerek, teleferik ve telesiyej projeleri hayata geçirilirse, kış turizmi, yayla turizmi, doğada yürüyüş ve sonrasında av turizmi geliştirilebilir. Daz tepesine konaklama tesisi yapılabilir. Sürdürülebilir turizm ilkeleri geçerli olursa uzun vadede kazanan yine Osmaniye olmaktadır.

Meso-Structure yaklaşımı çok bölgeli ve çok uluslu işletmelerin büyüyen önemini dikkate alarak bölgesel kalkınmanın sağlanmasında dolaylı kamu müdahalelerinin (sübvansiyon, yatırım kolaylıkları vb.) etkisiz kaldığını, bunun yerine yatırımların bölgesel dağılımlarıyla ilgili kararların merkezi planlama yolu ile doğrudan teşvik edilmesini öngörmektedir. Turizme özel sektörün yatırım yapmadığı durumlarda turizmin gelişmesi kamunun öncülük yapması yoluyla olabilir. Osmaniye'ye turizm yatırımlarının yapılabilmesi için kamunun proje geliştirip ihale açarak öncü olması gerekmektedir.

30 Mart 2007 yılında başlatılan Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Osmaniye ile benzer özellikler gösteren ve alternatif bir turizm merkezi olma potansiyeli taşıyan Çoruh Vadisi'nde başlamaktadır. Çoruh Vadisi'nde 2,5 yıl devam edecek ve sonrasında Türkiye'nin turizm açısından geliştirilebilir diğer bölgeleriyle sürdürülmesi planlanmaktadır. Osmaniye için de böyle bir turizm geliştirme projesi düşünülebilir. Proje finansmanının kamu tarafından karşılanması beklenmektedir veya sponsor firmalardan kaynak bulunabilir.

Turizmin ekonomik, kültürel, toplumsal ve çevresel faydaları vardır. Turizm toplum için yeni para getirir ve gelir yaratmaktadır. Turizm emek-yoğun özelliği olan bir endüstridir. Yöneticiler ve vasat nitelikli yerel halk için yeni çalışma (istihdam) alanları oluşturmaktadır. Turizm küçük ve orta boy işletmelerin gelişmesini desteklemektedir. Turizm diğer endüstrileri de bölgeye çekmekte ve bölgede ekonomik çeşitlilik yaratarak istikrar sağlamaktadır. Yerel sanatlar ve festivaller ve diğer gelenekler konusunda toplumun duyarlığını ve ilgisini geliştirir. Turizm bölge halkı ile ziyaretçiler arasında kültürel değişim sağlar. Turizm, başka bir amaçla kullanılamayacak olan bölgesel kaynakların ve çekiciliklerin değerlendirilmesini sağlamaktadır. Turizm bölge halkının kendi bölgelerine olan bağlılığını güçlendirmektedir. Turizm doğal, tarihi ve kültürel kaynakların korunmasının sağlanmasında faydalıdır. Turizm altyapısı ve faaliyetleri, ekosistem, bioçeşitlilik ve vahşi yaşamın korunmasını sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Doğa turizmi ve ekoturizm, turizmin gelişmesi ve zenginleşmesinde rol oynayan temel unsurlar olarak kabul edilmelidir.

Turizm faaliyetleri yörede 1946 yılında Kadirli'de başlamıştır. 1933 yılında Boğazköy'de Kurt Bittel ile çalışan Helmuth Th. Bossert, asistanı Halet Çambel ile

Hitit Uygarlığına ait kalıntılar bulmak için kazı yapmışlardır. MÖ 8. yy son Hitit kalesi Karatepe'de bulunmuştur. Hitit hiyeroglifi ve Fenike dili içeren çift dilli tablet sayesinde Boğazköy'deki Hiyerolifler'in tam olarak okunması başarılmıştır. Prof. Dr. Halet Çambel kazı çalışmalarını 51 yıldır sürdürmektedir. Son bulunan eserlerin sergilenmesi için Mayıs 2007'de Karatepe Müzesi Sergi Salonu açılmıştır. Burası Osmaniye Destinasyonu'nun merkezi Karatepe Aslantaş Açık Hava Müzesi ve Milli Parkı'dır. Türkiye'de bir ilk olarak, 1958 yılında Çıkartılan bir kanunla yaklaşık 8.000 hektar alan Milli Park Statüsüne kavuşmuş ve koruma altına alınmıştır. Türkiye'nin ikinci Milli Parkı'dır. Ekoturizmin her şeklinin yapılabilen Milli Park endemik bitki örtüsü, ormanları, flora ve fauna yönünden zengindir.

1932 yılında Roma İmparatoru Hadrianus'un 2m bronz heykeli bulunan Kadirli, 1947 yılında da Hitit Hiyerogliflerinin çözülmesiyle dünyada tanınırlığı pekişmiştir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2023 Eylem Planında (Ek 1) Hitit Gelişim Bölgesi olarak sadece Boğazköy belirlenmiştir. Bu eksik bir uygulamadır, Hitit Gelişim Bölgesi Karatepe Aslantaş olmadan eksik kalmış olur. Son Hitit Kalesi sapasağlam ayakta ziyaretçilerini beklemektedir. Burada Hitit Uygarlığına adanmış 51 yıllık bir emek ve özveri vardır. Aradaki geçiş aksı olarak Kapadokya Bölgesi alınabilir ve iki Hitit destinasyonu arasında karayolu ile 1-2 haftalık kültür turları düzenlenirse proje zenginleştirilmiş olur.

Aslantaş baraj gölü Karatepe Milli Parkı kıyılarına Kayıkhane Su Sporları tesisleri kurulmuştur. Dağların konumu ve rüzgar rejimi sayesinde 12 ay su sporları yapılabilen dünyada ender bulunabilen merkezlerdendir. Kürek sporunun yaygın olduğu ülkelerden özellikle Kış aylarında milli sporcuların kamp yapabileceği bu tesis Bakanlık'tan tanıtım ve ilgi beklemektedir. Her yıl Su Sporları Festivali düzenlenmektedir. 100 kişilik toplantı ve kongre salonu 40 yataklık kapasitesi ile çok yönlü bir tesistir. Sadece Turaç Kuşu'nun sesini dinlemek için buraya gelinebilir.

Aslantaş Baraj Gölü ve Karatepe Milli Parkından devam eden Ceyhan Nehri boyunca Milli Park'ın da bir bölümünü içine alacak şekilde Kastabala Vadisi, Önemli Doğa Alanı ilan edilmiştir. Mayıs 2007'de Kırmıtlı Kuş Cenneti açılmıştır. Burada 116 kuş çeşidi görülebilmektedir ve Kırmıtlı Yalıçapkınları Festivali düzenlenmeye başlanmıştır. Seyhan ve Ceyhan Havzalarında (Ek3) çok yakın

mesafelerde Kırmıtlı ile birlikte toplam 7 Kuş Cenneti'ne ulaşmıştır. Ornitoturizm meraklıları için çok şey ifade eden bu sayı tüm Avrupa'da 450 kuş çeşidine rastlandığı düşünülünce uluslar arası önemi daha iyi kavranmaktadır.

Aynı topraklarda Kastabala Antik Kenti ve Ören yeri sağlam amfi tiyatrosu, Sütunlu yolu ve Bodrumkale ile turistik zenginliği tamamlamaktadır. Trekking, bisiklet, at ile veya Ceyhan Nehri'nde tekne ile gezilebilecek yakınlıktadır. Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı UNDP desteğiyle Bakü-Tiflis-Ceyhan finansmanı ile koruma altına alınmıştır. Nehirde aynı zamanda olta balıkçılığı ve su sporları yapılabilmektedir.

Su Kemeri, Taşköprü, Hemite ve Babaoğlan Kaleleri arasında 5-10km mesafe vardır. Kadirli, Osmaniye Merkez ve Düziçi'nin ortasında konumlanmışlardır. Kayıkhane Tesislerinden tekne ile veya karayolu ile Düziçi-Haruniye Kaplıcalarına gidilebilmektedir. Haruniye Kaplıcasında 100 yataklı tesis ve 33 derece ılıca bulunmaktadır. Kadirli Kokar Kaplıcasında Şifalı çamur vardır, içilebilen şifalı su vardır. Kokar Kaplıcasının asfaltlanacak yolun devamında Şarlak Şelalesi ve 10km yakınında Regülatör mesire yeri ve Alabalık tesisleri vardır.

Osmaniye Zorkun Yaylası Karaca avlanabilecek 6 ilden biridir, (2007 kotası 3 adet). Adana, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye'de avlaklar vardır. 2000 yılı ve sonrasında yaban domuzu av organizasyonu Adana'da yapılmaktadır. Adana ve Hatay'da yaban keçisi avlanabilmektedir. Aynı dağları paylaşan, aynı coğrafyada bulunan bu illerdeki av sporu meraklıları günlerce sürebilecek av turizmine katılabilirler. Adana'da Av Turizmi İzin Belgesi (ATİB) belgesi sahibi 1 seyahat acentası ve. Osmaniye Avcılık Spor Kulübü Derneği vardır.

İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Kapadokya Bölgesi, Antalya, Muğla, Aydın ile komşu şehirler Adana, Hatay, Gaziantep, K.Maraş ve listeye eklenecek diğer seyahat acentalarına ücretsiz tanıtım gezileri düzenlemek ve Osmaniye'nin tanıtımını yapmak gerekmektedir.

Antalya, İstanbul, Kuşadası ve Kapadokya'ya tur düzenleyen yabancı seyahat acentalarını ve dış aktif turizm bağlamında yabancı turist getiren acentaların temsilcilerine öncelikli olarak, İl Özel İdaresi'nin bütçesinden veya Bakanlık tanıtım bütçesinden karşılanacak ücretsiz tanıtım gezileri düzenlemek gerekmektedir.

Osmaniye'nin en büyük sorunu tanıtım sorunudur. Kafalardaki Osmaniye imajı gerçeği yansıtmamaktadır.

Toros Yaylaları tanıtım çalışmaları yapılmıştır. Osmaniye Merkez ve ilçelerinde 20'nin üzerinde yayla vardır. On günlük doğa yürüyüşleri sırasında kamp yerleri olarak dağ köyleri belirlenerek kırsal turizm potansiyeli kullanılabilir. Uzun yürüyüşler sonrasında Mola-Kamp noktalarındaki köylerden yiyecek-içecek ve hediyelik eşya talebi oluşabilir.

Bölgedeki bozuk yolların asfaltlanması gerekmektedir, Köydes projelerinde turizmin canlanmasına faydası olacak alanlarda altyapı çalışmaları tercih sebebi olmalıdır. Konaklama tesislerine, geniş çaplı yeme-içme tesislerine ve tur organizasyonları yapabilecek seyahat acentalarına ihtiyaç vardır.

Yapılan anket sonucu yerel halkın turizmin gelişimini destekleyici ve turizm faaliyetlerine katılımcı eğilimleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Ayrıca yerel halkın yabancı turist tercihleri (%64) Türk Cumhuriyetleri olarak görülmüştür, bu bağlamda öneriler arasında temalı park oluşturma fikri düşünülmüştür. Türk Kültürüne karşı bir merak ve istek bulunduğu görülmüştür. Bu parkın teması Orta Asya Türk gelenekleri ve yaşam tarzı olacaktır. Ata binme, ok atma, vb. kartal yetiştiriciliği ve otantik yemeklerin bulunacağı parkta ayrıca tarih tünelinde giden bir tren düşünülmektedir. Tünelde Hun Türklerinden günümüz Türk Cumhuriyetlerine ulaşan bir görsel zenginlik olacaktır. Büyük yatırımlara girmeden önce fayda maliyet analizi yapmak bağlamında Türk Dünyası Festivali düzenlenebilir. Düzenlenecek bu festivale yöreden ve ilçelerden, komşu şehirlerden ve Türkiye içinden, belki Türk Cumhuriyetlerinden gelecek talep ve sahiplenme durumuna göre bu düşüncelerin fizibilitesi yapılarak gerekli adımlar atılabilir. Türk dünyası onlarca ülkede 150 milyona yakın kişinin yaşadığı büyük bir topluluktur.

Projelerin gerçekleştirilebilmesi finansman kaynaklarına bağlıdır. Proje finansmanı yerli ve yabancı yatırımcılar, kamu, Avrupa Birliği Fonları veya Dünya Bankası olabilir. Mevcut yasalar çerçevesinde yatırımlar finanse edilmektedir. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve Türk turizminin geliştirilmesi kapsamında arazi tahsislerini gerçekleştirmek, turizm yatırımlarını teşvik etmek, planlı ve sürdürülebilir turizm politikası çerçevesinde mevcut kaynakları ülke ekonomisine olumlu katkılar sağlayacak şekilde değerlendirmektedir.

KAYNAKÇA

ABA, Veli (Aralık 2006) **Osmaniye Şair Ve Aşıkları Antolojisi**, Osmaniye, T.C. Osmaniye Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Kültür Eserleri Dizisi-1, Akdeniz Ofset.

ACAR, Yalçın (2002) **İktisadi Büyüme ve Büyüme Modelleri**, Bursa, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Yayın No: 191.

ALPASLAN, Nadir (2005) ‘‘Türkiye Turizminde Yeni Yatırım Politikası’’, **Türkiye’de Turizm Projeleri Ve Yatırımları**, EMITT 2005, Turizm Yatırımları Ve Projeleri Çalıştayı Raporları, İstanbul, Ekin Grubu

BULL, A. (1996) **The Economics of Travel and Tourism**, 2nd ed. Australia, Longman Publishing.

BUTLER, R. W. (1991) “Tourism, Environment and Sustainable Development” **Environmental Conservation**, 18(3), 201-209.

ÇAVUŞ, Şenol ve TANRISEVDİ A. (2000), “Sürdürülebilir Turizm ve Yerel Ölçekli Bir Sürdürülebilir Turizm Gelişme Modeli Önerisi”, **Anatolia Dergisi**, ,Yıl:11, Eylül-Aralık 2000, 153-161

DEMİRCİOĞLU, A. Güzin, (Şubat 1998), ‘‘Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesinde Matematiksel Bir Model Ve Foça’ya Uygulaması’’,s. 21-31, **Turizmde Seçme Makaleler: 29**, İstanbul, Tugev Yayın No:46

DEMİRKOL, Şehnaz ve KUTAY, Oktay (2004) **Turizm Politikalarına Alternatif Yaklaşımlar**, Sakarya, Sakarya Kitapevi.

DİNLER, Zeynel (2005) **Bölgesel İktisat**, Bursa, Ekin Kitapevi.

DOXEY, G. (1975) “A Causation Theory of Visitor-Residents Irritants: Methodology and Research Inferences.” **The Impact of Tourism, Sixth Annual Conference Proceedings of the Travel Research Association**, San Diego, 195-198.

EKEN, Güven, Murat BOZDOĞAN, Süreyya İSFENDİYAROĞLU, Dicle T. Kılıç ve Yıldıray LİSE ed. (2006) **Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları**, Ankara, Mas Matbaacılık.

FALAY, Nihat (Ekim 2005) "AB Bölge Politikaları ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi", **Doğu Karadeniz Bölgesi Kalkınma Sempozyumu 2005**, Trabzon, Celepler Matbaası, 157-163. .

FİSUNOĞLU, H. Mahir (1991) "Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomi", **Sürdürülebilir Kalkınma El Kitabı**.

GUNN, Clare (1990) **Tourism Development**, Newyork, Taylor and Franchis Publsh.

GÜNDÜZ, A.Yılmaz (Ekim 2006) **Bölgesel Kalkınma Politikası**, Bursa, Ekin Kitapevi.

HACIOĞLU, Necdet (1991) **Turizm Planlaması**, Bursa, 2. Baskı, Uludağ Üniversitesi Basımevi.

HOLLOWAY, J. C. (1994) **The Business of Tourism,** (4th ed.) Harlow, Addison Wesley Longman Ltd, (Chapter 17).

ILDIRAR, Mustafa (Ekim 2004) **Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

INSKEEP, E. (1991) **Tourism Planning An Integrated Approach**, NY, Van Nostrand Reinhold.

İÇÖZ, Orhan, Turgut VAR, İbrahim İLHAN (Mart 2002) **Turizm Planlaması**, Ankara, Turhan Kitapevi.

İktisadi Kalkınma Vakfı (1988) **Avrupa Topluluklarının Bölgesel Kalkınma Politikası 1975-1987**, İstanbul, İKV Yayınları No: 62.

İPEK, İsmet (2002) **Osmaniye Diye Diye**, Osmaniye, Kınık Yayınları.

İSTANBULLU DİNÇER, Füsun ve DİNÇER, Mithat Zeki (2006), "Kütahya İlinin Ekonomik Gelişmesi"**, Kütahya İlinin Gelişmesinde Turizm Sektörünün Yeri ve Önemi, Seminer**, İktisadi Araştırmalar Vakfı, s.131-189.

KARABURÇ, Mehmet (2007) **Osmaniye Merkez İlçede Aşıklık Geleneği**, Osmaniye, OFAD Kültür Yayınları 3.

KOZAK Nazmi ve diğerleri (Kasım 2001) **Genel Turizm İlkeler Kavramlar**, Ankara, Beşinci Baskı, Detay Yayıncılık.

NEMLİ, Esra (Mayıs 2004) **Sürdürülebilir Kalkınma, Şirketlerin Çevresel ve Sosyal Yaklaşımları**, İstanbul, Filiz Kitapevi.

OLALI, Hasan (1990) **Turizm Politikası ve Planlaması**, İstanbul, İşletme Fakültesi Yayın No.228, İşletme İktisadı Enstitüsü Yayın No:122.

ÖZCAN, Kemal (2006), **Orköy Mühendisliği Brifingi**, Osmaniye, Osmaniye Orman Müdürlüğü.

ÖZASLAN, Metin ve AKPINAR, Rasim (Ekim 2005) ''Türkiye'de Bölgesel Gelişme Politikaları'', **I. Doğu Anadolu Sempozyumu (Bölgesel Kalkınmada Yeni Ufuklar**), Elazığ, Fırat Üniversitesi Matbaası.

ÖZER, M. Akif (2005) "Küreselleşme Yerelleşme ve Kamu Yönetimi", **Türk İdare Dergisi**.

SANSAR, M. Fatih (2006) **Fırka-i Islahiye ve Osmaniye (Cebel-i Bereket)**, Osmaniye, T.C. Osmaniye Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Kültür Eserleri Dizisi-2, Hasret Ofset Matbaacılık.

SMITH, V. L. (1992) **Hosts and Guests The Anthropology of Tourism** PA University of Pennsylvania Press.

Türk Standartları Enstitüsü (Eylül 1995) **Çevre Yönetim Prensipleri Kılavuzu,** Ankara.

TÜRKEŞ, M. (1994) 'Artan Sera Etkisinin Türkiye Üzerindeki Etkileri', **TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi**, 71-321, Ankara.

YAĞCI, Özcan (Eylül 2003) Turizm Ekonomisi, Ankara, Detay Kitap ve Yayıncılık.

YARAR, M. ve MAGNIN, G. (1997), Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları, İstanbul).

YOMRALIOĞLU, Tahsin ve Reis, Selçuk (13-14 Ekim 2005) ''Dokap için Coğrafi Bilgi Sistemleri: Trabzon İl Bilgi Sistemi Modeli'', **Doğu Karadeniz Bölgesi Kalkınma Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Trabzon, Derya Kitapevi.

Internet Kaynakları:

Akdeniz Üniversitesi, ‘‘Sürdürülebilir Turizm’’, (çevrimiçi) www.akdeniz.edu.tr/muhfak/cevre/coastlearn-r/tourism/casestudies-belek.htm, 20 Haziran 2007.

Anadolu Ajansı, ‘‘Manyas’ta kuş türü ve sayısı Azalıyor’’, **NTVMSNBC**, 6 Haziran 2007, (Çevrimiçi) http://www.ntvmsnbc.com/news/409942.asp, 2 Temmuz 2007.

ARSLAN, Kahraman (2005) “Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** Yıl:4 Sayı:7, Bahar 2005/1, 275-294, (Çevrimiçi) http://www.iticu.edu.tr/kutuphane/dergi/s7/M00095.pdf, 17 Haziran 2007.

ÇAKILCIOĞLU, M. (2002) “Sürdürülebilir Turizm” **Kentsel Araştırma Gönüllüleri**, (çevrimiçi) http://www.kentli.org/makale/meh_sur.htm (10 Haziran 2007).

Çukurova Kalkınma Ajansı, (çevrimiçi) http://www.cka.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=48&Itemid=105, 20 Mart 2006.

DPT, (çevrimiçi) http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/oik523.pdf, 30 Haziran 2007.

DPT, (çevrimiçi) http://plan9.dpt.gov.tr/oik16_2_kirsalpolitika/kirsalka.pdf, 8 Mart 2007.

DPT , (çevrimiçi) http://mevzuat.dpt.gov.tr/ypk/ 2004/92.pdf, 9 Mart 2007.

Ege Üniversitesi , (çevrimiçi) http://ziraat.ege.edu.tr/~istrotr/Toprak%20Isleme%20Yontemleri%20Bolgelerin%20CUKUROVA.htm, 19 Aralık 2006.

Haber Osmaniye, (çevrimiçi) http://www.haberosmaniye.com/yazi/oren-yerleri-muzeler-ve-tarihi-yapilar, 11 Ekim 2006.

İş ve işçi bulma kurumu, (çevrimiçi) http://www.iskur.gov.tr/mydocu/istatistikbultenleri/istatistik/istatistikkasim2006.pdf, 17 Nisan 2007.

Kırmıtlı Kuş Cenneti , (çevrimiçi)
http://www.kirmitlikuscenneti.org/index.php?sayfa=kusturleri, 2 Haziran 2007.

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, (çevrimiçi)
http://www.mtso.org.tr/mp/contents.php?id=148, 26 Kasım 2006.

Osmaniye belediyesi , (çevrimiçi)
http://www.osmaniye-bld.gov.tr/index.php?mode=nufus, 27 Mart 2006.

Osmaniye Valiliği, (çevrimiçi)
http://www.osmaniye.gov.tr/cografya/konum/index.html, 28 Haziran 2007.

Osmaniyem, (çevrimiçi) http://d.1asphost.com/bereket/osmaniyem.htm, 5 Mart 2006.

ÖZBEY, F. Rana, (t.y.) ‘‘Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Turizm Kalkınması’’, (çevrimiçi)
http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/kuresellesme.doc, 22 Mart 2007.

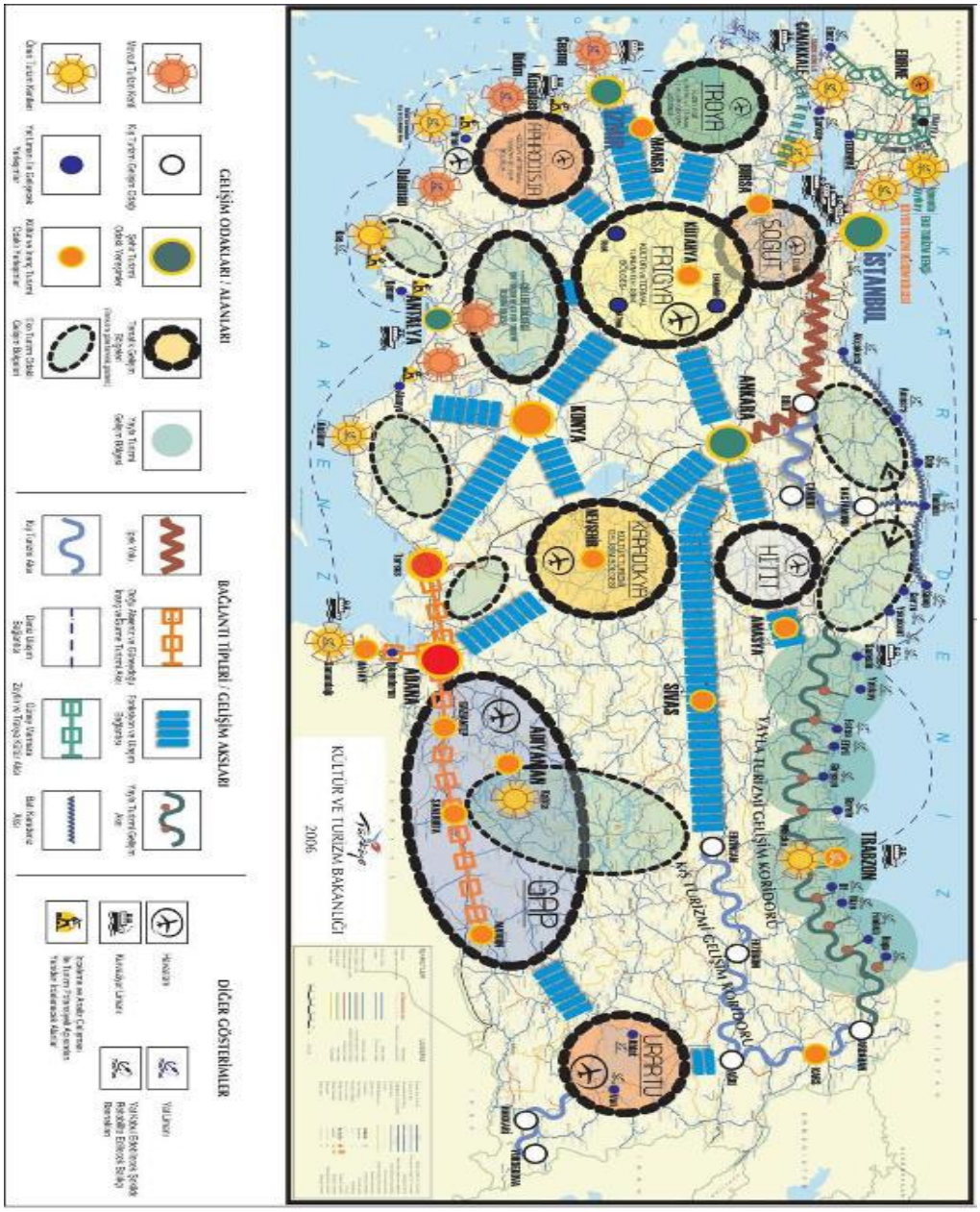
SARICA, İsmail, (t.y.), “Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere Sağlanan Diğer Destekler”, (çevrimiçi)
http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel kulhane/yardim.pdf, 15 Nisan 2007.

Türk Coğrafya Kurumu, “Johannesburg Bildirisi” **Türk Coğrafya Kurumu Semineri,** (çevrimiçi) http://www.tck.org.tr/johannesburg.html, 2 Mart 2007.

Zorkun , (çevrimiçi) http://www.zorkun.net/osmaniye _ulasim.asp, 11 Nisan 2007

EKLER:

EK 1: Türkiye Turizm Stratejisi Kavramsal Eylem Planı

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (Çevrimiçi) www.kultur.gov.tr, 20 Mart 2007

EK 2: Kırmıtlı Kuş Cennetinde Rastlanan Kuş Çeşitleri (116 çeşit)

Kod	**Bilimsel Adı**	**Türkçe Adı**
00070	Tachybaptus ruficollis	**Küçük Batağan**
00090	Podiceps cristatus	**Bahri**
00720	Phalacrocorax carbo	**Karabatak**
00820	Phalacrocorax pygmeus	**Küçük Karabatak**
00880	Pelacanus onocrotalus	**Ak Pelikan**
00950	Botaurus stellaris	**Balaban**
00970	Ixobrychus minutus	**Küçük Balaban**
01040	Nycticorax nycticorax	**Gece Balıkçılı**
01080	Ardeola ralloides	**Alaca Balıkçıl**
01110	Bubulcus ibis	**Sığır Balıkçılı**
01190	Egretta garzetta	**Küçük Ak Balıkçıl**
01210	Egretta alba	**Büyük Ak Balıkçıl**
01220	Ardea cinerea	**Gri Balıkçıl**
01240	Ardea purpurea	**Erguvani Balıkçıl**
01310	Ciconia nigra	**Kara Leylek**
01340	Ciconia ciconia	**Leylek**
01360	Plegadis falcinellus	**Çeltikçi**
01790	Anas penelope	**Fiyu**
01840	Anas crecca	**Çamurcun**
01860	Anas platyrhynchos	**Yeşilbaş**
01890	Anas acuta	**Kılkuyruk**
01910	Anas querquedula	**Çıkrıkçın**
01940	Anas clypeata	**Kaşıkgaga**
02020	Aythya nyroca	**Pasbaş Patka**
02310	Pernis apivorus	**Arı Şahini**
02560	Circaetus gallicus	**Yılan Kartalı**
02600	Circus aeruginosus	**Saz Delicesi**
02610	Circus cyaneus	**Gökçe Delice**
02690	Accipiter nisus	**Atmaca**
02870	Buteo buteo	**Şahin**
02880	Buteo rufinus	**Kızıl Şahin**
02930	Aquila clanga	**Büyük Orman Kartalı**
02990	Hieraaetus fasciatus	**Tavşancıl**
03040	Falco tinnunculus	**Kerkenez**
03070	Falco vespertinus	**Ala Doğan**

03090	Falco columbarius	**Boz Doğan**
03640	Francolinus francolinus	**Turaç**
04100	Porzana parva	**Bataklık Suyelvesi**
04240	Gallinula chloropus	**Sutavuğu**
04290	Fulica atra	**Sakarmeke**
04330	Grus grus	**Turna**
04550	Himantopus himantopus	**Uzunbacak**
04690	Charadrius dubius	**Halkalı Küçük Cılıbıt**
04770	Charadrius alexandrinus	**Akça Cılıbıt**
04870	Vanellus spinosus	**Mahmuzlu Kızkuşu**
04930	Vanellus vanellus	**Kızkuşu**
05170	Philomachus pugnax	**Döğüşkenkuş**
05190	Gallinago gallinago	**Su Çulluğu**
05460	Tringa totanus	**Kızılbacak**
05530	Tringa ochropus	**Yeşil Düdükçün**
05540	Tringa glareola	**Orman Düdükçünü**
05560	Actitis hypoleucos	**Dere Düdükçünü**
05820	Larus ridibundus	**Karabaş Martı**
05921	Larus armenicus	**Van Gölü Martısı**
05925	Larus cachinnans	**Gümüş Martı**
06260	Chlidonias hybridus	**Bıyıklı Sumru**
06280	Chlidonias leucopterus	**Ak Kanatlı Sumru**
06700	Columba palumbus	**Tahtalı**
06900	Streptopelia senegalensis	**Küçük Kumru**
07160	Clamator glandarius	**Tepeli Guguk**
07240	Cuculus canorus	**Guguk**
07350	Tyto alba	**Peçeli Baykuş**
07390	Otus scops	**İshakkuşu**
07570	Athene noctua	**Kukumav**
07950	Apus apus	**Ebabil**
08270	Halcyon smyrnensis	**İzmir Yalıçapkını**
08310	Alcedo atthis	**Yalıçapkını**
08330	Ceryle rudis	**Alaca Yalıçapkını**
08400	Merops apiaster	**Arıkuşu**
08410	Coracias garrulus	**Gökkuzgun**
08460	Upupa epops	**İbibik**
09610	Melanocorypha calandra	**Boğmaklı Toygar**

09720	Galerida cristata	**Tepeli Toygar**	16360	Fringilla coelebs	**Söğüt Serçesi**
09760	Alauda arvensis	**Tarlakuşu**	16400	Serinus serinus	**İspinoz**
09810	Riparia riparia	**Kum Kırlangıcı**	16490	Carduelis chloris	**Küçük İskete**
09920	Hirundo rustica	**Kırlangıç**	16530	Carduelis carduelis	**Florya**
10010	Delichon urbica	**Ev Kırlangıcı**	18770	Emberiza schoeniclus	**Saka**
10110	Anthus pratensis	**Çayır İncirkuşu**	18810	Emberiza melanocephala	**Bataklık Çintesi**
10120	Anthus cervinus	**Kızıl Gerdanlı İncirkuş**	18820	Miliaria calandra	**Kara Başlı Çinte**
10170	Motacilla flava	**Sarı Kuyruksallayan**			
10190	Motacilla cinerea	**Dağ Kuyruksallayanı**			
10200	Motacilla alba	**Ak Kuyruksallayan**			
10360	Pycnonotus xanthopygos	**Arap Bülbülü**			
10950	Cercotichas galactotes	**Çalı Bülbülü**			
10990	Erithacus rubecula	**Kızılgerdan**			
11210	Phoenicurus ochruros	**Kara Kızılkuyruk**			
11220	Phoenicurus phoenicurus	**Kızılkuyruk**			
11370	Saxicola rubetra	**Çayır Taşkuşu**			
11390	Saxicola torquata	**Taşkuşu**			
11440	Oenanthe isabellina	**Boz Kuyrukkakan**			
11660	Monticola solitarius	**Gökardıç**			
11870	Turdus merula	**Karatavuk**			
12000	Turdus philomelos	**Öter Ardıç**			
12200	Cettia cetti	**Kamış Bülbülü**			
12270	Prinia gracilis	**Dikkuyruklu Ötleğen**			
12510	Acrocephalus scirpaceus	**Saz Kamışçını**			
12530	Acrocephalus arundinaceus	**Büyük Kamışçın**			
12550	Hippolais pallida	**Ak Mukallit**			
12670	Sylvia melanocephala	**Maskeli Ötleğen**			
14640	Parus major	**Büyük Baştankara**			
14900	Remiz pendulinus	**Çulhakuşu**			
15080	Oriolus oriolus	**Sarıasma**			
15150	Lanius collurio	**Kızıl Sırtlı Örümcekkuşu**			
15190	Lanius minor	**Kara Alınlı Örümekkuşu**			
15240	Lanius nubicus	**Maskeli Örümcekkuşu**			
15490	Pica pica	**Saksağan**			
15670	Corvus corone pallescens	**Leş Kargası**			
15910	Passer domesticus	**Serçe**	**Kaynak**: Kırmıtlı Kuş Cenneti , (Çevrimiçi)		
15920	Passer hispaniolensis	**Söğüt Serçesi**	**http://www.kirmitlikuscenneti.org/index.php?sayfa=kusturleri** 1 Temmuz 2007		

Ek 3: Seyhan ve Ceyhan Havzaları

1)Aladağlar İl: Adana, Niğde, Kayseri İlçeler: Aladağ, Çamardı, Yahyalı Yüzölçümü: 54514 Rakım:1250 - 3756 m Koruma: evet Başlıca Özellikleri: dağ, orman Kuş Türleri: Sakallı akbaba (5 çift), kızıl akbaba (10 çift), kaya kartalı (4 çift) ve urkeklik popülasyonlarıyla önemli kuş alanları statüsü kazanır.

2)Tuzla Gölü Adana, Karataş Yüzölçümü: 2800 Rakım: Deniz seviyesi Koruma: evet, Başlıca Özellikleri: hafif tuzlu göl, kumullar Kuş Türleri: Yaz ördeği (30 çift), turaç (5 çift), kocagöz (20 çift), akça cılıbıt (1000 çift), mahmuzlu kızkuşu (50 çift) ve küçük sumru (200 çift) popülasyonuyla önemli kuş alanları statüsü kazanır.

3)Akyatan Golü İl: Adana İlçeler: Karataş Yüzölçümü: 14-000 Rakım: Deniz seviyesi Başlıca Özellikleri: lagün, kumullar Kuş Türleri: Yaz ördeği (5 çift), turaç (75 çift), sazhorozu, kocagöz, akça cılıbıt, mahmuzlu kızkuşu ve küçük sumru (100 çift) popülasyonuyla önemli kuş alanları statüsü kazanır. En önemlileri flamingo (maks. 9579), suna (maks. 854), fiyu (maks. 13.900), elmabaş patka (maks. 16.801), dikkuyruk (maks. 978) ve sakarmeke (maks 46.000) olmak üzere, büyük sayıda sukuşu (maks. 85.054) gölde kışlar.

4)Ağyatan Gölü İl: Adana İlçeler: Karataş Yüzölçümü: 2200 Rakım: Deniz seviyesi Başlıca Özellikleri: lagün, kumullar Kuş Türleri: Sakarmeke, fiyu ve dikkuyruk (maks. 191) olmak üzere, kışlayan çok sayıda sukuşu açısından önem taşır. Ayrıca, turaç, akça cılıbıt, mahmuzlu kızkuşu ve küçük sumru popülasyonuyla önemli kuş alanları statüsü kazanır.

5)Yumurtalık Lagünleri Adana, Yumurtalık Yüzölçümü: 16,43 Rakim Deniz seviyesi Başlıca Özellikleri: lagünler, tuzcul bataklıklar Kuş Türleri: Turaç (5 çift), akça cılıbıt ve küçük sumru popülasyonuyla önemli kuş alanları statüsü kazanır.

6)Gavur Gölü İl: Kahramanmaraş İlçeler: Türkoğlu Yüzölçümü: 1500 Rakım: 490m Koruma: hayır Başlıca Özellikleri: tatlısu gölü, bataklık Kuş Türleri: Küçük arabatak (maks. 121) sayesinde önemli kuş alanları statüsü kazanır.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesi

EK 4: ANKET

‘‘Değerli katılımcı, bu anket çalışmasının sonuçları İstanbul Üniversitesinde yapılmakta olan bir yüksek lisans tezi içinde kullanılacaktır. Anket sorularına vereceğiniz samimi cevaplar ve yardımlarınız için teşekkür ederim’’

Mehmet Tevfik İzgi – İÜ Sosyal Bilimler MYO Öğr. Görevlisi .

Yaşınız 18-30, 31-40, 41-50, 51-60, 61 ve üstü

Cinsiyet Bay, Bayan

Eğitim Durumunuz İlköğretim, Lise, Üniversite, Yüksek Lisans ve Doktora

Ankete Nereden Katılıyorsunuz ?
Osmaniye Merkez, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli, Toprakkale, Sumbas

1.Turizm faaliyetleri ile gelir elde edilebilir.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

2.Turizm faaliyetlerinden de sanayi ve tarımda olduğu gibi gelir elde edilebilir.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

3.Turizm faaliyetleri ile bir bölgede sosyo-ekonomik gelişme daha hızlı sağlanabilir.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

4.Osmaniye ili ve ilçeleri turizmden yeterince pay alamamaktadır.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

5.Osmaniye ili ve ilçelerinin turizmden daha fazla pay alması için projeler yapılmalıdır
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

6.Turist gelirse yeme içme, konaklama ve yapılan alışveriş sonucu para kazanılabilir.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

7.Yöremizde yapılan yemekler, tatlılar ve içecekler turistlerin ilgisini çekebilir
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

8.Çok sayıda turist gelirse lokantalardaki aşçılar her türlü yöresel yemeği, tatlıyı ve içeceği kısa zamanda hazırlayabilir.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

9.Lokantalar yetersiz kalırsa ev halkı olarak yöresel yemek yapıp satarak para kazanma fikrine…
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

10.Gelen turistler konaklamak isterse yörede yeterli sayıda konaklama tesisi vardır
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

11.Evimin bir bölümünü pansiyon olarak düzenleyip ‘Ev pansiyonculuğu’ ile para kazanma fikrine…
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

12.Yöremizde gezilecek görülecek tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri vardır.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

13.Yöremizde ılıca, kaplıca ve doğal şifalı sular vardır.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

14.Yöremizde tabiat parkı, piknik yeri, yeşil alan ve mesire yeri vardır.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

15.Yöremizde göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynakları vardır.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

16.Yöremizde turistlerin kullanabileceği çeşme, tuvalet ve park vardır.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

17.Yöremizde turistlerin ilgisini çekebilecek kilim, halı, tahta oymacılığı vb. el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

18.Yöremizde düzenli olarak festivaller ve şenlikler düzenlenmektedir.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

19.Ev pansiyonculuğu veya yöresel yemek yapıp satarak para kazanmak istemem.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

20.Yöremize yabancı turist gelmesin.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

21.Yöremize yerli turist gelmesin.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

22.Yöremize turist gelmesine istiyorum ve …… gelsin.
a)yerli turist b)yabancı turist c)fark etmez yerli ve yabancı turist

23.Yabancı turist tercihim…….
a) Uzakdoğulu (Japon, Çin…) b)Ortadoğulu c)Afrikalı ç)Avrupalı d)Amerikalı e)Rus f)Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan, Türkmenistan…)

24.Yabancı turistlerin gelenekleri, örf ve adetleri farklıdır ama yine de gelsinler.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

25.Yöremize yerli ve yabancı turist gelmesini destekliyorum ve fırsat görürsem turizm faaliyetlerine katılırım.
1Kesinlikle katılmıyorum 2Katılmıyorum 3Kararsızım 4Katılıyorum 5Kesinlikle Katılıyorum

26.Yöremizde yapılabilecek turizm çeşitleri:
a) Yeme içme (gastronomi) turizmi b) Kültür (tarihi eserler vb.) turizmi c) Yayla turizmi d) Ekoturizm (doğal hayat) e) Spor turizmi f) Akarsu, göl turizmi g) Kaplıca turizmi ğ) Sosyal turizm h) 3. yaş turizmi ı) Gençlik turizmi i) Hediyelik eşya turizmi j) Av turizmi k) trekking (doğada yürüyüş) veya sizin öneriniz….. ……..

27)Eklemek istedikleriniz……